

Hn.

Stockholms stads hälsövardsnämnd och i samband därmed stående institutioner.

Hälsövardsnämnden.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; sessionstid varannan eller var tredje fredag kl. 6,30.

I äldre tider fanns ingen offentlig hälso- och sjukvård i Stockholm. Medeltidens sjukvårdsanstalter, ett slags mellanting mellan sjukhus, fattighus och härbärgen, stodo i samband med munkväsendet. Först på 1600-talet började skolade läkare verka i huvudstaden och från början av samma århundrade finna vi där en stadsmedicus eller stadsphysicus med uppgift att tillhandagå stadens invånare med sjukvård; så småningom blev han emellertid huvudsakligen tjänsteman med skyldighet att besvara rättsmedicinska frågor och besörja fängelsesjukvård. Säsom medlem av det år 1663 bildade collegium medicum, som från att vara en huvudsakligen stadens hälsövardsnämndighet utvidgades till ett statens ämbetsverk (nuv. medicinalstyrelsen) fick han en framskjuten ställning och tillades honom 1796 överinseendet över stadens övriga läkare. Från mitten av 1600-talet fanns i Stockholm även en stadskirurg eller stadsfältskär med skyldighet att biträda stadsmedicus med utvärtesfall samt tillhandagå med läkarhjälp vid olycksfall och därför hålla s. k. fältskärstugor. År 1827 ombildades stadsmedicus- och stadskirurgtjänsterna till förste och andre stadsläkaretjänster. Genom kungl. brev 1757 förordnades om antagande av tre avlönade fattigläkare, till en början tillsatta och avlönade av staten, men från 1796 sorterande under stadsmedicus och från 1812 avlönade av staden. Sedan fattigvården i början på 1800-talet ordnats och fått kommunal karaktär, sorterade hälsövarlden under fattigvårdsmyndigheten.

En systematiskt ordnad allmän hälsövarld tillkom först i förra århundradet. Det var kolerans uppträdande i Europa år 1830, som verkade såsom en mäktig väckelse till organiserandet av hälsövarlden i huvudstaden, liksom i hela riket. Med hänsyn uteslutande till denna farsot påbjöd kungl. kungörelsen den 9 juli 1831 tillsättandet av sundhetsnämnder i orterna. I Stockholm kallades denna myndighet först allmänna sundhetskommittén, men fick snart namnet allmänna sundhetsnämnden. Vid kolerans förnyade vandring till Europa på 1840-talet tillsattes i Stockholm ånyo samma nämnd, som till följd av koleraperiodens långvarighet blev oavbrutet verksam under mer än halvtannat årtionde. I 1862 års kommunalförordning upptogs bland verkställande myndigheter sundhetsnämnden, som hade att handlägga alla frågor rörande all-

männa hälsotillståndet och sjukvården. Sundhetsnämnden fortfor med sin befattning till år 1878, då hälsövardsnämnden jämlikt hälsövardstadgan för riket den 25 sept. 1874, som då trädde i kraft även för Stockholm, övertog dess bestyr med hälsövarlden och jämlikt k. instruktionen den 4 mars 1864 för Stockholms stads sundhetsnämnd samt stadsfullmäktiges beslut den 1 dec. 1877 jämväl med den allmänna sjukvården och stadens sjukhus.

Nämnden är överstyrelse och förordnar särskilda understyrelser (för ett år i sänder) för stadens permanenta sjukvårdsanstalter med undantag av den, som är avsedd för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning provas erforderlig och utfärdar för dem stadgar. Nämnden handhaver och stadens polikliniker och anordningar för provisorisk sjukvård, desinfektionsanstalter och några andra anstalter, som inrättats för befordrande av nämndens verksamhet i hälsövarldens tjänst. Nämnden bestrider såväl de staden åliggande utgifter för sinnessjukas vård på statens hospital som ock kostnaderna för den staden åliggande provisoriska vård av sådana sinnessjuka, som äro berättigade att intagas å dylik anstalt, med skyldighet för nämnden att tillse, att plats så snart som möjligt beredes dem å statsanstalt.

Hälsövardsnämnden består av sju ledamöter och fem suppleanter. Ledamöterna äro dels självskrivna, dels valda. Självskrivna äro polismästaren och förste stadsläkaren. De övriga fem ledamöterna väljas för fyra år. Av dessa utse stadsfullmäktige fyra, magistraten en. Suppleanterna äro valda av stadsfullmäktige (fyra) och av magistraten (en) för fyra år.

Nuvarande ledamöter äro utsedda för tiden t. o. m. år 1917.

För revision av nämndens och underlydande styrelsens räkenskaper och förvaltning utse stadsfullmäktige enligt hälsövardsnämndens instruktion årligen fem revisorer.

Instruktioner m. m. Instruktion för Stockholms stads hälsövardsnämnd, antagen av stadsfullmäktige den 1 febr. 1896, med ändring den 5 maj 1902. Stadgar för Stockholms stads sjukhus, utfärdade av hälsövardsnämnden den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. 1910, 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914.

Stat år 1917. Utgifter: 6,484,100 kr.; inkomster: 962,300 kr.

Hälsovårdsnämndens ledamöter.

Ordförande.

*Norström, Cl. G., civilingenjör (såsom led. vald av stadsfullm.).

Vice ordförande.

*Friedholm, J. A., rådman (såsom led. vald av magistraten).

Övriga ledamöter.

Tamm, V. A., polismästare (självskr.).

*Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.).

*Andrén, J. C., speccerihandlare, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

*Forssner, J. H., prakt. läkare (vald av stadsfullm.).

*Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Suppleanter.

*Johansson, A. W., rådman (vald av magistraten).

*Bodin O. V. E., arkitekt (vald av stadsfullm.).

*Vennerholm, J. G. H., professor (vald av stadsfullm.).

*Lindhagen, Anna J. J., barnavårdsinspektör (vald av stadsfullm.).

*Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Kassaförvaltare.

Friedholm, J. A.; Norström, Cl. G.

Hälsovårdsnämndens revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1916 års förvaltning.)

Böhme, A. G., prakt. läkare.

Folcker, J. F., löjtnant, ombudsman, stadsfullm.

von Koch, G. H., redaktör, stadsfullm.

Lundström, C. J., ingenjör, stadsfullm.

Simonsson, S. A., ekonomichef, stadsfullm.

Hälsovårdsnämndens byrå och expedition.

Vasagatan 4, C.; rt. 741, 74 38; st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 10—12, 12,30—2,30.

Den dagliga ledningen av hälso- och sjukvårdsförvaltningen, för såvitt den tillhör hälsovårdsnämndens handläggning, tillkommer förste stadsläkaren (ang. tillsättning, instruktion m. m. se nedan sid. 66), som varje söckendag å av nämnden bestämd tid är tillstädes å nämndens expedition, varest även sundhetsinspektören (se sid. 88), förste och andre stadsveterinärerna (se sid. 89) och bostadsinspektören (se sid. 93) träffas dagligen å vissa tider (se nedan).

Erforderliga tjänstemän och betjante vid expeditionen tillsättas för övrigt av nämnden medelst förordnande tillsvidare.

Instruktion. Instruktion för hälsovårdsnämndens kamrerare, antagen av nämnden den 23 febr. 1906.

Hn. Stat år 1917. Utgifter: 194,120 kr. (däri ingår ersättning för till sjukhus upplåten tomtmark med 109,500 kr.); inkomster: 1,200 kr.

Förste stadsläkare

(10,000 kr. jämte två ålderstillägg å 1,000 kr. vardera).

Andersson, L. I.; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tjf., direktör hos livsmedelsnämnden, *tjf. Åfeldt*, N. O. E. (se nedan); rt. 7 41, 74 38; st. 52 61, 46 40; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E., tjf. (se ovan), *tjf. Jansson*, J. E.; rt. 7 54; st. 67 00; träffas å kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen 1—2.

Bostadsinspektör (16).

Herrlin, K. M.; rt. 74 38; st. 52 61; mottagningstid: 1—2.

Sekreterare

(3,000 kr.; ej å stat).

Bohman, H. H.; mottagningstid: måndagar, onsdagar, fredagar 1—1,30.

Ombudsman (15)

(gemensam med fattigvårdsnämnden, av avlöningen utgår 1,750 kr. från hälsovårdsnämnden).

Tersmeden, E. G. B. G. (se vidare sid. 98).

Ombudsmannens biträde för pensionsärenden

(gemensam med fattigvårdsnämnden; arvode 3,600 kr., därav 1,200 från hälsovårdsnämnden; ej å stat).
Molin, A., (se vidare sid. 98).

Kamrerare (14).

Lundberg, I.; rt. 741; 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 10—12, 12,30—2,30.

Registrator (7).

Holmer, E. Kerstin R.

Kontorsbiträde (5).

Sjögren, Marta.

Förrädsförvaltare

(400 kr.; ej å stat).

Johansson, A. G., (tillika syssloman vid Sabbatsbergs sjukhus).

Förste vaktmästare (6).

Åhrman, K. O.

Vaktmästare (4).

Hægerstolpe, A. K. G.

Hn. Hälsövardsnämndens upphandlingskommitté.

Sedan stadens revisionskontor hos hälsövardsnämnden framhållit, hurusom en del för sjukhusen gemensamma artiklar såsom ved, kol, tvål, såpa möjligen kunde erhållas till billigare pris i händelse gemensamma anbud kunde infördras från de olika sjukhusen, beslöt hälsövardsnämnden att under åren 1895 (delvis) och 1896 på försök genom en särskild upphandlingskommitté anordna gemensam upphandling för stadens sjukhus å ovannämnda artiklar ävensom kött och mjölk. Då detta upphandlingssätt visade sig fördelaktigt, fattades år 1897 definitivt beslut om dess användande, och bestyret härmed uppdrogs åt en särskild *upphandlingskommitté*, för vars verksamhet för närvarande följande föreskrifter äro gällande.

Ärligen före den 15 april utser hälsövardsnämnden en för kommunens alla sjukhus gemensam kommitté med uppgift att upphandla följande års behov av sådana förnödenheter, varav större kvantiteter åtgå. Till ledamöter i upphandlingskommittén utses en bland hälsövardsnämndens ledamöter såsom representant för epidemisjukhuset och en bland varje sjukhusstyrelses ledamöter.

Föremål för upphandling äro följande: tvål, såpa, kött, mjölk och vävnader samt bränsle (kol och koks uppköpes dock av byggnadskontorets förrådsavdelning i sammanhang med uppköp för andra stadens inrättningar), men även andra artiklar kunna, om nämnden så prövar lämpligt, genom kommitténs försorg upphandlas.

Reglemente. Hälsövardsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 § 9 sådan denna lyder enligt hälsövardsnämndens beslut den 18 mars 1910.

Ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare, ordf.; Eidem, R., prakt. läkare; Larsson, G., byggmästare; Nycander, O. J. T., direktör; Thiel, A. S., grosshandlare; Wahlén, C. A., grosshandlare; Wetterdal, H., överläkare; Widtskiöld, J., köpman.

Sekreterare.

Hellsten, F. W., syssloman.

Stads- och distriktsläkare m. fl.

(Ang. sjukhusläkarna se under de särskilda sjukhusen; ang. sundhetsinspektören, förste och andre stadsveterinären, bostadsinspektören, m. fl. se under hälsopolisen och bostadsinspektionen.)

Förste stadsläkaren i Stockholm tillsättes av en valnämnd, bestående av överståthållaren, vilken i nämnden förer ordet, sex av och bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång utsedda ledamöter samt hälsövardsnämndens ledamöter utom förste stadsläkaren eller den, som i hans ställe tjänstgör i hälsövardsnämnden.

Vederbörandes kompetens prövas dessförrinnan av medicinalstyrelsen; fullmakt för den utnämnde utfärdas av överståthållarämbetet. Förste stadsläkaren åligger att ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt allt, som kan inverka på sundheten och allmänna hälsotillståndet i huvudstaden och särskilt i de fattigas bostäder samt i härstädes befintliga skolor, fabriker, verkstäder, välgörenhetsinrättningar och fängelser, och bör han för sådant ändamål självmtan eller på uppdrag av hälsövardsnämnden vidtaga behöfliga undersökningar samt från distriktsläkarene förskaffa sig noggrann kännedom om hälsotillståndet i stadens olika delar och med dem samråda i sådana viktigare hälsövardsfrågor, som ligga inom deras verksamhetsområde. Förste stadsläkaren är chef för personalen vid den hälsopolis, som lyder under hälsövardsnämnden och skall hava tillsyn över stadens allmänna sjukvård och äger i följd härav att hålla sammanträden med distriktsläkarene, besöka stadens sjukvårdsinrättningar och övervara sammanträdena hos dessa inrättningars styrelser med rätt att deltaga i överläggningarna. Finner han därvid brister, vilka det icke ankommer på honom att avhjälpa, skall han hos hälsövardsnämnden föreslå nödiga åtgärder. Han är förman för andre stadsläkaren och distriktsläkarene samt har inseende över i staden praktiserande fältskärer, tandläkare och barnmorskor. Förste stadsläkaren åligger att bereda och införa hälsövardsnämnden föredraga alla ärenden, som angå stadens allmänna hälsövärd och sjukvård. Vissa i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 stadgade skyldigheter för hälsövardsnämnden som kommunalt tillsynsorgan utövas av förste stadsläkaren med biträde av en förste tillsynsman hos hälsopolisen. Å tid, som hälsövardsnämnden bestämmer, bör förste stadsläkaren i allmänhet varje söckendag vara tillstädes å nämndens byrå för att tillhandaga med erforderliga upplysningar. Förste stadsläkaren må icke innehava eller förestå annan tjänstbefattning.

Andre stadsläkaren tillsättes på enahanda sätt som förste stadsläkaren. Honom åligger bland annat, att på förordnande av överståthållarämbetet eller rådhusrätten verkställa inom staden och dess område förekommande rättsmedicinska besiktningar och liköppningar i enlighet med gällande föreskrifter, att meddela erforderligt läkarbetyg för inträde å arbets- eller försörjningsinrättning, att på begäran av enskild person avgiva utlåtande eller betyg över beskaftenheten av sjukdom och kroppsskada, att besörja sjukvården inom stadens fängelser, samt att hava närmaste tillsynen över fältskärstugor i staden. I övrigt har andre stadsläkaren att ställa sig till efterrättelse överståthållarämbetets särskilda föreskrifter i tjänsten samt att lämna det tjänstebiträde, som hälso- och fattigvårdsnämnderna av honom åska till fullgörande av vad honom enligt instruktion åligger.

Distriktsläkarna tillsätts av hälsövardsnämnden medelst förordnanden tillsvidare. Di-

striktsläkares huvudsakliga åligganden äro: att utan särskild ersättning med läkarehjälp tillhandagå alla i distriktet boende fattiga sjuka, vilkas medellöshet blivt behörigen styrkt, att utfärda betyg för sådana i distriktet boende sjuka, som söka fattigunderstöd eller skola intagas å fattighus, för person, som söker inträde å arbets- eller försörjningsinrättning och vilkens tillstånd icke tillåter honom att inställa sig å andre stads- läkares tjänsterum, samt för barn, som skola intagas å allmänna barnhuset. Distriktsläkare bör hava sin bostad inom det honom anvisade distriktet.

Förlossningsläkare antagas av hälsovårdsnämnden för beredande av tillgång till erforderlig läkarbehandling i hemmet vid barns börd eller missfall samt för biträde vid tillsyn över barnmorskor. Åt medellösa lämnas biträde kostnadsfritt.

Barnmorskor äro av kommunen anställda i de inkorporerade Brännkyrka och Bromma församlingar; i övriga delar av staden hava omedelade personer rätt till fri vård av barnmorskor, som staden betalar efter viss taxa för varje förlossning.

Instruktioner m. m. Kungl. brev till överståthållarämbetet angående förändrade bestämmelser för tillsättning av stadsläkare i Stockholm den 17 juni 1881. Instruktion för förste stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Instruktion för andre stadsläkaren i Stockholm den 3 dec. 1881. Hälsovårdsnämndens instruktion för distriktsläkarna i Stockholm den 19 mars 1883 med ändringar den 26 nov. 1897. Instruktion för förlossningsläkare, antagen av hälsovårdsnämnden den 11 febr. 1910. Instruktioner för läkarna inom förutvarande Brännkyrka socken, fastställda av hälsovårdsnämnden den 17 jan. 1913.

Förste stadsläkare (0)

(nuv. innehavare kvarstår å övergångsstat).

Andersson, L. I., hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, *C.*; rt. 41 53; st. 52 63; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsläkare (15).

Hultkvist, G. E.; Myntgatan 4, *St.*; rt. och st.: polisens växel; mottagningstid: 9,30—10,30.

Läkardistriktet.

(Jfr vidare statistiska avdelningen.)

Nikolai läkardistrikt

(omfattande Storkyrkoförsamlingen).

Distriktsläkare (11).

Edrén, F. G.; Hornsgatan 4, *Sö.*; rt. 48 50, st. Söder 81 80. Mottagning Myntgatan 4, *St.*; rt. och st.: Polisen, andre stadsläkarens expedition; mottagningstid: 9—10.

Klara läkardistrikt

(omfattande Klara församling samt den del av Adolf Fredriks församling, som ligger söder om Kammakaregatan mellan Klaraviken och Upplandsgatan samt söder om Tegnérsgatan mellan Upplandsgatan och Döbelnsgatan).

Distriktsläkare

(3,000 kr., jämte två ålderstillägg å 300 kr.).

Lindbom, E. O., tf.; Drottninggatan 69, *C.*; rt. 39 33; st. 21 652; mottagningstid: 8,30—9,30.

Kungsholms östra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling öster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Ljungström, V.; Hantverkaregatan 26, *K.*; rt. 85 80; st. 202 96; mottagningstid: sept.—maj alla dagar 9—10; juni—augusti vardagar 9,30—10,30, helgdagar 9—10.

Kungsholms västra läkardistrikt

(omfattande Kungsholms församling väster om Polhemsgatan).

Distriktsläkare (11).

Spangenberg, K. G. V.; S:t Eriksgratan 25 B, *K.*; rt. 87 16; st. 183 00; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks västra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Kammakaregatan samt denna gata fram till Klaraviken).

Distriktsläkare (12).

Lagergren, J. E.; Upplandsgatan 33, *Va.*; rt. 21 05; st. 4 60; mottagningstid: 9—10.

Adolf Fredriks östra läkardistrikt

(omfattande området mellan Hälsingegatan söderut till Frejgatan, denna gata till Upplandsgatan, denna gata till Tegnérsgatan, denna gata till Döbelnsgatan, denna gata till Odengatan, denna gata till Sveavägen och denna väg norrut till Brunnsviken).

Distriktsläkare (11).

Olander, K. O. N., tjl., tf. överläkare vid Katarina sjukhus (se nedan); *tjfr.* Schmidt, F. W., Odengatan 56, *Va.*; rt. 35 28, st. 118 03; mottagningstid: 9—10.

Jakobs läkardistrikt

(omfattande Jakobs församling samt den del av Johannes församling, som ligger söder om Kungsgatan).

Distriktsläkare

(2,400 kr., jämte två ålderstillägg å 300 kr.).

Malmsten, K. A.; Blasieholmstorg 9, *C.*; rt. 29 44; st. 5 28; mottagningstid: 9—11,30.

Hn.

Johannes läkardistrikt

(omfattande Johannes församling samt den del av Engelbrekts församling, som ligger norr om Oden-gatan och väster om Stockholm—Rimbo-järnvägen).

Distriktsläkare (12).

Ekelund, C. M.; Odengatan 39, Va.; rt. 65; st. 212 51; mottagningstid: 8,30—9,30.

Östermalms västra läkardistrikt

(omfattande den del av Engelbrekts församling, som ligger öster om Birgerjarls- och Odengatorna samt den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger väster om Sibylle-, Stor- och Jung-frugatorna).

Distriktsläkare (11).

Sundberg, L. G. T.; Nybrogatan 11 A, Ö.; rt. 29 85; st. 6018; mottagningstid: vardagar 9—10, sön- och helgdagar 9,30—10,30.

Östermalms östra läkardistrikt

(omfattande den del av Hedvig Eleonora församling, som ligger öster om Sibylle-, Stor- och Jungfrugatorna samt Oscars församling).

Distriktsläkare (11).

Nyström, E. J.; Storgatan 7 & 9, Ö.; rt. 27 15; st. 260 35; mottagningstid: 8,30—9,30.

Katarina norra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av församlingsgränsen i väster samt dennas fortsättning i Götgatan till Folkungagatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Tjärhovsgatan, denna gata till Erstagatan samt denna gata till Stadsgården).

Distriktsläkare (11).

Klingberg, A. F.; Folkungagatan 83, Sö.; rt. 25 33; st. 33 11; mottagningstid: 9—10.

Katarina östra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av Erstagatan från Stadsgården till Tjärhovsgatan, denna gata till Renstjärnasgatan, denna gata till Folkungagatan, denna gata till Nytorpgatan, denna gata till Nytorget samt Värmdögatan).

Distriktsläkare (12).

Gahn, H. R. C.; Renstjärnasgatan 15, Sö.; rt. 95 68; st. 135 33; mottagningstid: 9—10.

Katarina västra läkardistrikt

(omfattande den del av Katarina församling, som begränsas av Värmdögatan, Nytorget, Nytorpgatan till Folkungagatan, denna gata till Götgatan, denna gata till Högbergsgatan samt församlingsgränsen västerut).

Distriktsläkare (12).

Olson, E.; Götgatan 69, Sö.; rt. 114 30; st. 308 00; mottagningstid: 9—10.

Maria östra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger öster om Skinnarviksgatan och Torkel Knutssonsgatan och i övrigt begränsas av församlingsgränsen).

Distriktsläkare (11).

Åkerström, K. D.; Hornsgatan 29 B, Sö.; rt. 30 13; st. 307 99; mottagningstid: 9—10.

Maria västra läkardistrikt

(omfattande den del av Maria församling, som ligger väster om Skinnarviksgatan, Torkel Knutssonsgatan till Tavastgatan, denna gata till Timmermansgatan samt denna gata och församlingsgränsen söderut).

Distriktsläkare (12).

Ericsson, A. V.; Hornsgatan 54, Sö.; rt. 10 35; st. 36 63; mottagningstid: 9—10.

Liljeholmens distrikt

(omfattande den del av förutvarande Brännkyrka socken, som ligger norr och nordväst om stora landsvägen till Fittja och det vattenavlopp, som från trakten av Stegsborg framgår till Årstaviken mellan Årsta och Sköntorp).

Distriktsläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Drougge, J. A.; kommunalhuset, Liljeholmen; rt. Liljeholmen 30; st. 30 03; mottagningstid: 10—11.

Älvsjö distrikt

(omfattande den övriga delen av förutvarande Brännkyrka socken, med undantag av den s. k. Enskedestaden).

Distriktsläkare (12).

Hulting, C. G.; villa Älvhem, Älvsjö; rt. Älvsjö 49; st. Långbrodal 1 65; mottagningstid: 9—10, 3,30—4,30 (sön- och helgdagar 10—11).

Läkare för den s. k. Enskedestaden

(1,000 kr.; ej å stat).

Knaust, O. W.; Hornsgatan 58, Sö.; rt. 52 26; st. Söder 39 39, (tel. till sommarbostad rt. Elgö 61), Enskede 1 16; mottagning: Södertörnsvägen 62, Enskede, måndag och fredag 11,30—12,30.

Läkare för Bromma.

(Ersättningen utgår enligt av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.)

Olander, K. O. N.; Kungsbroplan 1, K.; rt. 37 51; st. 249 33; mottagningstid: 9—10.

Anm. Stadsfullmäktige hava den 18 dec. 1916 beslutat en omläggning av vissa distrikt fr. o. m. den 1 okt. 1917, jfr Tillägg till kalenderavdelningen.

Förlossningsläkare.

Avlöningar m. m. Tre läkare: arvode 500 kr.

För Östermalm och Norrmalm.

Felländer, J., Arsenalsgatan 8 B, C.; rt. 88 86; st. 151 71; mottagningstid: vardagar 2—3, helgdagar 11—12.

För Staden inom broarna och Södermalm.

Granström, K. A.; Götgatan 30, Sö.; rt. 3 64; st. Söder 3 34; mottagningstid: vardagar 2—3, helgdagar 9—10; 20 maj—1 okt. alla dagar 9—10.

För Kungsholmen.

Gårdlund, C. H. W. A.; Kungsgatan 59, C.; rt. 13 18; st. 13 18; mottagningstid: vardagar 1,30—2,30.

Barnmorskor.

Avlöningar m. m. Till kommunalt anställda barnmorskor i Brännkyrka och Bromma församlingar, respektive 2,140 och 1,800 kr. Till barnmorskor för fattigförlossningar i hemmen 8,000 kr.

I Brännkyrka och Bromma församlingar äro för vardera församlingen anställda två barnmorskor. Beträffande den övriga staden se sid. 67.

Stockholms stads sjukhus.

(Adresser, telefoner, expeditionstider, se nedan under respektive sjukhus.)

Stadens under hälsovårdsnämnden lydande egentliga sjukhus äro följande: Sabbatsbergs sjukhus, sjukhuset S:t Göran, provisoriska sjukhuset, Katarina sjukhus, Maria sjukhus, södra barnbördshuset, epidemisjukhuset, Söderby sjukhus, barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne samt sjukhuset vid Långbro.

Allmänna försörjningsinrättningens avdelningar för kroppssjuka och sinnessjuka lyda under fattigvårdsnämnden (se sid. 107).

Hälsovårdsnämnden utser årligen i december månad för det kommande året särskilda styrelser till förvaltning av huvudstadens sjukhus med undantag av det, som är avsett för vård av epidemiska sjukdomar, vilken anstalt är ställd under nämndens omedelbara förvaltning, samt de vårdanstalter för sinnessjuka, för vilka enahanda omedelbara förvaltning provas erforderlig. Varje sjukhusstyrelse består av fyra ledamöter jämte överläkaren eller, därest flera överläkare finnas, den av dem, som är nämnden blivit förordnad till sjukhusdirektör. Styrelse väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassadirektör. Styrelsen sammanträder så ofta göromålens gång så fordrar, dock minst en gång i månaden.

Förste stadsläkaren åligger att övervaka sjukhusens verksamhet och förvaltning, och är han

berättigad att deltaga i överläggningarna vid styrelsernas sammanträden, till vilka han alltid skall erhålla kallelse. Överläkaren eller vid sjukhus med flera än en överläkare den av dem, som hälsovårdsnämnden vid det årliga styrelsevalet förordnar, är sjukhusets direktör och såsom sådan mellan styrelsens sammankomster sjukhusets inför styrelsen ansvarige styresman i den utsträckning och med den myndighet, som styrelsen bestämmer.

Överläkare tillsättes av hälsovårdsnämnden medelst förordnande på viss tid, fem eller tio år. Överläkare är närmaste förmån för å hans avdelning anställda underläkare.

Underläkare antages för högst tre år av hälsovårdsnämnden efter hörande av vederbörande direktör eller överläkare. Underläkare åligger att vara boende inom sjukhus, där han är anställd.

Sjukhusläkarna undantogs vid 1911 års lönereglering för stadens befattningshavare, men har efter kommittéutredning i frågan, en lönereglering våren 1914 beslutits, med retroaktiv tillämpning från sagda års början. I samband härmed borttogs den förutvarande skillnaden mellan underläkare och amanuenser, de senare förut tillsatta av sjukhusstyrelserna.

För att å sjukhus intagas bör den sjuke själv eller genom ombud på den för varje sjukhus bestämda mottagningstiden anmäla sig å sjukhusets mottagningssal och därvid:

1:o) förete läkares intyg om sjukdomens beskaffenhet och om så påfordras prästbetyg;

2:o) avlämna ansvarsförbindelse av vederhöftig person eller annan säkerhet för all sjukvårdsävensom för begravningskostnad, ifall densamma skulle komma att av sjukhuset bestridas.

För erhållande av kostnadsfri sjukvård skall rotemans intyg företes ang. bostad, fattigdom och fattigvårdshemort.

Personer, träffade av olyckshändelse eller sjukdomsfall, som fordrar hastig hjälp, intagas alla tider på dygnet, och böra i sådant fall ovan bestämda handlingar ofördröjligen anskaffas.

Stadgar. Hälsovårdsnämndens stadgar för Stockholms stads sjukhus den 26 mars 1904 med ändringar den 14 jan. och 18 mars 1910, 27 jan. 1911, 13 dec. 1912 och 3 april 1914. Spisordning och utspisningsstat för stadens sjukhus antagen av hälsovårdsnämnden den 19 febr. 1909 med ändringar den 28 nov. 1913.

Sabbatsbergs sjukhus.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»; st. 66 19, 217 91.

Mottagningstid:

för utvärtes sjuka kl.	10—11 f. m.	varje dag
» invärtes »	11—12 »	» »
» kvinnosjukd.	10,30—11 »	» »
» ögonsjukdomar »	9,30—10 »	» »
» öron-, näs- och		
halsjsjukdomar »	10,30—11 »	» »

Hn. *Besökstid:* allmänt rum vardagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3; isolerings- och tuberkulospaviljongerna onsdagar 2—3, sön- och helgdagar 1—3.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4,50
» » » landsortsbo . . . »	7 —
» halvenskt » » stockholmsbo . . . »	3 —
» » » » landsortsbo . . . »	5 —
» allmänt » » stockholmsbo . . . »	1 —
» » » » landsortsbo . . . »	3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Mer än 15 års förhandlingar mellan de kommunala myndigheterna föregingo beslutet om detta sjukhus byggande. Dessa förhandlingar inleddes genom tillsättandet år 1858 av en kommitté och avslutades genom stadsfullmäktiges godkännande den 2 december 1872 av de framställda förslagen. Den nya sjukhusanläggningen, vilken i januari 1879 med 340 sängar kunde öppnas för sjukas emottagande, har tid efter annan kompletterats genom åtskilliga nya byggnader och även genom andra viktiga förbättringar. Den 22 april 1907 beslöt stadsfullmäktige att för en kostnad av 1,550,400 kr. uppföra trenne nya paviljonger, entré- och poliklinikbyggnad med operationsavdelning samt den 16 februari 1908 en tvättstuga till en kostnad av 79,600 kr. Den 18 december 1908 ansgo stadsfullmäktige 210,150 kr. till en särskild paviljong för öron- och ögonsjukdomar, som under hösten 1910 började beläggas. En röntgenavdelning öppnades under år 1910. Sjukhusets 813 sängar äro fördelade på sju avdelningar: två medicinska med 312 sängar, två kirurgiska med 259, en gynekologisk med 60, en ögonavdelning med 24, en öronavdelning med 24 eller tillsammans 679 platser samt dessutom en isoleringsbyggnad med 8, ett konvalescenthem (se nedan) med 60, en evakuationspaviljong med 48, en upptagningsanstalt (se sid. 83) med 14 och 4 celler. På den gynekologiska avdelningen meddelas klinisk undervisning, varför ord. professor i gynekologi och obstetrik vid karolinska institutet där uppehåller sjukvården, biträdd av en amanuens. På den medicinska avdelningen äro anställda två överläkare och fyra underläkare, på den kirurgiska två överläkare och fyra underläkare. Läkarevården vid öronavdelningen bestrides av karolinska institutets lärare i ämnet, som där handleder medicine kandidaters utbildning.

Inom sjukhusets område ligger Isidor Dannströms konvalescenthem. Genom testamente av direktör Isidor Dannström och hans hustru erhöi Sabbatsbergs sjukhusstyrelse år 1898 en summa av 140,000 kr. »till upprättande av ett konvalescenthem för huvudsakligen konvalescenter från Sabbatsbergs sjukhus» att förvaltas som en särskild fond och redovisas på samma sätt som andra sjukhuset tillkommande medel. Av summan skulle emellertid 30,000 kr.

reserveras, varå räntan skulle utbetalas till vissa personer under deras livstid, vadan 110,000 kr. voro disponibla för upprättande av konvalescenthemmet. Stadsfullmäktige upplåto år 1899 plats för hemmet, ansgo 12,000 kr. till inventarier och bestämde, att kommunen skulle åtaga sig konvalescenternas vård och underhåll å anstalten. Sedan ritningar år 1901 godkända av stadsfullmäktige, påbörjades arbetet omedelbart och i juli 1903 kunde de första konvalescenterna mottagas. Läkarevården bestrides av sjukhusets läkare och vid hemmet äro anställda blott en sköterska och en vaktkarl, tillika eldare.

Vid sjukhuset hålles kirurgisk poliklinik kl. 10—11, varvid kostnadsfritt behandlas personer, som styrka sig eller prövas vara medellösa. Mindre bemedlade betala en krona för varje besök.

Instruktioner m. m. Instruktioner och ordningsstadgar att gälla vid Sabbatsbergs sjukhus, antagna av dess styrelse den 28 juli 1904. Kontrakt mellan karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd ang. gynekologisk klinik den 22 aug. 1879. Kontrakt med karolinska institutet ang. klinik för öronsjukdomar den 15 okt. 1910. Stadgar för Isidor Dannströms konvalescenthem, antagna av hälsovårdsnämnden den 13 nov. 1903.

Stat år 1917. Utgifter: 923,280 kr.; inkomster: 144,400 kr.

Styrelsens ledamöter.

Afzelius, A. N., med. dr.; Kinander, C. E., direktör, riksgäldsfullm.: ordf., ordf.; Lundberg, G. H., grosshandlare; Thorén, T., rektor; Wetterdal, H., överläkare, direktör.

Protokolls-förare

(500 kr.; ej å stat).

Bergendal, K.

Direktör

(arvode 2,000 kr.).

Wetterdal, H. (se nedan).

Överläkare (0).

Perman, E. S. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1919), Rissler, J. G. (förordn. t. o. m. $\frac{30}{4}$ 1924), å kirurgiska avd.; Wetterdal, H. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), se ovan, Bruhn-Fähræus, E. G. M. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å medicinska avd.; Forsmark, E. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924), å ögonavd.

Överläkare

(avlönade av karolinska institutet).

Westermark, F. J. E. (å gynekologiska avd.); Holmgren, N. G. F. son (å öronavd.).

Läkare vid röntgenavdelningen

(3,000 kr.; ej å stat).

Simon, M. H. J.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Melin, K. Å., Lindblom, S. G., Dalén, K. L. E., Rubenson, A. (å medicinska avd.); Juhle, A. J. A., Johnsson, R. A. H., Högman, F. G. V., Bolling, A. M. (å kirurgiska avd.); Ruben, M. A. (å ögon-avd.); Bergstrand, K. J. H. (å patologiska avd.).

Amanuenser

(avlönade av karolinska institutet).

Sundberg, F. H. (å gynekologiska avd.); Erici, E. W. (å öronavd.).

Patolog och obducent

(4,000 kr.; ej å stat).

Hedré, G.

Operationssköterskor (4).

Leijonhielm, Augusta; Vogel, Anna M.; Malmqvist, Gerda; Johansson-Jute, Maria.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 29.

Dessutom trettiofyra sjuksköterskebiträden.

Predikant (12)

(tjänstgör även vid Sabbatsbergs ålderdomshem, varifrån hälften av avlöningen utgår).

Vakant.

Organist

(200 kr.; ej å stat).

Haglund, Alma R.

Sysselman (12).

Johansson, A. G.; rt. »Sabbatsbergs sjukhus»: st. 217 91; mottagningstid: 12—2.

Kontorsskrivare (8).

Ramgren, E. G.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, Elvira E.

Husmoder (4).

Svinhufvud, A. Barbro M. L.

Köksförestånderska (4).

Lundberg, Anna A.

Tvättförestånderska (3).

Björklund, Maria T.

Maskinist (9).

Svedman, N. H.

Biträdande maskinist (7).

Olsson, O. B.

Vaktmästare (6).

Eriksson, A. W.; Söderberg, W. A.; Anderson, A.

Dessutom en biträdande husmoder (3), en snickare (4), ett extra maskinistbiträde och eldare, sex eldare, en förste dräng (3),

sju drängar, en portvakt (4), en nattvakt (3), två städerskor å laboratoriet (2), en baderska (2), en kvinnlig portvakt (1), ett baderskebiträde, en överkokerska, två underkokerskor, tolv köksbiträden, fyrtio städerskor och sju tton tvätterskor.

Sjukhuset S:t Göran.

Stadshagen, K.; rt. 21 69, 135 17 och 21 54 (kontoret); st. 90 64 (kontoret).

Mottagningstid:

för sjuka, lidande av veneriska och hudsjukdomar:
för män varje söckendag kl. 12—2 e. m.
» » » helgdag » 9—10 f. m.
» » » söckendag » 12—2 e. m.
» » » helgdag » 9—10 f. m.

för sjuka, lidande av tuberkulos:
lungtuberkulos varje söckendag kl. 10,30—11 f. m.;
kirurgisk tuberkulos varje söckendag kl. 11,30 f. m.; poliklinisk undersökning varje onsdag kl. 3—3,30.

Besökstider.

Å avd. för veneriska och hudsjukdomar:
kvinnlige patienter: onsdagar kl. 10—11;
manlige patienter: lördagar kl. 10—11;
hudpatienter dessutom söndagar kl. 2—3.

Å tuberkulosavdelningen:
lungtuberkulos: söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 10—11,30;
kirurgisk: söndagar och torsdagar kl. 10—11,30;
övriga tider efter läkarens särskilda tillstånd.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskt rum för stockholmsbo . . kr. 4 —
» » » landsortsbo . . » 7 —
» halvenskt . . » stockholmsbo . . » 2,50
» » » landsortsbo . . » 5 —
» allmänt . . » stockholmsbo . . » 1 —
» » » landsortsbo . . » 3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Den första plats i Stockholm, västst veneriskt sjuka vårdades i avskild lägenhet, lär hava varit Danviken. Där behandlades sedan början av 1700-talet de bland hjonen, som led av svårartad venerisk sjukdom, i en särskild sjukstuga, som sedermera började kallas kurhus. På 1730-talet började man översända dit veneriskt sjuka från staden. Sedan det nya sinnessjukhuset å Danviken blivit färdigt år 1788, utvidgades avdelningen för veneriskt sjuka till 50 platser, men på grund av de sinnessjukas växande mängd måste efter 1812 detta utrymme inskränkas. Den 1 april 1814 stängdes Danviken för de veneriskt sjuka, sedan ett provisoriskt kurhus på 20 sängar för stadens behov inrättats å Kungsholmen. År 1813 uppdrog överståthållaren åt särskilda kommitterade att undersöka beskaffenheten av redan befintliga sjukvårdsinrättningar och behovet av

11n. förbättrade och utvidgade anstalter till veneriskt sjukas botande samt avgiva betänkande om därtill tjänliga medel och utvägar. I utlåtande den 24 februari 1814 föreslogo dessa kommitterade, att ett kurhus å 100 sängar skulle inrättas samt att den å Kungsholmen befintliga kronobrännerieegendomen skulle för detta ändamål förvärfvas från statsverket.

Sedan rikets ständer i anledning av kungl. proposition medgivit, att denna egendom finge upplåtas till begagnande för den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län, samt sedan nödiga reparationer och inredningsarbeten verkställes, inflyttade såväl stadens som länets patienter i den nya anstalten i oktober 1816. Redan i slutet av 1820-talet började svårigheter att uppstå i fråga om utrymmet, varför tid efter annan provisoriska åtgärder måste vidtagas, och år 1844 beslöt en större tillbyggnad av kurhuset. Dels på grund av det ytterst bristfälliga skick, varuti kurhusets byggnader råkat, och dels emedan sjukhuset snart visade sig allt mera otillräckligt, blev frågan om nya lokaler allt mera trängande. Flera förslag uppgjordes och härtill, det första redan år 1860, men föllo huvudsakligen till följd av de betänkligheter, som stadens myndigheter hyste mot nedläggande av större kostnader på kurhusinrättningens tomt, så länge icke denna var med full äganderätt överlåten av staten till staden och länet. Sedan flera framställningar härom blivit av riksdagen avslagna, gjorde sig den åsikten allt mera gällande, att ett nytt sjukhus för veneriska patienter borde uppbyggas för kommunens räkning på annan plats. Till byggnadsplats föreslogos olika ställen, tills man slutligen enades om det nya sjukhusets förläggande till sydligare delen av Stadshagen på Kungsholmen, där byggnadsarbetet påbörjades år 1886 och fullbordades 1888. Sjukhuset, som benämndes S:t Göran, skulle visserligen i första rummet användas för vård av veneriskt sjuka och av patienter med hudsjukdomar, men vid dess inrättande hade man dock blicken fäst på en framtida användning även för andra sjukdomar. Vid tider av större sjuklighet i Stockholm hava också på sjukhuset anordnats avdelningar för olika invärtes sjukdomar. I början av år 1902 öppnades vid sjukhuset i en nyuppförd paviljong en särskild avdelning med 108 sängar för sjuka med hemortsrätt i Stockholm lidande av lungtuberkulos i mera framskridet stadium, och år 1907 utökades denna avdelning med en andra sjukpaviljong. På hösten 1910 inrättades å sjukhuset en avdelning å 100 sängar för kirurgisk tuberkulos, varigenom sängplatsernas antal för lungtuberkulos minskades till 146. Sängantalet år 536, av vilka 290 komma på avdelningen för veneriska och hudsjukdomar samt 246 på avdelningen för tuberkulos. Avdelningen för hudsjukdomar tillökades i oktober 1902 med en finsenavdelning. Dennes verksamhet har år efter år utvidgats och omfattar nu även röntgen- och radiumbehandling.

Sjukhuset skall för medellösa och mindre bemedlade, lidande av veneriska eller hudsjukdomar, hålla kostnadsfri poliklinik, vardagar 12—2 e. m., sön- och helgdagar 9—10 f. m. Rörande vården av veneriskt sjuka inom Stockholm, jämför vidare under Eira sid. 216.

Instruktion. Instruktion för personalen vid sjukhuset S:t Göran, fastställd den 17 dec. 1913.

Stat år 1917. Utgifter: 567,285 kr.; inkomster: 41,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Berglund, J. E., kassör, statsfullm.; **Enell**, H. G. O., apotekare, ordf.; **Hafström**, A. H. F., civil-assessor, vice ordf.; **Marcus**, K. J., överläkare, direktör; **Nycander**, O. J. T., direktör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Gyllensvärd, G. V.

Direktör

(arvode 1,000 kr.).

Marcus, K. J. (se nedan).

Överläkare (0).

Marcus, K. J. (förordn. t. o. m. $30\frac{1}{4}$ 1924), å avd. för köns- och hudsjukdomar; **Waldenström**, J. H. (förordn. t. o. m. $4\frac{1}{6}$ 1924), å avd. för kirurgisk tuberkulos; **Lindhagen**, F. E., å avd. för lungtuberkulos (förordn. t. o. m. $1\frac{1}{10}$ 1924.)

Överläkare

(avlönad av karolinska institutet).

Almkvist, J. R.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Lindgren, R. O. U.; **Sjöquist-Rhodin**, Tyra M.; **Allander**, E. G. B.; **Zechow**, G. J. N.

Läkare vid polikliniken

(2,400 kr.; ej å stat)

Birger, S.; **Strandberg**, J. V.

Läkare vid finsenavdelningen

(3,000 kr., ej å stat).

Schaumann, J.

Amanuenser å kliniken

(avlönade av karolinska institutet med respektive 2,000 och 1,000 kr. vardera).

Rhodin, N. J.; **Salén**, f. af Klintberg, S. A. M. (Signe).

Översköterska vid finsenavdelningen (5).

Råhlén, Alfhild.

Operationssköterska (4).

Wessel, Astrid.

Sköterskor vid finsenavdelningen (4).

Antal: 5.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 13.

Dessutom trettionio *sjuksköterskebiträden*.

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Rosenius, P. J.

Sysselman (12).

Hellsten, F. W.; rt. 21 54; st. 90 64; mottagnings-
tid: 11—3.

Kontorsskrivare (8).

Thorell, G. A. S.

Kontorsbiträde (5).

Knafve, Sally M.

Husmoder (4).

Jonson, Gunhild.

Köksförestånderska (4).

Albion, f. Pettersson, Pauline Ch.

Tvättförestånderska (3).

Hällström, Valborg H.

Maskinist (9).

Lundin, C. F.

Biträdande maskinist (7).

Karlsson, G. O.

Vaktmästare (6).

Wallin, E. J.; Johansson, J. A.

Dessutom sex *eldare*, en *badare* (4), ett *biträde* å *operationsavdelningen* (2), en *baderska* (2), två *kvinnliga portvakter* (1), sex *drängar*, en *strykerska*, tolv *köksbiträden*, aderton *städerskor*, tolv *tvätterskor*, en *snickare* och tre *sömmerskor*.

Provisoriska sjukhuset.

Åsögatan 97, Sö.; rt. 72 20; st. 31 90,
309 60 (kontoret).

Mottagnings- tid:

varje dag kl. 9—11 f. m.

Besöks- tid:

vardagar kl. 2—3, sön- och helgdagar kl. 1—3.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i allmänt rum för stockholmsbo . . . kr. 1 —
> > > landsortsbo . . . > 3 —

För vård av patient med extra kost höjes dag-
avgiften med 1 kr.

Provisoriska sjukhuset upprättades 1902 så-
som en ersättning för det förut för allmänna sjuk-
vården använda Katarina sjukhus, vilket då måste

fullständigt tagas i anspråk för beredande av rum
för det ständigt växande antalet sinnessjuka, som
nämnden måste lämna vård, intill dess plats
å hospital kunde bliva ledig. För ändamålet
förhryrdes nybyggda egendomen nr 9 i kvarteret
Oron med adressnummer 97 vid Åsögatan (egen-
domen numera inköpt av staden) och 32 vid Ny-
torgsgatan. Den 13 februari 1903 kunde det nya
sjukhuset, vars namn bestämts till proviso-
riska sjukhuset, öppnas, sedan å Katarina
sjukhus ännu kvarvarande sjuka, ävensom där
anställda läkare och övrig personal med undantag
av en del ekonomibetjäning dit överflyttats.
Sjukhuset rymmer 100 platser, fördelade på en
våning för manliga patienter med 33 sängar
och två våningar för kvinnliga patienter med
67 sängar.

Stat år 1917. Utgifter: 120,865 kr.; in-
komster: 5,400 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.;
Josefsson, A. R., överläkare, dir.; Lagergren,
A. L., bankkamrerare; Larsson, G., byggmästare;
Lundwall, S. A., advokat, ordf.

Protokolls- förare

(300 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj. (se nedan).

Direktör och överläkare

(0, dessutom direktörsarvode 500 kr.).

Josefsson, A. R. (förordn. t. o. m. ³⁰/₆ 1924).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning;
å extra stat).

Sahlgren, E. J. A.

Obducent

(750 kr.; ej å stat).

Henschen, F.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 4.

Dessutom nio *sjuksköterskebiträden*.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Klefbeck, E. A., stadsfullm.

Organist och försångare

(200 kr.; ej å stat).

Walin, C. Hj. (se ovan).

Sysselman (10).

Svenson, S. A., rt. 72 20; st. 309 60; mottag-
nings-
tid: 10—12.

Köksförestånderska (4).

Johansson, Jenny.

Hn.

Hn. Tvättförestånderska (2).

Uppström, Wilhelmina.

Maskinist (6).

Andersson, A. H.

Vaktmästare (6).

Eriksson, C. A.

Dessutom ett kvinnligt skrivbiträde, en förste dräng (3), en baderska (2), en kvinnlig portvakt (1), en eldare, tre drängar, två kokerskor, sju köksbiträden och två städerskor.

Maria sjukhus.

Volmar Yxkullsgatan 25, Sö.; rt. 15 80; st. 35 00.

Mottagningstid:

varje dag kl. 9—11 f. m. samt dessutom å polikliniken alla vardagar kl. 10—11 f. m.

Besökstid:

allmänt rum alla dagar kl. 1—2 e. m.

Expeditionstid:

å sysslomanskontolet kl. 9—2.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskt	rum för stockholmsbo . .	kr. 4,50
»	» » landsortsbo . . . »	7 —
» halvenskt	» » stockholmsbo . . . »	3 —
»	» » landsortsbo . . . »	5 —
» allmänt	» » stockholmsbo . . . »	1 —
»	» » landsortsbo . . . »	3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

År 1874, då bristen på sjukhus i Stockholm var synnerligen stor, inköptes för stadens räkning en med en större fabriksbyggnad och ett boningshus bebyggd, 123,555 kv.-fot mätande tomt mellan Volmar Yxkulls- och Gamla Prästgårdsgatorna för att användas till sjukhus. För ändamålet apterades fabriksbyggnaden, vari med ingången av 1876 ett sjukhus på 130 sängar öppnades, vilket från och med 1878 benämndes Maria sjukhus. Genom tillbyggnader 1885 och 1896 hava dels förbättrade bostadsförhållanden vunnits för tjänstepersonalen, dels lämplig lokal kunnat inredas för sjukhusets polikliniska verksamhet, som småningom blivit ganska omfattande. Ny ekonomibyggnad uppfördes 1906, nytt gravkapell 1907. Sängantalet är 209. På sjukhustomten ligger även en upptagningsanstalt (se sid. 83) för hastigt insjuknade, huvudsakligen avsedd för personer, som nattetid omhändertagas av polis och vilkas omedelbara inläggande på sjukhusen skulle verka störande för de övriga sjuka.

Den med sjukhuset förenade polikliniken, som är öppen alla vardagar 10—11 hålles kostnadsfri för medellösa; mindre bemedlade betala en krona för varje besök.

Instruktion. Instruktioner för kommissionen (numera sysslomannen) och predikanten vid Maria sjukhus, utfärdade av styrelsen den 3 febr. 1876.

Stat år 1917. Utgifter: 609,480 (däruv till ny- och ombyggnader 272,000 kr.); inkomster: 36,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Alin, E. F. E., med. dr., professor (ärenden ang. barnbördshuset); Blomdahl, P. A., byggmästare; Key, E. S. H., överläkare, dir.; Riben, K. A., vice häradshövding, ordf., kassadir.; Widtskiöld, J., köpman, vice ordf.; Winborg, J. Th., fabrikör.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Telander, A. R.

Direktör och överläkare

(0, dessutom direktörsarvode 500 kr.).

Key, E. S. H. (förordn. t. o. m. 30/4 1924).

Biträde åt överläkaren

(3,650 kr.; ej å stat).

Wikner, R. P. E.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Grönberger, A. G.; Gramén, K.; Weltzien, J. A.

Obducent

(1,000 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4)

Albihn, K. V. (Vera.)

Sjuksköterskor (3).

Antal: 10.

Dessutom elva sjuksköterskebiträden och en massös.

Predikant och organist

(700 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Syssloman (12).

Olsson, E. V.; rt. 23 30; st. 136 56; mottagningstid: 10—12.

Köksförestånderska (4).

Göranson, Sigrd A. G.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Wästberg, Bertha M.

Maskinist (9).

Rundblad, G. A. F.

Vaktmästare (6).

Öhman, J. E.; Petersson, P. A.

Dessutom två *eldare*, en *baderska* (2), tre *drängar*, en *portvakt* (1), två *sömmerskor*, tre *kokerskor*, sju *köksbiträden*, en *kallskänka*, nio *tvätterskor* och nittion *städerskor*.

Södra barnbördshuset.

Volmar Yxkullsgatan 27, Sö.; rt. 644;
st. 132 77.

Mottagningstid:

alla tider på dygnet.

Besökstid:

å allmänt rum varje dag kl. 1—2 e. m.;
å enskilt och halvenskilt rum kl. 10—2 och
6—8.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskilt rum för stockholmsbo . . kr. 4,50
» » » landsortsbo . . » 7—
» halvenskilt » » stockholmsbo . . » 3—
» » » landsortsbo . . » 5—
» allmänt » » stockholmsbo . . » 1—
» » » landsortsbo . . » 3—

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Detta barnbördshus, som är Stockholms kommuns förlossningsanstalt, har uppkommit ur de provisoriska barnbördsanstalter, vilka stadens myndigheter sett sig nödsakade att inrätta. År 1864 inrymdes en dylik provisorisk anstalt i huset n:r 22 Volmar Yxkullsgatan. Samma lokal togs följande året ånyo för samma ändamål i anspråk, och från denna tid blev det »provisoriska barnbördshuset» bestående. Till 1871 var det inrymt i nyssnämnda, för ändamålet förhyrda lokal, men flyttades då till huset n:r 27 vid samma gata. Detta förvärvades av staden år 1874 på samma gång som Maria sjukhusområde. Huset om- och tillbyggdes 1882, varefter namnet provisoriska barnbördshuset utbyttes mot södra barnbördshuset.

Den 14 januari 1898 uppdrog hälsovårdsnämnden åt särskilda kommitterade att uppgöra förslag till de åtgärder, som vore att vidtaga för avhjälpan av behovet av ökat utrymme för södra barnbördshuset. Sedan kommitterade i anledning härav uppgjort förslag till nytt barnbördshus å omkring 100 sängar, förlagt till det av stadsfullmäktige för sjukhusändamål reserverade kvarteret Grimman, beslöt stadsfullmäktige med godkännande av det sålunda uppgjorda förslaget för arbetets utförande att anslå ett belopp av 625,000 kr. för ändamålet. Stadsfullmäktige hava och förklarat sig villiga att

låta uppföra och utrusta till bostäder och boställ för barnmorskeeleverna ävensom för undervisningen erforderliga lokaler, samt bekosta underhåll av desamma och deras inventarier jämte ljus och bränsle mot ett årligt bidrag från statsverkets sida av 5,000 kr., dock under villkor, att barnmorskeeleverna förpliktigas att vara boende inom anstalten ävensom att själva bestrida kostnaderna för sin utspisning. Erbjudandet har av staten mottagits. Stadsfullmäktige hava även år 1904 förklarat sig medgiva, att de personer, som framdeles antagas till lärare och biträdande lärare vid statens undervisningsanstalt för barnmorskor i Stockholm i och med detsamma ansåges förordnade att vara överläkare och amanuens eller biträdande läkare vid södra barnbördshuset under villkor att hälsovårdsnämnden finge yttra sig om sökandenas lämplighet.

De nya lokalerna togos i anspråk den 19 februari 1907.

Stat år 1917. Utgifter: 167,395 kr.; inkomster: 50,000 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för Maria sjukhus (se sid. 74), dock äger direktören för barnbördshuset i frågor rörande detta att deltaga i styrelsens överläggningar och beslut.

Direktör och överläkare

(som barnmorskelärare avlönad av staten, direktörsarvode 500 kr.).

Alin, E. F. E.

Biträdande läkare

(avlönad av staten).

Bovin, K. E.

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Vakant.

Obducent

(500 kr.; ej å stat).

Pettersson, A.

Operationssköterska (4).

Malmros, Ester C.

Barnmorskor (4).

Riben, Hildur Ch. U. (instruktionsbarnmorska);
Landelius, Alma K.; Thorbjörnsson, Kjerstin;
Karlsson, Jenny K.

Sköterskor (3).

Antal: 5.

Prästerligt biträde

(1,000 kr.; ej å stat).

Ankar, G. A.

Hn.

Hn.

Sysselman (12).

Se Maria sjukhus.

Kontorsskrivare (8).

Johansson, K. E.

Kontorsbiträde (5).

Zettergren, E. R.

Husmoder (4).

Wickström, Anna V.

Köksförestånderska (4).

Se Maria sjukhus.

Förestånderska för linneförråd och tvätt (3).

Se Maria sjukhus.

Maskinist (9).

Se Maria sjukhus.

Biträdande maskinist (7).

Johansson, J. P.

Vaktmästare (6).

Wallin, N. G.

Dessutom en *eldare*, en *dräng*, en *sömerska* och åtta *städerskor*.

Epidemisjukhuset.

Valhallavägen, nära Roslagsgatan, uppfartsväg från Ingemarsgatan, Va.; rt. 12 89 och 60 89 (växel).

Mottagningstid:

sjuka intagas alla tider på dygnet.

Besökstid:

varje dag kl 12,30—1.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskt rum för stockholmsbo . . .	kr. 4 —
» » » » landsortsbo . . .	7 —
» » » » militär . . .	5,50
» halvenskt » » stockholmsbo . . .	2,50
» » » » landsortsbo . . .	5 —
» » » » militär . . .	4 —
» allmänt » » stockholmsbo . avgiftsfritt	
» » » » landsortsbo . . .	kr. 3 —
för vårdarinna	2,50

För patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

En av kungl. maj:t tillsatt kommitté med uppgift att avgiva förslag till sjukvårdens förbättrande i huvudstaden hemställde i ett 1827 avgivet betänkande bland annat, att ett provisoriskt sjukhus skulle inrättas för att vid inträffande epidemier eller mera utbredd sjuklighet mottaga sådana sjuka, som icke kunde eller borde på andra sjukvårdsanstalter vinna inträde. Detta blev också kungl. maj:ts beslut, och för ändamålet uppläts Katarina f. d. kronobränneriegendom vid Nya Sandbergsgatan på Söder-

malm. Verkställigheten för övrigt överläts åt stadens myndigheter, vilka sedan alltjämt bestritt utgifterna för och förvaltat anstalten, som togs i bruk den 22 juli 1831. Detta provisoriska sjukhus, såsom det ända till år 1878 kallades, var således Stockholms första epidemisjukhus.

Den ifrågavarande anstalten omorganiserades vid denna tidpunkt till ett vanligt sjukhus under namn av Katarina sjukhus, ehuru vården av smittsamma sjukdomar fortfarande blev en av dess viktigaste uppgifter.

Genom 1874 års hälsovårdslagstiftning (i sin helhet gällande för Stockholm fr. o. m. 1878) ställdes på kommunerna fordran på särskilda sjukhus för vård av smittsamma sjukdomar.

Uppförandet av ett sådant sjukhus blev i Stockholm länge uppskjutet på grund av svårigheten att finna en tjänlig byggnadsplats. I avvaktan härpå användes egendomen nr 82 vid Hornsgatan jämte en del av Katarina sjukhus såsom epidemisjukhus. Sedan staden i slutet av år 1888 förvärvat äganderätten till en vidsträckt, obebyggd bergplåt i den nordligaste, intill Djurgårdsområdet gränsande delen av staden, reserverades därav omkring 60,000 kv.-meter till plats för ett nytt epidemisjukhus, och i början av 1890 anslago stadsfullmäktige 680,000 kr. för ett sjukhus på 170 sängar. Det nya sjukhuset kunde tagas i användning den 18 sept. 1893. Åtskilliga utvidgningar ha sedan dess ägt rum, så att sjukhuset för närvarande har utrymme för 560 patienter (inberäknat kolerabarackerna).

Enligt beslut år 1905 ha vid epidemisjukhuset uppförts tre kolerabaracker (100 pl.). De sjukdomar, som å epidemisjukhuset särskilt behandlas, äro förnämligast scharlakansfeber, difteri, fläcktyfus, smittkoppor, rödsot och asiatisk kolera.

För anhöriga finnes tillfälle att efter erhållet tillstånd i besöksrummen kl. 12,30 e. m. samtala med de patienter, vilkas tillstånd det medger. Upplysningar om patienternas tillstånd meddelas till anhöriga varje dag kl. 12,30 e. m. av sjukhusets överläkare å mottagningssalen. Telefoniska upplysningar angående patienterna lämnas kl. 9—10 och 6—7 (rikstelefon).

Instruktion. Instruktion för kommissionären (numera sysselmanen) vid epidemisjukhuset, fastställd av hälsovårdsnämnden den 11 maj 1894.

Stat år 1917. Utgifter: 426,810 kr.; inkomster: 30,200 kr.

Styrelse.

Hälsovårdsnämnden.

Direktör och överläkare

(0, dessutom direktörsarvode 1,000 kr.).

Hellström, T. G. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924).

Underläkare

(2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning å extra stat).

Kling, C. A.; Lundberg, N. E.

Öronläkare

(1,800 kr.; ej å stat).

Arnoldson, N. J.

Sjuksköterskor (4).

Antal: 8.

Dessutom tjugu *sjuksköterskebiträden* samt ett växlande antal *extra* personal, f. n. två *extra* läkare, fem *extra* sköterskor och femtioen *extra* sköterskebiträden.

Predikant

(900 kr.; ej å stat).

Hansson, O. A.

Sysselman (12).

Åhlin, A. Hj. D.; rt. sjukhusets växel; st. 48 01; mottagningstid: 9—1.

Kontorsskrivare (8).

Marchander, T. K. V.

Husmoder (4).

Hamilton, E. M. Aloysia B.

Köksförestånderska (4).

Almgren, Konstance W.

Tvättförestånderska (3).

Jonson, Amalia Ch.

Maskinist och desinfektör (9).

Halling, J. L.

Biträdande maskinist (6).

Andersson, O. E.

Vaktmästare (6).

Löfqvist, C. A.

Dessutom två *förste drängar* (3), en *nattvakt* (3), en *kvinnlig portvakt* (1), sex *eldare*, fyra *drängar*, en *kokerska*, en *ångkokerska*, sju *köksbiträden*, sju *tvätterskor* och tre *städerskor*.

Söderby sjukhus.

Söderby, Uttran; rt. och st. Tumba.

Mottagningstid:

vardagar kl. 12—1 e. m.

Avgift för betalande sjuka pr dag:

i helenskit	rum för stockholmsbo	. . .	kr. 4,50
> halvskilt	> > >	. . .	> 3—
> allmänt	> > >	. . .	> 1—

För patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Hn.

Tuberkulossjuka vårdades ursprungligen å de olika sjukhusen (vid Sabbatsberg i en särskild paviljong sedan 1899) och å försörjningsinrättningens avdelning för kroppssjuka. Först med öppnandet av St Görans tuberkulospaviljong år 1902 fick staden ett särskilt tuberkulossjukhus, som emellertid var otillräckligt att samla all tuberkulovård, varför stadsfullmäktige genom beslut den 17 maj 1906 anslog 1,966,000 kr. till uppförande av en anstalt för tillgodoseende av tuberkulossjukvården i Stockholm å stadens egendom Söderby i Salems socken. Sjukhuset är avsett att mottaga medellösa med hemortsrätt i Stockholm men även, om sådant utan men för sjukhusets egentliga uppgift låter sig göra, mindre bemedlade lungotsjuka i alla stadier å 412 platser i allmänt rum samt 40 företrädesvis för mera ömtåliga patienter beräknade platser i enskilda och halvskilda rum.

Förarbeten för sjukhusets uppförande började år 1906, då 200,000 kr. anslogos till ändamålet, och började sjukhuset beläggas den 1 nov. 1910.

Reglementen m. m. Bestämmelser ang. förvaltningen av Söderby sjukhus, antagna av hälsovårdsnämnden den 18 mars 1910.

Stat år 1917. Utgifter: 605,100 kr.; inkomster: 42,900 kr.

Styrelsens ledamöter.

Eidem, R., prakt. läkare; Friberg, P. G., kommerseråd, ordf. och kassadirektör; Gullbring, A. G., överläkare, dir.; Hagström, G. T., arkitekt; Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm., vice ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Cygnæus, A. W.

Överläkare och direktör

(0, dessutom direktörsarvode 1,000 kr.).

Gullbring, A. G. (förordn. t. o. m. $\frac{1}{10}$ 1926); mottagningstid: 12—1; rt. Tumba 142.

Biträdande överläkare (16).

Tengström, B. S.

Underläkare

(2,800 kr.¹), möblerad bostad, värme, städning, kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).

Naucière, R.; Zandrén, S. A.; Görander, G. E. F.; en vakant.

Läkare å röntgenavdelningen

(1,000 kr.; ej å stat).

Överläkaren och biträdande överläkaren.

¹) Med rätt för hälsovårdsnämnden att bereda underläkare löneförbättring med 500 kr. pr år.

Hn. Sjuksköterskor (3).

Antal: 14.

Dessutom en *sköterska* å röntgenavdelningen, tillika *laboratoriebiträde* (3), trettiotre *sjuksköterskebiträden* samt en *arbetsförestånderska*, tillika *lärarinna* för barnen.

Predikant och organist

(1,000 kr.; ej å stat).

Uddin, K. J. R.

Syssloman (12).

Östergren, P. A.; mottagningstid: 12—2.

Bokhållare (9).

Mathson, E. C. A. F.

Husmoder (4).

Deneus, Ebba A.

Köksförestånderska (4).

Karlsson, Hulda Ch.

Tvättförestånderska (3).

Larsson, Ida L.

Maskinist (9).

Wahlström, J. H., tjf.; Malmberg, K. L.

Biträdande maskinist (7).

Söderholm, C. G.

Vaktmästare (6).

Österlund, G. Fr. T.; Holmberg, H. A.

Dessutom en *kusk* (3), en *nattvakt* (3), en *trädgårdsmästare* (3), en *kvinnlig portvakt* (1), två *baderskor* (2), sju *eldare*, sju *drängar*, en *första kokerska*, en *andra kokerska*, en *kallskänka*, elva *köksbiträden*, elva *tvättbiträden* och aderton *stüderskor*.

Barnsjukhuset Simon och Mathilda Sachs' minne.

Årstalunden, Sö.; rt. 80 64; st. 314 14.

Mottagningstid:

vardagar kl. 10—11 f. m.

Besökstid:

söndagar och onsdagar kl. 12,30—1,30 e. m.

Avgifter för betalande sjuka pr dag:

I allmän sal för barn tillhörande Stockholms kommun . . . kr. 1 —
 » » » » åtföljande moder . . . » 1 —
 » » » » barn från främmande kommun . . . » 3 —
 » » » » åtföljande moder . . . » 1,50
 I enskilt rum respektive 2,50, 2,50, 7,00 och 3,50 kr.

För barn till vid sjukhuset anställd amma 0,50 kr
 För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Genom gåvobrev av den 12 febr. 1907 donerade stärbhusdelägarna efter framlidne generalkonsuln Simon Sachs och hans maka Mathilda Sachs en summa av 400,000 kronor att användas till grundande av ett sjukhus för späda barn med plats för minst 25 barn i första levnadsåret. Vid donationen voro fästade vissa villkor, bl. a. att donatorerna under sin livstid ägde att utse tre av styrelsens sju ledamöter och att kommunen uppläte tomt åt sjukhuset. Stadsfullmäktige förklarade sig den 20 jan. 1908 med tacksamhet mottaga donationen och uppläte den 1 juni 1909 i Årstalunden en tomt av omkring 4,500 kvm. areal. Sjukhuset, som öppnades den 9 mars 1911, har 54 platser.

Stat år 1917: Utgifter: 81,450 kr.; inkomster: 10,600 kr. (därav 5,500 kr. ränta å donationsmedel).

Styrelsens ledamöter.

Almström, O. H., disponent, stadsfullm. (vald av hälsovårdsnämnden); Ernberg, J. H., överläkare (vald av donatorerna); Kinnander, O. F., vice häradshövding, Medin, K. O., f. d. professor, ordf., Möller, C. O., överintendent, vice ordf. (valda av hälsovårdsnämnden); Sachs, J. E., generalkonsul, kassadirektör, Thiel, A. S., grosshandlare (valda av donatorerna).

Protokollsförare

(avlöning se nedan under syssloman).

Johansson, K. E.

Överläkare och direktör

(0, dessutom direktörsarvode 300 kr.).

Ernberg, J. H. (förordn. t. o. m. 4/6 1924), tjf.; tjf. Lichtenstein, A.

Underläkare

(2,800 kr. möblerad bostad, värme och städning; å extra stat).

Lindberg, J. G.

Obducent

(10 kr. för varje obduktion intill 500 kr. där- efter enligt överenskommelse; ej å stat).

Henschen, F.

Syssloman

(1,000 kr.; ej å stat).

Johansson, K. E.

Husmoder (4).

Brandt, Maria Ch.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 3.

Värmeledningsskötare, tillika gårds- karl (4).

Fors, O. R.

Dessutom fyra sjuksköterskebiträden, tre städerskor, en kokerska, två köksbiträden och en kvinnlig portvakt.

Kronprinsessan Margaretas vård- anstalt för tuberkulösa barn.

Tjärnan, Kullsveden; rt. Säter 11.

År 1908 bildades föreningen Kronprinsessan Margaretas vårdanstalt för tuberkulösa barn, i avsikt att i Tjärnans by, cirka fem kilometer från Säter, öppna en vårdanstalt för tuberkulösa barn. Anstalten, som möjliggjordes genom behållningen från ett anordnat industrilotteri och medel från »1-majblomman», öppnades i juni 1909. Den är avsedd för fattiga, tuberkulösa barn från Stockholms stad i en ålder ej överstigande 12 år och med utsikt till fullt tillfrisknande eller åtminstone betydligare förbättring. Till en början planerad för 30 barn, har anstalten utvidgats, så att den numera kan rymma 115. Därjämte har i särskilda byggnader på kortare avstånd från själva anstalten inrättats en arbetskoloni för barn i ålder av 12—15 år, inrymmande 25 platser och med syfte att meddela undervisning i praktiska göromål och på samma gång bereda fortsatt nödig hälsovård.

Anstaltens drift har tidigare bekostats dels av enskilda medel dels av hälsovårdsnämndens bidrag för intagna barn ävensom understöd av fattigvårdsnämnden. År 1916 erbjöd emellertid föreningens styrelse Stockholms stad att fr. o. m. 1917 övertaga anstalten i befintligt skick. Detta erbjudande antogs av stadsfullmäktige den 18 dec. 1916. Hälsovårdsnämnden utsåg den 19 jan. 1917 styrelse och direktör för anstalten.

Stat år 1917. Utgifter: 110,000 kr.

Styrelsens ledamöter

(arvoden: direktören 1,500 kr., styrelseledamoten 600 kr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare, direktör (se nedan); Lindquist, F. L., snickare, stadsfullm.

Redogörare

(800 kr.; ej å stat).

Lundberg, I.

Direktör.

Andersson, L. I. (se ovan).

Läkare

(3,000 kr.; ej å stat).

Stoije, C. V. Mottagningstid: tisdagar och fredagar 4—6,30 e. m.; rt. Säter 43.

Föreståndarinnor

(600—750 kr., fritt vivre; ej å stat).

Hammer, Anna S. (för anstalten); Hillström, Anna E. (för arbetskolonien).

Slöjdlärare

(1,200 kr.; ej å stat).

Eriksson, A.

Lärarinna

(500 kr., fritt vivre; ej å stat).

Eklöf, Alexandra M.

Inspektor

(1,200 kr., fritt vivre och fri skatt; ej å stat).

Ingerfelt, A.

Dessutom två slöjdlärarynnor och en hushållsfröken.

Sjukhuset Eira, Stockholms stads och läns sjukhus.

Rörande detta för vård av veneriska sjuka från staden och Stockholms län avsedda sjukhus, som icke är upptaget på stadens stat och icke sorterar under hälsovårdsnämnden, se sid. 216.

Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka.

För vård av sinnessjuka, som voro i trängande behov av vård å hospital, men av brist på plats icke kunde därstädes omedelbart emottagas, inrättades 1882 en särskild avdelning med 4 platser vid Maria sjukasyl (jfr ovan Maria upptagningsanstalt). Då detta utrymme snart visade sig för knappt, anordnades 1886 i stadens egendom Jakobsberg vid Hornstull en provisorisk vårdanstalt för sinnessjuka med 26 platser.

Den 20 juni 1893 beslöt stadsfullmäktige att utvidga försörjningsinrättningens avdelning för obotligt sinnessjuka och bestämde i sammanhang därmed, att å denna anstalt även skulle få intagas under någon kortare tid kommunen tillhörande sinnessjuka, vilka voro i trängande behov av vård å hospital men ej genast kunde där bli intagna. Denna byggnad skulle även inrymma den sjukstuga för provisorisk vård av patienter, som avvaktade att bli på hospitalet intagna, vilken hälsovårdsnämnden låtit inrätta

Hn.

Hn. vid Jakobsberg. Då emellertid utrymmet även i det nya sjukhuset å försörjningsinrättningen visade sig otillräckligt, inreddes 1898 lokaler för c:a 30 sinnessjuka i egendomen n:r 71 vid Brännkyrkagatan (nu 82 Hornsgatan), och då även denna sjukavdelning blev fullt belagd, uppläts den 1 okt. 1902 en del av Katarina sjukhus och i maj 1903 (i samband med inrättandet av provisoriska sjukhuset) hela sagda anstalt till vård av sådana sinnessjuka, varigenom bereddes plats för 106 patienter. Efter vidtagande av denna åtgärd utrymdes hälsovårdsnämndens avdelning för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen.

För att fylla det behov av ytterligare ökat utrymme för sinnessjukvården, som i slutet av år 1904 åter började göra sig gällande, gick hälsovårdsnämnden i författning om inredande till sjuklokaler av ytterligare tvenne byggnader inom egendomen n:r 13 vid Södermannagatan. Denna avdelning togs i bruk den 27 jan. 1905.

Då inom kort trängsel ånyo uppstod, förhyrdes egendomen n:r 34 vid Bondegatan, och efter nödiga inrednings- och reparationsarbeten öppnades här den 21 dec. 1905 en ny provisorisk avdelning för sinnessjuka å tillsammans 50 platser, vilka dock sedan kunnat något ökas.

Efter långvariga förhandlingar blev frågan om anordnande av ett särskilt sjukhus för den staden ålligande provisoriska sinnessjukvården slutgiltigt avgjord år 1905, i det stadsfullmäktige för tillgodoseende av denna sjukvård den 15 juni 1905 fattade beslut om uppförande av en vårdanstalt för detta ändamål, inrymmande 460 platser och förlagd till lägenheten Långbro inom Brännkyrka socken, samt härför anvisade ett belopp av 1,710,000 kr. Den 19 juni 1907 anslog stadsfullmäktige ytterligare 573,500 kr. till utvidgning (för mottagande av å allmänna försörjningsinrättningen vårdade sinnessjuka) och den 13 april 1908 45,000 kr. utöver förut anvisade medel.

Sedan sjukhuset vid Långbro i sin helhet blivit färdigt med 640 platser och i slutet av år 1909 tagits i anspråk, upphörde verksamheten vid de provisoriska sinnessjukhusen, men måste sjukhuset Hornsgatan 82 under år 1912 och anstalten vid Bondegatan år 1914 åter beläggas, då utrymmet vid Långbro ej räckte till, varjämte Katarina sjukhus åter börjat användas huvudsakligen för sinnessjukvård.

Sjukhuset vid Långbro.

Långbro, Älvsjö; rt. 32 10, 34 12, 34 16; st. 15 06.

Mottagningstid: för vinnande av upplysning ang. sjukas intagning kl. 12,30—1,30. I övrigt intagas patienter alla tider på dygnet.

Expeditionstid: å sysslomanskontoret kl. 10—2.

Avgifter för betalande sjuka pr dag:

i helens kilt	rum för stockholmsbo	. kr. 5 —
»	» landsortsbo	. » 7 —
» halvens kilt	» stockholmsbo	. » 3,50
»	» landsortsbo	. » 5 —
» allmänt	» stockholmsbo	. » 1,25
»	» landsortsbo	. » 3 —

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes dagavgiften med 1 kr.

Reglementen m. m. Ordningsregler för sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Brandordning för sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 15 dec. 1910. Instruktion för sysslomannen vid sjukhuset, fastställd av sjukhusets styrelse den 18 maj 1911. Instruktioner för ekonomi- och sjukvårdspersonal vid sjukhuset, fastställda av sjukhusets styrelse den 3 aug. 1911.

Stat år 1917. Utgifter: 820,060 kr. Inkomster: 493,500 kr., därav från fattigvårdsnämnden 350,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andersson, P., folkskollärare, stadsfullm.; Bodin, O. V. E., arkitekt; Kinberg, O. W., överläkare, direktör; Wahlin, C. A., grosshandlare, vice ordf.; Wawrinsky, R. A., f. d. medicinalråd, ordf.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Masreliéz, K. V.

Direktör och överläkare

(0, dessutom arvode 1,000 kr.).

Kinberg, O. W. (förordn. t. o. m. $\frac{4}{6}$ 1924); rt. 32 10; st. 15 06; mottagningstid: 12,30—1,30.

Biträdande överläkare (16).

Åhman, G. H.; rt. 34 12; st. 15 06; mottagningstid: 12,30—1,30.

Biträdande läkare (14)

(rt. 34 12).

Almroth, Fr. A.; Eneström, Hj. E.

Underläkare

(rt. 34 12)

(2,800 kr.¹⁾, möblerad bostad, värme och städning samt kost eller ersättning därför, högst 300 kr. pr år; å extra stat).

Hubert, B. T. H.; Orell, S. G. H.

Föreståndarinnor (5).

Fridström, G. O.; Hellberg, S. M.; Olander, A. M. E.

Uppsyningsman (7).

Lindhe, C. J.

¹⁾ Se not sid. 77.

Biträdande uppsyningsman (4).

Nilsson, E. B.

Översköterskor å oroliga avdelningar (4).

Holmgren, T. W.; Janson, E.; Lundkvist, E. L.; Johanson, A. E.

Översköterskor (3).

Gründahl, A. A. U.; Berglöf, G.; Paulsson, E. W.; Berglund, A. W.; Petersson, J. K.; Barck, G. R. E.; Renhagen, A. A. H. J:son; Jonsson, E. E.; Lagerström, M. E.; Elander, E. M. S.; Lundell, E. A.; Frölich, G. K. R.; Lemoine, K. S.; Sandgren, S. M.; Boberg, R.; Henriksson, A. A. F.; Nilsson, V. B.; Ridderström, S. O.

Dessutom sju *första skötare* (lön 750 kr., jämte tre löneförhöjningar å 60, 60 och 120 kr.), tjugo sju *skötare* (lön 600 kr., dessutom löneförhöjningar i likhet med första skötare), aderton *första sköterskor* (lön 436 kr. jämte tre löneförhöjningar å 33,60, 33,60 och 67,20 kr.), sjuttiofyra *sköterskor* (lön 336 kr. jämte löneförhöjningar i likhet med första sköterska) samt två *sköterskelever*. Samtliga åtnjuta bostad, värme och kost samt fria tjänstekläder. Skötare och sköterskor å oroliga avdelningar uppbära ett årligt lönetillägg å 50 kr. Till gift skötare utgår ersättning för bostad med 400 kr. och för kost med 300 kr. pr år.

Predikant

(800 kr.; ej å stat).

Lindstam, N. A.

Organist

(200 kr.; ej å stat).

Mild, f. Lundgren, Jenny M. C. F.

Syssloman (13).

Mild, C. A.: rt. 34 16; st. 15 06; mottagnings-tid: 12—2.

Bokhållare (9).

Alström, H.

Kontorsbiträde (5).

Herrman, N. V. A.

Arbetsförestånderska (4).

Fischer, Hildur.

Köksförestånderska (4).

Åkerberg, Sigrid E.

Tvättförestånderska (3).

Arenander, Hanna.

Maskinist (9).

Bohman, G. A.

Biträdande maskinist (7).

Weiter, A. F. L.

Vaktmästare (6).

Tingström, Hj. K. O.

Dessutom en *trädgårdsmästare* (6), en *snickare* (6), en *skomakare* (6), en *målare* (6), en *skräddare* (6), en *kusk* (3), en *reparatör* (3), en *nattvakt* (3), ett *trädgårdsbiträde* (3), två *portvakter* (2), en *biträdande snickare*, en *biträdande målare*, sju *eldare*, sju *drängar*, en *överkokerska*, en *kokerska*, ett *spisbiträde*, en *kallskänka*, nio *köksbiträden*, en *biträdande tvättförestånderska*, tre *strykerskor*, en *manglerska*, en *maskintvatterska*, åtta *tvätterskor* och tretton *städerskor*.

Katarina sjukhus.

Nya Sandbergsgatan 1, Sö.; rt. 26 00, 94 09 (läkareexpeditionen); st. 33 20, Söder 295 (kontoret 10—3).

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30 e. m.; telefonförfrågningar om patienter alla dagar endast kl. 1,30—2,30 e. m.

*Avgifter för betalande sjuka pr dag.**För delirium tremens-patienter.*

Se under provisoriska sjukhuset.

För sinnessjuka patienter:

stockholmsbo 1,25
landsortsbo 3—.

För vård av patient med extra kost å allmänt rum höjes avgiften med 1 kr. pr dag.

Detta sjukhus tillkom 1831 och kallades då provisoriska sjukhuset men erhöill 1877 namnet Katarina sjukhus. Staten byggde sjukhuset, som överlämnades till kommunens förvaltning och till en början användes till epidemivård, efter 1878 till vanlig sjukvård och sedermera togs i anspråk som sinnessjukanstalt. Efter öppnandet av sjukhuset vid Långbro var Katarina sjukhus en tid kroppssjukhus men mottagas nu å anstalten, som rymmer 131 platser, personer lidande av delirium tremens (41 pl.) och sinnessjukdomar (90 pl.).

Stat år 1917. Utgifter: 129,960 kr.; inkomster: 6,650 kr.

Styrelse.

Styrelsen är densamma som för provisoriska sjukhuset (se sid. 73).

Direktör och överläkare

(4,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N., *tf.**Underläkare*

(3,300 kr., möblerad bostad, värme och lyse; ej å stat).

Lekander, T. G. F.

Hn.

Predikant

(400 kr.; ej å stat).

Klefbeck, E. A., stadsfullm.

Sysselman

(1,000 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A.; rt. 26 00; st. Söder 2 95;
mottagningsstid: 10—1.

Husmoder

(1,460 kr., bostad och kost; ej å stat).

Person, Elisabet.

Översköterska å orolig avdelning

(600 kr., bostad och kost; ej å stat).

Bergstrand, Ester.

Skötare

(600 kr. jämte tre ålderstillägg å 60, 60 och
120 kr. ävensom bostad; ej å stat).

Antal: 6.

Sköterskor

(336 kr. jämte tre ålderstillägg å 33.60, 33.60
samt 67.20 kr. ävensom bostad och kost; ej å stat).

Antal: 20.

Dessutom ett *kontorsbiträde*, en *portvakt*
(kvinnlig), en *eldare* och en *stüderska*.

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Hornsgatan.**

Hornsgatan 82 B, Sö.; rt. 21 70; st. 39 75.

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30
e. m.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat
sig otillräckligt, började detta provisoriska sjuk-
hus (se ovan) hösten 1912 ånyo beläggas. Sjuk-
huset har 32 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som
provisoriska sjukhuset (se sid. 73).

Överläkare

(1,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(2,000 kr., möblerad bostad; ej å stat).

Hildebrand, E. E. H.

Redogörare

(400 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(980 kr., bostad och kost; ej å stat).

Löfgren, Maria.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 11.

Dessutom en *portvakt* (manlig), en *kö-
kerska*, en *stüderska* och två *köksbiträden*.

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Bondegatan.**

*Bondegatan 56 (f. d. 34), Sö.; rt. 89 17;
st. 138 80.*

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30
e. m.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat
sig otillräckligt, började detta provisoriska sjuk-
hus (se ovan) att åter beläggas den 12 jan.
1914. Sjukhuset har 66 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som pro-
visoriska sjukhuset (se sid. 73).

Överläkare och direktör

(1,000 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(600 kr.; ej å stat).

Hildebrand, E. E. H. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Holmberg, G. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(860 kr., bostad och kost; ej å stat).

Lydecker, Elisabeth.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 11.

Dessutom en *kokerska* och två *köksbiträden*.

**Provisoriska sinnessjukhuset vid
Södermannagatan.**

Södermannagatan 13, Sö.; rt. 212 64;

Besökstid:

söndagar, tisdagar och torsdagar kl. 1,30—2,30 e.m.

Då utrymmet å sjukhuset vid Långbro visat
sig allt mera otillräckligt, började detta provi-
soriska sjukhus (se ovan) åter att beläggas i
april 1917. Sjukhuset har t. v. 25 platser.

Styrelse.

Sjukhuset sorterar under samma styrelse som
provisoriska sjukhuset (se sid. 73).

Överläkare och direktör

(500 kr.; ej å stat).

Olander, K. O. N. (se Katarina sjukhus).

Underläkare

(400 kr.; ej å stat).

Hildebrand, E. E. H. (se ovan).

Redogörare

(300 kr.; ej å stat).

Svenson, S. A. (se ovan).

Föreståndarinna

(660 kr., bostad och kost; ej å stat).

Häggroth, Helmy.

Sköterskor

(samma avlöning som å Katarina sjukhus, se ovan).

Antal: 5.

Dessutom en *kokerska* och två *köksbiträden*.

Stockholms stads upptagningsanstalter för hastigt insjuknade.

Uptagningsanstalterna äro avsedda för tillfälligt vård av sjuka personer, som av en eller annan orsak äro i behov av att snarast möjligt intagas å sjukvårdsanstalt men på grund av de i stadgar för Stockholms stads sjukhus gällande bestämmelser eller till äventyrs av brist på plats icke kunna till vård av dessa sjukhus omedelbart emottagas. Sjuk, som är försedd med remiss till försörjningsinrättning eller av läkare utfärdat intyg om behov av vård å dylik inrättning, må dock icke å anstalterna emottagas, så framt icke sjukdomen tillstött, som kräver ofördröglig vård. För att å upptagningsanstalterna intagas skall den sjuka vara dit införd av polisman eller dit remitterad av förste stadsläkaren eller fattigvårdsinspektören, och skall dylik sjuk emottagas alla tider på dygnet. Styrelsen för det sjukhus, varvid upptagningsanstalten är belägen, äger att förordna en av sjukhusets assistentläkare att under inseeende av vederbörande överläkare bestrida läkarevården vid anstalten. Uptagningsanstalterna äro för närvarande förlagda, en vid Sabbatsbergs sjukhus och en vid Maria sjukhus.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för upptagningsanstalterna för hastigt insjuknade den 28 sept. 1901.

Stat år 1917. Utgifter: 16,200 kr.

Sabbatsbergs upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Dalagatan 9 & 11, Va.; rt. 258 41.

Anstalten öppnades för mottagande av sjuka den 14 okt. 1901. Byggnaden, som är upp-

förd till en vånings höjd, innehåller ett större sjukrum för män med 8 platser, tre mindre sjukrum för kvinnor med 6 platser, 4 isoleringsrum för oroliga patienter, jämte badrum, tekök, sköterskerum m. m. **Hn.**

Styrelse.

Samma som för Sabbatsbergs sjukhus (se sid. 70).

Läkare.

Se Sabbatsbergs sjukhus (se sid. 70).

Sköterska (3).

Blomqvist, f. Jansson, Sofia W.

Dessutom en *städerska*.

Syssloman.

Se Sabbatsbergs sjukhus.

Maria upptagningsanstalt för hastigt insjuknade.

Prästgårdsgatan 32, Sö.; rt. 70 06.

En upptagningsanstalt vid Maria sjukhus — eller som den förr kallades sjukasyl — öppnades den 1 juli 1880 för mottagande av hastigt insjuknade personer. För detta ändamål uppfördes 1902 å Maria sjukhustomt en särskild byggnad, som inrymmer 10 sängplatser, 6 för män och 4 för kvinnor samt 4 isoleringsrum.

Styrelse.

Samma som för Maria sjukhus (se sid. 74).

Läkare.

Se Maria sjukhus (sid. 74).

Sköterska (3).

Vakant.

Dessutom två *sköterskebiträden*.

Räkenskapsförare.

Se sysslomannen vid Maria sjukhus.

Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem.

Vällinge i Salems socken av Stockholms län; adr. Vällinge, Stockholm 2; rt. Norrborg 6; st. Sturehov 12; expeditionstid: 11—1.

Hemmet har till ändamål att bereda underhåll och vård åt kvinnor, som efter genomgången sjukdom härav äro i behov och icke kunna i eget hem eller hos anhöriga på tillfredsställande sätt vårdas. Hemmet har tillkommit genom en av godsägaren Albert Pålson och hans hustru Hulda Pålson, född Hjertström, till Stockholms stad överlämnad donation å 200,000 kr. Årliga

Hn. avkastningen av donationens kapital, som förvaltas av Stockholms stads hälsovårdsnämnd och icke får till sitt belopp förminskas, skall enligt donationsbrevets bestämmelser användas till bestridande av utgifter för å hemmet intagna personers underhåll och vård. I sammanhang med mottagande av denna donation hava stadsfullmäktige genom beslut den 24 jan. 1905 åtagit sig att tillhandahålla lokal för hemmet, bekosta dess inredning och uppsättning samt bestrida de ytterligare utgifter för detsamma, som ej betäckas av denna donation och möjligen tillkommande donationers avkastning. Enligt donationsbrevet hava lasarettsläkare i Kalmar läns norra landstingsområde rättighet att ständigt få vid hemmet disponera över två platser.

Hemmet förvaltas av en styrelse, bestående av förste stadsläkaren, fattigvårdsinspektören och två ledamöter, utsedda en av fattigvårdsnämnden och en av hälsovårdsnämnden, samt godsägaren Albert Pålson, så länge han själv är därtill villig. De valda ledamöterna utses varje år i december månad för det kommande året. Stadgar för hemmets verksamhet fastställas av hälsovårdsnämnden på förslag av styrelsen. Styrelsen förvaltar under hälsovårdsnämnden såsom överstyrelse hemmets angelägenheter. Vistelsen å hemmet, som har plats för 30 patienter, är kostnadsfri och får i regel ej överskrida fyra veckor. Remiss till intagning sker genom fattigvårdsinspektören.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens stadgar för Albert och Hulda Pålsons konvalescenthem den 24 aug. 1906.

Stat år 1917. Utgifter 19,300 kr. (av stadens medel).

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.); **Lindblom, F. G. A.**, fattigvårdsinspektör (självskr.); **Bohman, f. Rüffel, Kerstin M. E.**, justitierådinna (vald av hälsovårdsnämnden), ordf.; **Rogh, f. Fåhræus, Jenny M.**, fru (vald av fattigvårdsnämnden); **Pålson, S. A.**, godsägare (donator).

Föreståndarinna

(avlönas enl. lönegrupp 4; ej å stat).

Wallengren, Gerda N.

Dessutom en *kokerska*, tre *tjänarinnor* och en *gårdsdräng*.

Jacques och Galathée Lamms konvalescenthem för tuberkulossjuka.

Stora Gungan Enskede; st. Enskede 250.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. till ett konvalescenthem för behövande personer, som vid något av stadens sjukhus be-

handlats för tuberkulos mot villkor, att staden upplåte för ändamålet lämplig lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl penningmedlen som hemmet. Stadsfullmäktige uppdrog den 18 okt. 1915 åt hälsovårdsnämnden att vidtaga åtgärder i testamentets syfte. Sedan nämnden låtit inreda lokaler å en staden tillhörig lägenhet i Brännkyrka och den 19 jan. 1917 utsett styrelse för hemmet, öppnades detta den 6 därpå följande februari.

Stat år 1917. Inkomster: 5,000 kr. (ränta å donationsmedlen). Utgifter: 6,200 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andersson, L. I., förste stadsläkare; **Sundell, C.**, prakt. läkare.

Föreståndarinna

(500 kr., bostad och kost; ej å stat).

Andersson, Anna A.

Polikliniker.

För vård av fattiga sjuka underhåller staden sedan 1886 en poliklinik å Södermalm samt lämnar bidrag till underhållskostnaderna till tvenne fristående polikliniker, en å Östermalm och en å Norrmalm.

För dessa trenne, som avgiva berättelser till hälsovårdsnämnden, redogöres här nedan. Staden lämnar även bidrag till andra polikliniker: serafimerlasarettets, diakonissjukhusets, kronprinsessan Lovisas vårdanstalts, karolinska institutets poliklinik (vid Kungsgatan), Gymnastiska centralinstitutet (för sjukgymnastisk poliklinik), tandläkareinstitutets även som vanförestaltens poliklinik. Dessutom har staden egna polikliniker i förening med vissa sjukhus, nämligen Maria, Sabbatsbergs och sjukhuset St Göran. — Å dessa polikliniker lämna specialister i ögon-, öron-, kvinno- och barnsjukdomar etc. kostnadsfri behandling åt personer, vilkas medellöshet blivit styrkt.

Stat år 1917. Utgifter: 62,810 kr.

Stadens poliklinik å Södermalm.

Folkungagatan 69, Sö.; st. 30252.

Föreståndare

(avlöning se nedan).

Widstrand, C. A.

Avdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5—6 samt torsdagar 5—5,30 e. m.

Läkare

(2,000 kr.; ej å stat).

Lönborg, F. U.

Avdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 12—1.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

von Matérn, H.; Nordenson, A. G.

Avdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 11—11,30 f. m.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Larsson, A.; Flodqvist, L. G.

Avdelningen för hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 9—10 f. m.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Moberg, W. L.

Avdelningen för lungsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 2—2,30 e. m.

Läkare

(1,100 kr., därav som föreståndare 200 kr.; ej å stat).

Widstrand, C. A.

Avdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar (manliga patienter).

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 7—8 e. m.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Liljenroth, G.

Avdelningen för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar hos kvinnor.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6—8 e. m.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Paykull, S. S. E. (Lilly).

Avdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—9,30 f. m.

Läkare

(900 kr.; ej å stat).

Nilsson, Ada K.

Avdelningen för tandsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Tandläkare

(900 kr.; ej å stat).

Wessler, J. A.

Dessutom 2 sköterskor (3).

**Polikliniken å Östermalm
(Allmänna polikliniken).**

(Understödd av staden.)

Riddaregatan 3, Ö.; st. Österm. 15 85.

Avlöningar m. m. (av stadens medel). Två läkare å avd. för urinvägarnas och könsorganens sjukdomar: arvode 1,500 kr. vardera. Stadens bidrag härutöver: årsbidrag 3,300 kr., behandling med Tallermans apparat 1,500 kr.

Föreståndare.

Lundberg, K. A. R. (se nedan avd. för barnsjukdomar och reumatiska åkommor).

Avdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11,30—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Avdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 4—5 e. m.; måndagar och onsdagar 1—1,45 e. m.

Läkare.

Uddgren, Gerda S.

Avdelningen för hudsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 11—11,30 f. m.

Läkare.

Schaumann, J.

Avdelningen för nervsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 8,30—9,30 f. m.

Läkare.

Kinberg, f. Rosenbaum, Julia.

Avdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Vakant.

Hn.

Hn.

Avdelningen för mag- och tarm-sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och fredagar 5—6 e. m.

Läkare.

Rosengren, J. A.

Avdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 9—10 f. m.

Läkare.

Klingspor, S. W.

Avdelningen för urinvägarnas och köns-organens sjukdomar.

Mottagningstid: se nedan.

Läkare.

Santesson, B. H. (mottagningstid: tisdagar, torsdagar och lördagar 6,30—7,30 e. m.); Sundqvist, Alma M. K. (mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 6,30—7,30 e. m.).

Avdelningen för reumatiska åkommor.

»Tallermans frinstitut.»

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 11,30—12.

Läkare.

Lundberg, K. A. R.

Avdelningen för lungsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 1—1,30 e. m.

Läkare.

Odqvist, K. A

Polikliniken å Norrmalm.

(Understödd av staden.)

Sveavägen 98 (f. d. 78), Va.; st. 350 34.

Avlöningar m. m. Staden bidrager med 1,500 kr. till avlöning åt läkaren för hud- och könssjukdomar hos kvinnor.

Föreståndare.

Bergvall, J. F. (se nedan avd. för könssjukdomar).

Avdelningen för barnsjukdomar.

Mottagningstid: måndagar och torsdagar 12—1.

Läkare.

Hägg, A. D.

Avdelningen för öron-, näs- och hals-sjukdomar.

Läkare.

Vakant.

Avdelningen för ögonsjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Läkare.

Lamm, G. A.

Avdelningen för invärtes-, mag- och tarmsjukdomar.

Mottagningstid: onsdagar och lördagar 12—1 f. m.

Läkare.

Sandberg, O. G.

Avdelningen för kirurgiska sjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 5,30—6,30 e. m.

Läkare.

Heijl, C. F.

Avdelningen för könssjukdomar.

Mottagningstid: måndagar, onsdagar och fredagar 7—8 e. m.

Läkare.

Bergvall, J. F.

Avdelningen för hud- och könssjukdomar hos kvinnor.

Mottagningstid: tisdagar, torsdagar, lördagar 6,30—7,30 e. m.

Läkare.

Kjellberg-Romanus, Gerda E.

Avdelningen för kvinnosjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och fredagar 1—2 e. m.

Läkare.

Forssell, O. H:son.

Avdelningen för hjärt- och lung-sjukdomar.

Mottagningstid: tisdagar och lördagar 10—11 f. m.

Läkare.

Möller, N. B.

Avdelningen för nervsjukdomar.

Läkare.

Vakant.

Stockholms stads upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulossjuka.

Byråerna, som öppnades, den södra i december 1906 och den norra i maj 1909, hava till uppgift att åt lungotssjuka meddela råd och upplysningar till sjukdomens bekämpande och förekommande av smittas spridande och att, om den sjuke är medellös eller mindre bemedlad, lämna nödigt understöd. Byråerna stå under hälsovårdsnämndens förvaltning och överinseende, och utövar förste stadsläkaren närmaste tillsynen över deras verksamhet. Vardera byrån står under ledning av en föreståndare, som skall vara en legitimerad och i tuberkulossjukdomens diagnos, behandling och profylaxi kunnig läkare. Föreståndare även som assistentläkare antagas av hälsovårdsnämnden; övrig personal antagas av förste stadsläkaren på förslag av föreståndaren till det antal, hälsovårdsnämnden bestämmer.

Understöd åt sjuka, som anlita byråernas hjälp, bestämmas av ett förtroenderåd, bestående av byråns föreståndare och två personer, av vilka hälsovårdsnämnden utser en och fattigvårdsnämnden en, med iakttagande, att upplysning inhämtas från fattigvårdsnämnden, innan understöd utdelas, och att anmälan göres, då utdelning av understöd ägt rum. Ej må understöd lämnas åt sjuk, som icke äger hemortsrätt i Stockholm.

Den södra byrån har sin verksamhet förlagd till Södermalm, Staden inom broarna och Brännkyrka, den norra till Normalm.

Reglemente. Hälsovårdsnämndens reglemente för Stockholms stads upplysnings- och understödsbyrå för tuberkulossjuka den 7 sept. 1906.

Förtroenderådets ledamöter.

Netzel, Laura, fröken, stadsfullm. (utsedd av hälsovårdsnämnden); **Lindblom**, F. G. A., fattigvårdsinspektör (utsedd av fattigvårdsnämnden); **Sundell**, C. (se nedan); **Kjellin**, G. V. (se nedan).

Suppleanter.

Blomberg, A. W., grosshandlare, **Chatillon-Winbergh**, f. Linroth, Anna fru, **Kullberg**, Elisabeth M. Ch. fröken, **Winbergh**, f. Dahl, Fanny H. M. fru (utsedda av hälsovårdsnämnden); **Bostrom**, Clara G., fröken, **Flensburg**, f. Bredberg, Anna Ch., doktorinna (utsedda av fattigvårdsnämnden).

Södra byrån.

Svartensgatan 14, Sö.; rt. 75 54; st. 309 29; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 f. m. samt måndagar och torsdagar 6—7 e. m. Understöd utdelas tisdagar 11,30 f. m.

Stat år 1917. Utgifter: 44,500 kr.

Föreståndare

(4,000 kr.; ej å stat).

Sundell, C.

Biträdande läkare

(3,000 kr.; ej å stat).

Lindvall, A. H.

Sköterskor

(en 1,440 kr., bostad, ved och lyse, en 1,500 kr.; befattningarna ej å stat).

Poitzel, Anna M.; **Wahlstedt**, Ruth E. A.

Bokförare

(900 kr.; ej å stat).

Runqvist, Maja K.

Norra byrån.

Hantverkaregatan 23 C, K.; rt. 130 76; st. 226 24; expeditionstid: helgfria tisdagar och fredagar 9—10 f. m. samt måndagar och torsdagar 6—7 e. m. Understöd utdelas tisdagar 11,30 f. m.

Stat år 1917. Utgifter: 54,550 kr.

Föreståndare

(4,000 kr.; ej å stat).

Kjellin, G. V.

Biträdande läkare

(3,000 kr.; ej å stat).

Holmin, N. G.

Sköterskor

(en 1,740 kr., en 1,620 kr., en 1,500 kr.; ej å stat).

Göranson, Anna; **Ahlberg**, Klara V.; **Sandberg**, V. E. (Frida).

Bokförare

(900 kr.; ej å stat).

Erasmie, f. Nordström, Mimmie.

Stockholms stads ympningsväsen.

En »koppningsanstalt» öppnades i Stockholm år 1776, men kom skyddskoppymplingen till någon allmänare användning först efter 1816 års kungl. reglemente för vaccinationen i riket, som ålade de olika församlingarna skyldighet att antaga vaccinatorer. År 1855 överflyttades ansvaret för skyddskoppymplingen i Stockholm på statens därvarande vaccindepåföreståndare, men blev vaccinationsväsendets handhavande på 1880-talet överflyttat på hälsovårdsnämnden.

Grundvalen för stadens nuvarande ympningsväsen bildar lagen den 2 juni 1916, som stadgar, att varje barn skall ympas, senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Staden indelas i fem ympningsdistrikt. För vart och ett av dessa är anställd en ympare, som under den blidare årstiden en gång i veckan på av hälsovårdsnämnden upplåtta lokaler i de skilda stadsdelarna går allmänheten till handa med kostnadsfri skyddskoppympling. Ympare skall göra anteckning om varje av honom utförd ympning i en ymp-

Hn. ningsjournal. Utdrag av denna journal skall enligt lagen före den 10 januari varje år för näst föregående år insändas till vederbörande pastorsämbete för anteckningar i församlingsboken. Enligt medicinalstyrelsens medgivande insändas emellertid i Stockholm samtliga utdragen till förste stadsläkaren och överlämnas sedermera till rotmännen för anteckning i mantalsböckerna.

Ympare förordnas av hälsovårdsnämnden och erhåller ersättning av statsmedel.

Lagar. Lag den 2 juni 1916 angående skyddskoppymping.

1. ympningsdistriktet

(omfattande Storkyrkoförsamlingen, Kungsholmens och Bromma förs.).

Ympare.

Edrén, F. G.

2. ympningsdistriktet

(omfattande Klara, Adolf Fredriks, Gustav Vasa och Matteus församlingar).

Ympare.

Schmidt, F. W.

3. ympningsdistriktet

(omfattande Jakobs, Johannes, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars församlingar).

Ympare.

Nyström, J. E.

4. ympningsdistriktet

(omfattande Maria och Katarina församlingar).

Ympare.

Olson, E.

5. ympningsdistriktet

(omfattande Brännkyrka församling).

Ympare.

Hulting, C. G.

Anm. Hälsovårdsnämnden har ännu (april 1917) icke bestämt lokaler och tider för ymparnas mottagningar. Ympning sker t. v. å vederbörande läkares mottagningar i egenskap av distriktsläkare (se ovan).

Stockholms stads besiktningsbyrå för prostituerade kvinnor.

Trädgårdsgatan 3, St.; rt. och st.: polisens växel; expeditionstid: 7—3, 6—8.

Byrån leder sitt ursprung från år 1859, då en dylik byrå upprättades och ställdes under kurhusöverläkarens inseende.

Stat år 1917. Utgifter: 11,000 kr.

Föreståndare

(2,000 kr.).

Aspelin, J. M.

Läkare

(2,000 kr.).

Schlasberg, H. I.; Sandman, F.

Bakteriolog

(2,000 kr.; ej å stat).

Bergvall, J. E.

Kommissarie

(800 kr., se vidare sid. 8).

Jaensson, A. T., föreståndare för polisens prostitutionssavdelning.

Allmän hälsovård.

Under rubriken allmän hälsovård i kommunens stat ingå: hälso-polisen, anstalter för födoämneskontroll, hälsovårdsnämndens laboratorier, vaccinationsväsendet, bostadsinspektionen, upplysnings- och understödsbyråer för tuberkulos-sjuka, desinfektionsanstalten, isoleringsanstalten, karantänsanstalten Skottland, karantänsstallarna å kungl. Djurgården, desinfektionen i bostäder, utrotande av råttor, tjänsteresor och diverse utgifter.

Stockholms stads hälsopolis.

Vasagatan 4, C.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40 52 61; expeditionstid: 9—7.

Hälso-polisinrättningen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över ordningen i staden, vad hälso-vården angår. Hälso-polisens chef närmast förste stadsläkaren är sundhetsinspektören, som antages av hälsovårdsnämnden och skall vara en i allmän hälsovård kunnig läkare. Till hälso-polisen räknas också förste och andre stadsveterinären samt föreståndaren för kontrollbyrån för importerade födoämnen, vilka hava sin huvudsakliga verksamhet vid födoämneskontrollen (se sid. 88).

Sundhetsinspektören åligger huvudsakligen: att åt hälso-polisens personal lämna nödig undervisning i allmän hälsovårdslära och annat, som till dess yrke hör, att själv eller genom den övriga personalen såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar undersöka de sanitära förhållandena, att särskilt ägna sin uppmärksamhet åt infektions-sjukdomarnas förhållanden i staden, att varje helgfri dag på bestämd tid infinna sig å hälsovårdsnämndens byrå och på kallelse inställa sig vid nämndens sammankomster, till vilka han även därförutan må äga tillträde. Vid förfall för förste stadsläkaren skall sundhetsinspektören vara skyldig att hans tjänsteåligganden bestrida, såvida han därtill förordnas.

Förste och andre stadsveterinären antagas av hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket.

Förste stadsveterinärens huvudsakligaste åligganden äro: att i enlighet med gällande författningar övervaka smittsamma sjukdomar och farsoter bland husdjuren, att ägna sorgfälligt uppmärksamhet åt sådana förhållanden inom staden, som kunna menligt inverka på husdjurens sundhet, att på allt sätt söka befordra stadens försende med sunda livsmedel samt hålla tillsyn över till salu hållna födoämnen beskaffenhet, att förestå Stockholms stads karantänsanstalter för från utrikes orter sjöledes införda djur, att lämna hälsopolispersonalen nödig undervisning i stall- och födoämneshygien samt att varje helgfri dag på bestämd tid vara tillstädes å hälsovårdsnämndens byrå, på kallelse närvara vid nämndens sammanträden och bevista slakthus- och saluhallsstyrelsens sammanträden.

Andre stadsveterinären åligger huvudsakligen: att förestå nämndens kontrollbyrå för av hälsopolisen anhållna eller av allmänheten till undersökning inlämnade, misstänkta födoämnen, att genom systematiskt ordnade eller tillfälliga inspektioner biträda vid tillsynen över till salu hållna födoämnen och över lokaler och platser, där födoämnen försälas eller till försäljning förarbetas eller förvaras, att utöva tillsyn över slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner, att övervaka födoämnestransporter inom staden samt att kontrollera matvaruleveranser till sjukhusen och andra stadens allmänna inrättningar.

Föreståndaren för hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen, vilken skall vara legitimerad veterinär, antages av hälsovårdsnämnden och må ej idka enskild praktik inom veterinärfacket. Honom åligger huvudsakligen: att å nämnda byrå utföra erforderliga veterinära undersökningar, att inom tullområdet och å tullnederlag verkställa undersökning av importerade födoämnen samt att biträda förste stadsveterinären i hans verksamhet.

I övrigt utgöres hälsopolisen av en kommissarie, en underinspektör, 7 förste tillsyningsmän och 22 tillsyningsmän.

Kommissarien utövar det närmaste förmanskapet över tillsyningsmännen och vägleder dessa vid deras arbete, övervakar, att hälsovårdsnämndens uppmaningar angående avhjäljande av sanitära olägenheter efterkommas, samt är efter förordnande åklagare i sundhetsmål.

Underinspektören är anställd som förman vid den år 1908 tillkomna *rörinspektionen*. Tjänsten uppfördes 1917 på stat.

Av förste tillsyningsmännen tjänstgöra två vid rörinspektionen (se ovan) och en fullgör, under förste stadsläkarens överinseende, vad som åligger kommunen med avseende å tillsynen å efterlevnaden av lagen den 29 juni 1912 om arbetareskydd.

Tillsyningsmännen åligger huvudsakligen: att vaksamt efterspana befintliga sanitära olägenheter samt att även hava uppmärksamheten

fästad på efterlevnaden av de föreskrifter rörande sundheten och snyggheten i staden, vilkas övervakande författningsenligt tillhör allmänna polisen samt, om de finna något i detta avseende att anmärka, därom till kommissarien avgiva rapport.

Instruktioner. Hälsovårdsnämndens instruktion för Stockholms hälsopolis den 8 okt. 1880. Hälsovårdsnämndens instruktioner för förste och andre stadsveterinären i Stockholm den 1 dec. 1911 och för föreståndaren för kontrollbyrå för importerade födoämnen i Stockholm den 1 dec. 1911. Hälsovårdsföreskrifter för Stockholm ang. dels slakterier, dels handel med vissa livsformödenheter, deras förarbetande, förvaring m. m., överståthållarämbetets kung. den 29 aug. 1908 (»matvarustadgan»), med ändring den 27 dec. 1910 (ang. mjölkhandeln). Särskilda bestämmelser ang. butikshandel med matvaror samt bestämmelser ang. transport av köttvaror, fastställda av hälsovårdsnämnden den 27 jan. 1911.

Sundhetsinspektör (17).

Backlund, A. R.: hälsovårdsnämndens expedition; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Förste stadsveterinär (16).

Nystedt, S. P., tjl., direktör hos livsmedelsnämnden, **tj. f. Åfeldt, N. O. E.** (se nedan) hälsovårdsnämndens expedition; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Andre stadsveterinär (15).

Åfeldt, N. O. E., tjl. (se ovan), **tj. f. Jansson, J. E.** (se nedan) hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för anhållna eller inlämnade födoämnen).

Föreståndare för hälsovårdsnämndens kontrollbyrå för importerade födoämnen.

Jansson, J. E.

Kommissarie (12).

Österberg, B. A.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 1—2.

Underinspektör (10).

Magnusson, R. E.; rt. 7 41, 74 38; st. 46 40, 52 61; mottagningstid: 2—4.

Förste tillsyningsmän (8).

Regnér, C. O. F.; **Lagerman, A. F.;** **Rune, F.;** **Wähl, J. A.;** **Dahl, G. E.** (för rörinspektionen); **Andersson, A.** (för rörinspektionen); **Johannesson, C. J. E.** (för kommunala yrkesinspektionen).

Tillsyningsmän (8).

Fryklund, E.; **Boström, E. G.;** **Ternell, E. E.,** tjl.; **Wedin, E. W.;** **Ekbergh, C. G.;** **Lilienberg, J. G.;** **Rosén, G. A.;** **Widstrand, O. M. V.;** **Wiik**

In.

E. A.; Lindén, A. G.; Eklund, P. F.; Carlbom, B. O.; Larsson, J. H.; Tell, E. G.; Holmér, C. E.; Hellsén, J. A.; Ek, O. E.; Johannesson, C. E.; Hultgren, E. R.; Sandblom, J.; Andersson, O. H.; Hansson, A. Th.

Dessutom *extra tillsyningsmän* i mån av behov.

Anstalter för födoämneskontroll.

I enlighet med hälsovårdsstadgan samt andra författningar och hälsovårdsföreskrifter åligger det hälsovårdsnämnden förutom att hålla tillsyn över alla i staden till salu hållna födoämnen, såsom kött och charkuterivaror, mjölk och mejeriprodukter, bröd, vilt, fisk och andra matvaror, även att övervaka, det endast vederbörligen här eller annorstädes besiktigat och stämplat, färskt kött till salu hålles, och att dylikt kött ej efter undersökningen blivit skämt eller på annat sätt skadat.

Dessutom skall nämnden handhava såväl den direkta undersökningen av som kontrollen över från utlandet till eller över Stockholm importerat färskt, salt eller på annat sätt konserverat kött samt andra födoämnen.

Nämnden har sålunda att övervaka *dels* beskaftenheten i sanitärt hänseende av födoämnen, som till salu hållas eller till försäljning förarbetas eller förvaras i saluhallar, å torg, i kött-, mjölk- och matvarubutiker, i korvfabriker, charkuterier, mejerier, margarinfabriker, serveringsställen och med dem jämförliga lägenheter, *dels* att allmänna saluplatser och lägenheter för sådana födoämnen förvaring, beredning, försäljning och servering med till samma lägenheter hörande upplagsrum, av vad slag de vara må, äro så inredda och underhållna, att de motvara bestämmelserna i för Stockholm gällande särskilda hälsovårdsföreskrifter.

Därjämte har nämnden att utöva inspektion av slakterier och korvfabriker i omgivande landskommuner.

För denna sin verksamhet har nämnden inrättat kontrollbyråer, så väl för av hälsopolisen anhållna eller av allmänheten inlämnade födoämnen som för importerade dylika.

Kontrollbyrån för anhållna eller inlämnade födoämnen.

Olovsgatan 4, C.; rt. 754; st. 67 00; expeditionstid: 8—3.

Föreståndare.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär, tj. (se ovan),
tj.f. Jansson, J. E. (se nedan); mottagningstid:
1—2 (se Stockholms stads hälsopolis).

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Johansson, K. V.

Kontrollbyrån för importerade födoämnen.

Söder Mälarstrand 4, Sö.; rt. 755; st. 36 29; expeditionstid: 9—3.

Undersökningen av importerade födoämnen verkställs under ordinarie tulltid, och skall anmälan därom göras mellan kl. 9 och 10 f. m.

Föreståndare

(6,800 kr.; ej å stat).

Jansson, J. E., veterinär (se ovan).

Biträdande veterinär

(arvode 5,700 kr.¹); ej å stat).

Tinnerstedt, O. A. S.; mottagningstid: 9—10 f. m.

Kemist

(3,600 kr.; ej å stat).

Sundberg, Th. (se nedan).

Assisterer

(1,400—1,760 kr.; ej å stat).

Högdahl, Anna Ch. K.; Åfeldt, Paula A. G.; Westin, Maria Ch.

Vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Boström, W. J. W.

Dessutom ett extra *arbetsbiträde*.

Anm. I anslutning till denna byrå har år 1912 anordnats ett *mjölk*-hygieniskt laboratorium i och för undersökningar av den salubjudna mjölkens beskaftenhet.

Kontroll av ladugårdar, från vilka försäljes »kontrollerad mjölk».

Utan hälsovårdsnämndens tillstånd får mjölk icke säljas under benämning »barnmjölk», »kontrollmjölk» eller annan beteckning, som angiver antingen en särskilt sund beskaftenhet hos mjölken eller ock att den varit föremål för särskild kontroll. Sådant tillstånd meddelas endast under villkor dels att läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden antagits för utövande av tillsyn å produktionen av kontrollerad mjölk, efter verkställd besiktning av ladugården intygat, att de sanitära förhållandena inom och omkring ladugården med därtill hörande inrättningar samt hälsotillståndet hos den med mjölken sysselsatta personal och de hygieniska förhållandena, under vilka densamma lever, äro fullt tillfredsställande, ävensom att ladugården med avseende på såväl inredning som skötsel tillfredsställer hygienens fordringar och att samtliga de i ladugården uppställda djur äro friska och dels att anordningar, som av hälsovårdsnämnden kunna godkännas, äro vidtagna för mjölkens behandling inom Stockholm.

Har dylikt tillstånd meddelats, skall ladugården stå under tillsyn av läkare och veterinär, som av hälsovårdsnämnden för detta ändamål antagits.

¹) Arvodet utgår av medel förste stadsveterinären avstår under tjänstledighet (jfr ovan).

För tillstånd att sälja mjölk såsom barnmjölk erfordras dessutom, att ladugårdsbesättningen icke visat tecken till tuberkulos.

Kostnaden för kontrollen skall av ladugårdens ägare eller innehavare gäldas enligt av hälsovårdsnämnden fastställd taxa.

Instruktioner m. m. Instruktion för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, fastställd av hälsovårdsnämnden den 30 juni 1905. Program för ladugårdar, från vilka försäljes kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställt den 30 juni 1905. Taxa för kontrollläkare och kontrollveterinär för ladugårdar, från vilka försäljning sker av kontrollerad mjölk, av hälsovårdsnämnden fastställd den 30 juni 1905 med ändring den 2 februari 1906.

Kontrollläkare.

Andersson, L. I.

Kontrollveterinär.

Stenström, O. E.

Hälsovårdsnämndens laboratorium.

Stat år 1917. Utgifter: 42,380 kr.; inkomster 5,000 kr.

Fysikalisk-kemiska avelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C.; rt. 15 38; st. 87 72; expeditionstid: 1—3.

Hälsovårdsnämndens fysikalisk-kemiska laboratorium började sin verksamhet år 1883. Anstalten förestås av hälsovårdsnämndens ingenjör. Av ingenjören utföras tekniskt-hygieniska undersökningar i samband med nämndens verksamhet, såsom beträffande vattenavlopp, bostäder och samlingslokaler, fabriker och näringar m. m., kemiska undersökningar angående till salu hållna födoämnen, dryckesvaror och njutningsmedel samt i övrigt analyser och tekniska undersökningar, som påkallas särskilt genom hälsopolisens verksamhet.

Den 1 juli 1910 inrättades en underavdelning för kemisk undersökning av importerade födoämnen.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för hälsovårdsnämndens ingenjör den 16 febr. 1894.

Ingenjör (13).

Sondén, K. G. A.

Biträdande kemist

(avlöning se ovan; ej å stat).

Sundberg, Th. (se ovan).

Dessutom en *laboratoriestüderska* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Bakteriologiska avelningen.

Hötorget 14, C.; rt. 15 02; st. 52 62; laboratoriet öppet: vardagar 9—3, 5—7, söndagar 9—12.

Hälsovårdsnämndens bakteriologiska laboratorium började sin verksamhet 1901. Å laboratoriet utföras bakteriologiska undersökningar rörande till nämndens verksamhet hörande frågor ävensom utredningar i hälsovårdsärenden, för vilkas bedömande bakteriologisk sakkunskap erfordras, samt undersökningar i diagnostiskt syfte (för medellösa i Stockholm kostnadsfritt, eljest enligt taxa) av de prov, som för dylikt ändamål från de praktiserande läkarna i staden (eller landsorten) till laboratoriet insändas.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för föreståndaren vid nämndens bakteriologiska laboratorium den 12 april 1901.

Bakteriolog (13).

Levin, E. I.

Vaktmästare (4).

Wahlström, S. L.

Dessutom en *laboratoriestüderska* (2) samt *tillfälliga biträden* i mån av behov.

Botaniska avelningen.

Oxtorgsgatan 18 (ing. fr. gården), C.; rt. 15 38; st. 87 72; öppet måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 9—3.

Hälsovårdsnämndens laboratoriums botaniska avdelning trädde i verksamhet den 1 juli 1907 och omfattar mikroskopisk undersökning av födoämnen, njutningsmedel, vatten m. m.

Botanist och mikroskopiker

(3,200 kr.; ej å stat).

Huss, H. A.

Stockholms stads desinfektionsanstalt.

Gotlandsgatan 52, Sö. (intagning för desinfektering); Östgötagatan 56, Sö. (avhämtning av kläder); rt. 7 56; expeditionstid: 8 f. m.—7 e. m.

Desinfektionsanstalten grundades år 1882 och inrymdes i lokal vid Hornsgatan 82. Den hade till en början allenast en desinfektionsugn och fyra rum för härbärgerande av friska personer, vilkas bostäder med anledning av där inträffade fall av smittsamma sjukdomar undergingo desinfektion. På sommaren 1906 flyttades desinfektionsanstalten till sin nuvarande lokal, där trenne ugnar och en gryta finnas uppsatta.

Stat år 1917. Utgifter: 17,600 kr.

Redogörare

(150 kr.; ej å stat).

Olsson, E. V.

Vaktmästare (4).

Strömberg, S. A.; Pettersson, C. A. E.

Hn. Desinfektion i bostäder.

Stockholms hälsopolis, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 4640, 5261; expeditionstid: 9 f. m.—7 e. m.

Desinfektion i bostäder verkställes av hälsopolisen jämlikt kungl. förordningen den 19 mars 1875 ang. åtgärder mot införande och utbredning av smittsamma sjukdomar bland rikets invånare samt lagen den 4 sept. 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungso, ävensom i andra fall på begäran av enskilda eller där särskilda omständigheter anses påkalla en dylik åtgärd.

Reglemente m. m. Se ovan.

Stat år 1917. Utgifter: 5,000 kr.

Desinfektörer.

Hälsopolisens tillsyningsmän.

Stockholms stads isoleringsanstalt.

Brännkyrkagatan 62, Sö.; rt. 9779; expeditionstid: hela dygnet.

Isoleringsanstaltens ändamål är att härbärgera och ställa under observation personer från smittade hem. Den inrymdes till en början (1882) i samma lokal som desinfektionsanstalten, Hornsgatan 82, såsom en särskild isoleringsavdelning. Den nuvarande isoleringsanstalten är (sedan år 1905) inrymd i egendomen nr 62 vid Brännkyrkagatan. Anstalten rymmer i nedre våningen, förutom kök och bostad för förestånderskan, expeditjonsrum samt tvänne badavdelningar, en för män och en för kvinnor. En trappa upp finnas fyra rum med olika ingångar samt inom särskild tambur, en avdelning på tre sovrum och matrum, avsedd att vid utrymmande av någon större lägenhet bereda tillflykt även åt en större familj. Två trappor upp äro inredda sju isoleringsrum, flertalet med skilda ingångar, samt förrådsrum. Å hela anstalten kan samtidigt intagas ett fyrtiotal personer.

Tillsynen över hela anstalten utövas av sundhetsinspektören.

Stat år 1917. Utgifter: 7,450 kr.

Redogörare.

(Se ovan under desinfektionsanstalten.)

Olsson, E. V.

Förestånderska (2).

Strömberg, Ch. (Lotten).

Stockholms stads karantänsanstalt.

Skottland, Norra Fjäderholmen; rt. 15 65.

En karantänsanstalt ingick redan i den 1884 uppgjorda planen för ordnandet av huvudstadens

epidemisjukvård, men den anlades först 1892 under trycket av då hotande kolerafara. Till plats därför valdes den till Fjäderholmsgruppen hörande lilla ön Skottland. Anstalten har till ändamål att betjäna fartyg, ombord å vilka sjukdomsfall i kolera eller pest förekommit och som därför måste undergå desinfektion. Anstalten är ordnad efter samma principer som desinfektionsanstalten i staden, ehuru i mindre skala. Huvudbyggnaden innehåller dels en mindre sjukavdelning på sex å åtta sängar, dels en därifrån fullständigt skild desinfektions- och tvättavdelning. Härförutom finnas en mindre logementsbyggnad för fartygsbesättning, bostadshus för anstaltens egen personal samt skjul och andra nödiga uthus. Anstalten har blott få gånger behövt tagas i bruk.

Stat år 1917. Utgifter: 1,700 kr.

Tillsyningsman

(900 kr.; ej å stat).

Karlsson, C. A.

Stockholms stads karantänsstallar.

F. d. järnvägen å Djurgården, Ö.Dj.

Sedan k. kungörelsen den 1 maj 1885 föreskrivit, att införsel sjöledes av nötboskap och andra kreatur icke finge ske annorstädes än i de städer, som ha för djuren inrättade karantänslokaler, gick överståthållarämbetet i författning om anordnande av dylik lokal. Denna ersattes på våren 1893 med ett på stadens bekostnad efter rationella principer inrättat mindre karantänsstall, som fick sin plats inom f. d. järnvägen på Djurgården. Stallet har plats för tolv större djur. Sedan genom k. kungörelsen den 18 maj 1894 skärpta karantänsbestämmelser införts, uppfördes på hälsovårdsnämndens initiativ ännu ett dylikt stall under våren 1896, beläget icke långt från det förra. Huvudstadens karantänsanstalter för kreatur stå enligt stadsfullmäktiges beslut den 16 sept. 1898 under hälsovårdsnämndens överinseende och förvaltning. Närmaste emendet över dessa anstalter tillkommer den av medicinalstyrelsen förordnade karantänsveterinären eller vid förfall för honom en karantänsveterinärs-suppleant. Vid anstalten finnas dessutom särskild skötare.

Reglemente m. m. Hälsovårdsnämndens ordningsregler för karantänsanstalter för sjöledes från utrikes ort införda djur den 9 jan. 1899 med ändring av den 9 nov. 1906.

Stat år 1917. Utgifter: 2,400 kr.

Avlöningar m. m. Djurimportörerna betala efter taxa.

Karantänsveterinär.

Nystedt, S. P., förste stadsveterinär, tj. l.

Karantänsveterinärssuppleanter.

Åfeldt, N. O. E., andre stadsveterinär; Jansson, J. E., föreståndare för kontrollbyrån för importerade födoämnen.

Dessutom skötare.

Stockholms stads bostadsinspektion.

Vasagatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 46 40, 5261; expeditionstid: 1—2.

År 1906 beslöt stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle inrättas i huvudstaden under hälsovårdsnämndens inseende.

Bostadsinspektionen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över bostäderna i staden i vad hälsovården angår. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, avträden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sunt och snyggt skick ävensom att verka för att bostäderna av invånarna användas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i huvudstaden sundhet och snygghet, såvida icke deras övervakande enligt lag tillkommer annan myndighet. Dock skall det även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma förhandenvarande brister och därom meddela vederbörande myndighet underrättelse. Bostadsinspektionens personal utgöres av en bostadsinspektör och nödigt antal assistenter. Denna personal antages och entledigas av hälsovårdsnämnden.

Bostadsinspektionen avsynar, ur sundhetssynpunkt, nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl under systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmäler förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Instruktion. Hälsovårdsnämndens instruktion för bostadsinspektionen den 25 febr. 1910.

Stat år 1917. Utgifter: 22,790 kr.

Bostadsinspektör (16).

Herrlin, K. M. (se sid. 65).

Assistent, manlig (9).

Thedin, C. A.

Assistenter, kvinnliga (7).

Julin, Kjerstin; Hökerberg, Manda E., tjl., tjf.
Wærn-Leffler, Lisa; Flodin, E. J. O. (Elsa);
Danielsen, Helene; Österberg, A. K. (Karin).

Stockholms stads fosterbarnsinspektion.

Hälsovårdsnämndens expedition, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 7438; st. 46 40, 5261; expeditionstid: 1—3.

Enligt lagen den 6 juni 1902 om fosterbarns vård åligger det hälsovårdsnämnden att inom sitt verksamhetsområde ägna särskild omsorg åt fosterbarn till skydd för deras hälsa, att för detta ändamål dels tillse att icke fosterbarns vård utövas av personer eller på ställen, som äro olämpliga därför, dels ock övervaka fosterbarnens behandling. Åt en fosterbarnsinspektör har årligen sedan 1903 lämnats i uppdrag att i de fall, då nämndens eget ingripande fordrades, fullgöra de enligt lagen nämnden åliggande skyldigheter i avseende å denna vård med åliggande för honom att mottaga anmälningar från barnuppfostrare och fullgöra den undersökning, sådan anmälan förutsätter, att övervaka och handleda de biträden, som kunde bliva ytterligare anställda för tillsynen av barnen. För utövande av sagda tillsyn äro numera anställda fem inspektriser. Distrikten äro nu: 1. Maria förs., 2. Katarina och Nikolai förs., 3. Kungsholmen och de delar av Gustav Vasa och Matteus förs., som ligga norr om Odengatan och väster om Norrtullsgatan från Odengatan norrut räknat, 4. Återstoden av Normalm samt Östermalm, 5. Brännkyrka förs. Provisoriskt har en del av första distriktet sammanslagits med Bromma (se nedan). Inspektrisen för 1. distr. sköter dessutom expeditionen.

Stat år 1917. Utgifter: 18,000 kr.

Fosterbarnsinspektör

(1,200 kr.; ej å stat).

Herrlin, K. M., bostadsinspektör.

Fosterbarnsinspektriser.

(Inspektrisen i 1. distr.: lönegrupp 7, övriga: lönegrupp 6.)

Harling, Eva L. M. (1. distr., se dock nedan);
Ellstam, f. Harling, Ester R. (2. distr.); Swartz,
Ida E. Ch. (3. distr.); de la Croix, A. K.
(Karin) (4. distr.); Johansson, A. K. (Stina)
(5. distr.).

Extra biträde

(1,000 kr.; ej å stat).

Norén, Jane (för Bromma församling och del av Maria församling).

Hn.

Hn. Stockholms stads sjuk- och djurtransportväsen.

Till slutet av år 1913 verkställde brandkåren huvudsakligen transporten till sjukhus av personer utsatta för olycksfall och hyrverksaktiebolaget Frey av sjuka personer i övrigt. Fr. o. m. år 1914 övertog brandkåren båda dessa slag av transporter och förfogar för detta ändamål över fyra sjuktransportautomobiler. Ehuru en del av här nedan omnämnd attiralj ej står under inseeende av hälsovårdsnämnden, har emellertid för överskådligheten skull på ett ställe sammanfört uppgifter om samtliga i huvudstaden befintliga fortskaffningsmedel för sjuka personer eller för sjuka eller döda djur.

1) *Sjukvagn*, avsedd för transport av personer, som på grund av häftig blödning, till följd av olyckshändelse eller av annan orsak äro i *synnerligt* behov av *skyndsam* behandling å sjukhus, eller vilkas transporterande i vanligt åkdon prövas medföra skada eller väsentligt ökat lidande.

Sådan vagn kan kostnadsfritt erhållas alla tider av dygnet antingen genom anmälan på telefon rt. och st. namnanrop: Brandkåren eller genom bud till närmaste brand- eller polisstation samt genom patrullerande poliskonstapel.

Vid rekvisition skall om möjligt uppgivas: a) den rekviderandes namn och yrke; b) den sjukes eller skadades namn; c) sjukdomens eller skadans beskaffenhet; d) lägenheten eller platsen, varifrån transporten skall ske; samt e) det sjukhus, vartill transporten skall ske.

Sjukvagn må icke anlitas utan att *verkligt* behov föreligger; missbruk härav kan medföra, att det ändamål, för vilket den är avsedd, icke kan uppfyllas.

2) *Epidemivagnar*, avsedda att användas för transport av sjuka, som lida av eller misstänkas lida av kolera, smittkoppor, fläckfeber, scharlakansfeber, difteri (och croup) samt mässling, då sjukdomen är med difteri (croup) komplicerad. — Endast om sistnämnda förhållande är å sjukhusremissen angivet, utlämnas vagn för mässlingsjukas transporterande.

Epidemivagn kan rekvideras alla tider på dygnet antingen genom närmaste polisstation, om tydligt skriven sjukhusremiss där företes, innehållande uppgift på den sjukes namn och sjukdom (svensk benämning), eller av läkare personligen genom telefonbud till epidemisjukhuset (endast rt. 12 89 — vaktmästaren).

I senare fallet skall läkaren uppgiva: a) sitt eget namn; b) den sjukes namn; c) dennes bostad; och d) dennes sjukdom.

Sjukhusremissen åtföljer i varje fall den sjuke till sjukhuset. Transporten är kostnadsfri.

3) *Djurtransportvagnar*. På framställning av svenska allmänna djurskyddsföreningen medgav drätselnämnden i januari 1901, att tvenne av den nämnda föreningen till allmänt begagnande

upplåtna vagnar, särskilt konstruerade för transport av döda eller sjuka hästar och andra större djur, skulle få uppställas i Stockholms renhållningsverks kaserner samt kunna genom bud eller telefon rekvideras enligt närmare fastställda föreskrifter. Då det emellertid visade sig, att vagnarna vid flera tillfällen icke kunnat inställas med önskvärd snabbhet samt att vid telefonisk rekvisition icke alltid vakt kunde finnas tillståndes å renhållningsverkets kaserner för att mottaga densamma, överflyttades, efter framställning från överståthållarämbetet till drätselnämnden, uppdraget i fråga fr. o. m. år 1905 till brandkåren, som förfogade över ständig vaktpersonal och lämpligare hästar. Vagnarna uppställdes den ena å Johannes, den andra å Katarina brandstation. Sedan brandkårens automobilisering under år 1916 genomförts och samtliga hästar uttrangerats, uthyras numera dessa vagnar till enskilda personer för körning med egna hästar. Under år 1915 har en kombinerad djurtransport- och olycksfallsautomobil anskaffats och uppställts å Katarina brandstation och under år 1916 en å Johannes brandstation och kunna rekvideras på samma sätt som sjukvagn (se ovan).

Kungörelse om dessa transporter utfärdades av överståthållarämbetet den 31 dec. 1904 och den 12 januari 1917 med i huvudsak samma föreskrifter som förut lämnats, nämligen följande:

Vagnarna få användas:

1:o) för transport av hästar eller andra större djur, som nedfallit döda å allmän plats eller på grund av sjukdom eller av annan anledning icke kunna från sådan plats bortledas, därvid rekvisition härom göres av polisman och transporten verkställs till veterinärhögskolan eller, på begäran av djurets ägare eller innehavare, till enskilt stall eller förvaringsrum, därest detsamma är beläget inom huvudstadens område;

2:o) för transport av *sjuka* hästar eller andra större djur från och till enskild plats, som är belägen inom huvudstadens område, därvid rekvisition kan ske omedelbart till brandkåren rt. och st. namnanrop: *Brandkåren* eller ock genom polisstation eller patrullerande poliskonstapel; samt

3:o) för transport av hästar eller andra större djur vare sig sjuka eller friska i andra fall än ovan nämnda, då överenskommelse därom träffas för varje särskilt fall med brandchefen.

Det åligger ägare eller innehavare av djur, som, på sätt i det föregående nämnts, blivit transporterade, att härför utgiva ersättning:

a) vid det i 1:o) omförmälda fall med 6 kr.,
b) vid det i 2:o) omförmälda fall:

1) då transporten sker mellan kl. 6 f. m. och kl. 10 e. m. med 10 kr.

2) då transporten sker under övriga delen av dygnet med 15 kr.;

c) vid de i 3:o) avsedda fall efter överenskommelse med brandchefen.

För upptagning av djur ur vattendrag, byggnadsgrunder, gropar o. d. erlägges, utöver gott-

görelsen för förekommande transport, särskild ersättning efter överenskommelse med brandchef.

Betalning för transport m. m. uppbäres av brandkåren.

Reglementen m. m. Överståthållarämbetets order den 24 sept. 1903 ang. sjukbårar å polisstationerna. Hälsovårdsnämndens tillkännagivande ang. transport av sjuka och skadade inom huvudstaden den 12 dec. 1913. Överståthållarämbetets kungörelse ang. transport av djur den 12 jan. 1917.

Utrotandet av råttor.

Hn.

Hälsopolisen, Vasagatan 4, C.; rt. 741, 74 38, st. 46 40, 52 61; expeditionstid: 9—7.

Anslaget härför — 10,000 kr. — användes för inköp av »Ratts», vilket genom hälsovårdsnämndens tillsyningsmän utlågges i egendomar inom staden kvartersvis, så att hela staden efter hand genomgås. Allmänheten äger ock att vända sig till sundhetsinspektören med begäran om utläggande av »Ratts» inom egendomar, som äro i högre grad hemsökta av råttor.

Fn.

Stockholms stads fattigvårdsnämnd

och i samband därmed stående institutioner.

Fattigvårdsnämnden.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; sessionstid: i allmänhet andra tisdagen i månaden, vanligen kl. 6,30 e. m.

I äldsta tider funnos i huvudstaden inga andra fattigvårdsinrättningar än hospitalen, som tillika voro sjukhus. Sådana voro t. ex. det s. k. »helgeandshuset» från 1260-talet, »S:t Örians hospital» från 1288, »Själågården» m. fl. Den frivilliga fattigvården stod under ledning av de andliga (samfund och gillen såsom »Vårfrugillet», »Sancta Gertruds gille» etc.). En naturlig följd av indragningen av de andligas gods efter riksdagen i Västerås 1527 blev därför ordnandet av fattigvården. Genom ett kungl. brev av 1531 centraliserades huvudstadens fattigvård under borgmästare och råd och genom ett annat brev av 1551 förordnades om byggandet av Danvikens hospital, en inrättning, som under två hundra år var stadens enda vårdanstalt för såväl kropps- som sinnessjuka personer samt fattiga äldre. För barn inrättades 1624 »allmänna barnhuset», på samma gång uppfostringsanstalt för fattiga barn och tukthus. Ur den på 1600-talet inrättade »husfattigkassan» utdelades allmosor åt fattiga utom inrättningarna; vidare anslögs till de fattiga inkomsten av kollekter, avgifter vid bouppteckningar, testamenten etc. Under 1740-talet inrättades fattighus för de olika församlingarna, underhållna utom med gåvor och donationer även med särskilda avgifter av husägarna i respektive församlingar. År 1773 öppnades det »södra frivilliga arbetshuset» (sedermåra 1855 ombildat till arbetsinrättning, den s. k. »Dillströmska inrättningen» se sid. 106), där tillfälle till arbetsförtjänst lämnades och materialier tillhandahöllös av kommunen; för Jakobs församling öppnades 1797 »frivilliga arbetshuset» på norr», som ännu finnes kvar. En 1807 utfärdad kungl. stadga sökte centralisera fattigvården och göra staden i fattigvårdshänsenande till en kommun under direktion av en överdirektör med kungl. fullmakt. Detta försök misslyckades emellertid. Genom 1813 års förordning sökte man finna en medelväg mellan de båda principerna: centralisation och de territoriella församlingarnas självstyrelse. I denna fattigvårdslagstiftning gjordes en väsentlig förbättring genom utfärdandet av stadgan angående fattigvården i Stockholms stad av den 1 april 1843, varmed ett stort steg togs i riktning mot centralisation i förvaltningen. Den bättre ord-

ning, som härigenom infördes, visade snart sin frukt, bland annat i upprättandet av förbättrade fattigvårdsanstalter. Då Stockholm erhöll sin nya kommunalförordning 1862, infördes i fråga om fattigvården fullständig centralisation i fattigvårdsförvaltningen. Sedan dess är fattigvården en stadens gemensamma angelägenhet. Fattigvårdsstyrelser inom de särskilda församlingarna finnas ännu, men dessa lyda under den för hela staden gemensamma fattigvårdsnämnden, som är överstyrelse för Stockholms stads hela offentliga fattigvård. Fattigvårdsnämnden, som fick sin instruktion fastställd den 4 mars 1864, har att på tjänligaste sätt ordna och besörja den allmänna fattigvården jämte den därmed förenade tillsyn över sedlighet och ordning. Nämnden består numera av tolv ledamöter och åtta suppleanter, som väljas av stadsfullmäktige för två år i sänder. Polismästaren är i kraft av sitt ämbete berättigad att övervara nämndens sammanträden och att deltaga i överläggningarna, men icke i besluten. Nämnden utser inom sig ordförande för ett år i sänder. Överståthållaren förer ordet i nämnden, då han är tillstädes, med rätt att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Nämnden sammanträder minst en gång i månaden.

Nämnden äger åt särskilda delegerade överlämna att i fråga om fattigvårds beviljande, intagning å stadens fattigvårdsanstalter m. m. (se nedan) med nämndens rätt besluta i enlighet med de föreskrifter, som av nämnden meddelas.

Hos nämnden är anställd en fattigvårdsinspektör. Honom åligger att ägna sorgfällig uppmärksamhet åt allt, som rör den allmänna fattigvården i huvudstaden, verka för dess följdriktiga handhavande och sunda utveckling, hos fattigvårdsnämnden och de under densamma lydande styrelser göra de framställningar, vilka till vinnande härav påkallas, samt bringa nämndens beslut till verkställighet, där ej detta tillkommer annan. Fattigvårdsinspektören skall också på begäran tillhandagå huvudstadens enskilda barmhärtighetsinrättningar med erforderliga uppsynningar och råd. Vid nämndens och underlydande styrelser sammanträden må inspektören närvara med rätt att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. Frågor rörande fattigvårds beviljande, som tillhöra nämndens eller delegerades handläggning, skola beredas och föredragas av inspektören, vilken det också åligger att på nämndens anmodan avgiva utlåtanden i övriga frågor, som anses böra till honom hänskjutas. I fråga om utövaandet av kontroll och

ledning av den primära undersökningen rörande hjälpsökandes behov och personliga förhållanden, vilken angelägenhet fortfarande tillhör rote-männene, äger inspektören överinseende likasom ock öfver användningen av det årsanslag, som fr. o. m. 1899 ställts till fattigvårdsnämndens förfogande till ersättning åt särskilt anställda biträden vid undersökningen av ifrågasatta understöd. Fattigvårdsinspektören skall ock ombesörja, att öfver stadens samtliga understödstagare register föres, så inrättat, att därav med lätthet kan vinnas upplysning om den fattigvård, som varje understödstagare beviljats.

Lagar m. m. Kungl. förordningen den 9 juni 1871 ang. fattigvård med ändringar den 11 febr. 1881, 12 juni 1885, 29 mars 1889, 16 nov. 1889, 18 maj, 31 dec. 1894 samt 10 april 1915. Kungl. instruktionen för Stockholms stads fattigvårdsnämnd den 4 mars 1864 med ändringar den 13 nov. 1874 och 14 dec. 1883; enligt den sistnämnda fick nämnden rätt att själv utse sin ordförande (förut endast vice ordförande, då överståthållaren var självskriven som ordinarie ordförande). En ytterligare ändring skedde genom kungl. kungörelse den 22 dec. 1898, då antalet av nämndens ledamöter med bibehållande av 8 suppleanter nedsattes från 16 till 12 och fattigvårdsinspektörsbefattningen inrättades.

Stat år 1917. Utgifter: 6,112,800 kr.; inkomster: 817,600 kr.

Fattigvårdsnämndens ledamöter.

Ordförande.

* Lagergren, C. H., grosshandlare.

Övriga ledamöter.

Björling, J., folkskollärare, stadsfullm.

* Blomberg, A. W., grosshandlare.

* Hirsch, O. S., ingenjör.

af Klinthberg, Gertrud M. K., fröken.

Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm.

* Nilsson, F. O. V., bageriidkare, stadsfullm.

* Ringholm, K. E., direktör, stadsfullm.

Rundquist, C. A., rådmän.

* Wassberg, A., överlärare.

Wassén, C., disponent, stadsfullm.

Wedberg, Ebba Ch., fröken.

Suppleanter.

* Vester, A., sjukkasestjänsteman.

* Ljunggren, Aug., direktör, stadsfullm.

Sjögren, J. V., montör.

Söderberg, N. E., handelsträdgårdsmästare, stadsfullm.

Johanson, E., grosshandlare.

* Eklund, J. M., målarmästare.

Karlmark, A., korskärare, stadsfullm.

En vakant.

Kassaförvaltare.

Hirsch, O. S.; Wassberg, A.

Suppleanter.

Ringholm, K. E.; Wassén, C.

Fattigvårdsnämndens revisorer.

Fn.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1916 års förvaltning.)

Andersson, P., folkskollärare, stadsfullm.

Bagge, G. A., fil. lic., stadsfullm.

Forsell, J. A. S:son, expeditionsförare.

Hallgren, L. G., järnkramhandlare, stadsfullm.

von Koch, G. H., redaktör, stadsfullm.

Lidman, C., överlärare, stadsfullm.

Nordquist, E. A., grosshandlare.

Peyron, J. A., prakt. läkare.

Valentin, I., direktör.

Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; sessionstid: vanligen onsdagar kl. 1,15.

Fattigvårdsnämnden har åt särskilda delegerade överlämnat att i fråga om fattigvårdsbeviljande med nämndens rätt besluta i enlighet med de föreskrifter, som av nämnden meddelas. Fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård, vilka utses för ett år i sänder, utgöras av ordförande, vice ordförande och en tredje ledamot samt tre suppleanter. Efter prövning av de hjälpsökandes behov och i övrigt förekommande omständigheter äga delegerade:

att i kommunens ålderdomshem till vård och åtnjutande av det underhåll, varom fattigvårdsnämnden särskilt förordnar, intaga sådana fattiga, som i följd av ålder, bräcklighet eller annan fortfarande anledning äro i behov av ständig hjälp. I följd av denna bestämmelse har förordnandet om intagning i ålderdomshem blivt, för vinnande av större likformighet, överflyttat från fattigvårdsstyrelserna och antalet platser i dessa anstalter sålunda numera gemensamt för hela staden;

att till intagning å arbetsinrättning remittera dels nödställda, mer eller mindre arbetsföra personer, vilka sakna stadig hemvist och önska bliva där intagna dels personer, som stå under fattigvårdsstyrelses husbondevälde och vilkas arbetskraft styrelsen vill å inrättningen använda (för avtjänande av skuld till fattigvården);

att till intagning å försörjningsinrättning, stadens asyl för husvilla och stadens anstalter för barn hänvisa sådana fattiga, som i följd av särskilda olycksfall, ihållande sjuklighet eller andra dylika omständigheter äro i behov av hjälp och icke böra å sjukvårdsinrättning eller ålderdomshem intagas, eller ock bevilja sådana behövande penningunderstöd;

att till intagning å allmänna barnhuset remittera barn under 6 års ålder; att till intagning i stadens barnhem (barnhärbarget, utackorderingsbyråns barnhem, Brännkyrka barnhem samt Sättra barnkoloni) och uppfostringsanstalter meddela remisser, till stadens spädbarnshem remittera ogifta mödrar med sina barn, till nämndens ut-

Fn.

ackorderingsbyrå remittera sådana minderåriga, som anses böra för fattigvårdens räkning utackorderas, ävensom förordna om vårdande genom vederbörande fattigvårdsstyrelses försorg och mot den uppfostringshjälp, som delegerade i varje fall bestämma, av de barn, för vilka annan utväg anses icke kunna eller böra beredas; samt att jämväl i övriga understödsärenden, vilka fattigvårdsnämnden ej särskilt förbehållit sig, meddela beslut.

Fattigvårdsinspektören verkställer delegerades beslut samt äger, under tiden mellan delegerades sammanträden, å delegerades vägnar vidtagna åtgärder i ärenden, som ej tåla uppskov.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens instruktion för delegerade för beviljande av fattigvård den 7 mars 1904.

Ledamöter.

Lagergren, C. H., ordf.; Hirsch, O. S., vice ordf.; af Klintberg, Gertrud M. K.

Suppleanter.

Ringholm, K. E.; Vester, A.; Wassén, C.

Protokollsförare.

Registratorn hos fattigvårdsnämnden.

Fattigvårdsnämndens upphandlingskommission.

I likhet med hälsovårdsnämnden har fattigvårdsnämnden tillsatt en upphandlingskommission, vilken äger att infordra gemensamt anbud å vissa förnödenheter till ålderdomshemmen, arbetsinrättningen och allmänna försörjningsinrättningen, varjämte den ombesörjer inköp av skodon för fattigvårdsstyrelserna, utackorderingsbyrå och uppfostringsanstalten vid Skrubba.

Kommissionen består af fem ledamöter och fem suppleanter, valda bland fattigvårdsnämndens och ovan uppräknade anstalters styrelser ledamöter. Fattigvårdsnämndens ledamöter är ordförande. Kommissionen antager biträde och protokollsförare.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens reglemente för kommissionen den 17 juni 1907, med ändringar den 11 febr. 1908 och 13 febr. 1917.

Ledamöter.

af Klintberg, Gertrud M. K. (för fattigvårdsnämnden), ordf.; Ericsson, C. Th., Ohlsson, J. E. (för ålderdomshemmen); Andrén, J. C., (för arbetsinr.); Wilkens, G. D., överläkare (för försörjningsinr.).

Suppleanter.

Wassén, C. (för fattigvårdsnämnden) vice ordf.; Widtskiöld, J., Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela (för ålderdomshemmen); Lybeck, J. A. (för försörjningsinr.); Nilson, A. G. (för arbetsinr.).

Biträde och protokollsförare.

Petri, H. M.

Fattigvårdsnämndens expedition.

Klara västra kyrkogata 3 A, C.; rt. 10 96; st. 80 16; expeditionstid: 10—2.

Instruktioner. Stadsfullmäktiges instruktion för fattigvårdsinspektören den 8 nov. 1898, fattigvårdsnämndens instruktioner för fattigvårdsinspektörsassistenten den 7 jan. 1902, sekreteraren, ombudsmannen och redogöraren den 21 nov. 1864, den vid nämndens register anställda tjänstepersonal den 17 mars 1903, inventeringsmannen den 23 april 1907 samt de vid utredningsbyrå (numera remissexpeditionen) anställda tillsyningsmännen den 7 jan. 1902.

Stat år 1917. Utgifter: 205,600 kr. (däraf 36,500 kr. för tomtmark åt vissa fattigvårdsinrättningar).

Fattigvårdsinspektör (0).

Lindblom, F. G. A.; rt. 40 20; st. 79 02; mottagningstid: fattigvårdsinspektören och inspektörsassistenten hava mottagningstid för allmänheten 10—2, då endera av dem alltid kan träffas, fattigvårdsinspektören alltid 12—2.

Inspektörsassistent (13).

Nordfeldt, A. G., rt. 139 51; st. 195 31; mottagningstid se ovan under fattigvårdsinspektören.

Sekreterare

(2,500 kr.).

Wallerstedt, P. G. E.; rt. Norr 5 54; st. 195 33; träffas säkrast 10—11.

Ombudsman (15).

(Gemensam med hälsovårdsnämnden; av avlöningsbeloppet utgår 4,050 kr. från fattigvårdsnämnden.)

Tersmeden, E. G. B. G.; rt. 66 61; st. 195 34, 218 42; mottagningstid: 10—12.

Ombudsmannens juridiska biträde
(1,500 kr.; ej å stat).

Nyman, Hj. L. V.

Ombudsmannens biträde för pensionsärenden

(gemensam med hälsovårdsnämnden; arvode 3,600 kr., däraf 2,400 kr. från fattigvårdsnämnden; ej å stat).

Molin, A. (se nedan); st. 57 49; mottagningstid: 12—2.

Redogörare

(3,000 kr.).

Kellin, N. A.; rt. 71 58; st. 243 80; mottagningstid: 9—10,30.

Registrator

(12, nuv. innehavaren kvarstår t. v. å övergångsstat).
Moureaux, N. C.; rt. 72 57; st. 195 32.

Kontorsskrivare vid registret (9).

Blomquist, K. A., tjl., tf. roteman, tjl. Öström, J. V. H. (se nedan); Nilson, A., tjl. (för uppdrag att utarbeta uppgifter till mantalslängden), tjl. Stavenow H. H. D. (se nedan).

Kontorsskrivare å ombudsmans-expeditionen (9).

Molin, A., tjl., ombudsmannens biträde för pensionsärenden (se ovan), *tj.f. Zetterlund, G. E.* (se nedan); **Öström, J. N. H.**

Kontorsbiträden (5).

Stavenow, H. H. D., tjl., tf. kontorsskrivare (se ovan), *tj.f. Spångberg, N. J.* (se nedan); **Svalling, C. M. E.**; **Öström, J. V. H.**, tjl., tf. kontorsskrivare (se ovan), *tj.f. Johansson, I. A.* (se nedan); **Bäckström, Anna Ch.**; **Marcus, Nanny A.**

Skrivbiträden (4).

Peterson, Greta L.; **Öhrwall, Elsa**; **Karlsson, Vera K.**

E. o. tjänstemän.

(Timavlöning).

Lagergren, R. J., tjl., tf. roteman; **Zetterlund, G. E.**, tf. kontorsskrivare (se ovan); **Johansson, I. A.**, tf. kontorsbiträde (se ovan); **Spångberg, N. J.**, tf. kontorsbiträde (se ovan); **Lindeberg, A. A. R.**, tjl., (se nedan arbetsinrättningen); **Östlihn, E. P. N.** (se nedan); **Blanc, O. M.**; **Carlsson, Emmy A.**; **Sundberg, Astrid M. M.** (se nedan under nykterhetsnämnden); **Carlson, B. A. B.**; **Sundberg, E. A. E.**

Inventeringsman

(högst 1,500 kr.; ej å stat).

Widtskiöld, J.

Förste vaktmästare (6).

Nyström, K. E.

Vaktmästare (4).

Holmström, C. Hj.; **Hansson, K. J.**

Remissexpeditionen.

Klara västra kyrkogata 3 A, n. b. t. h.
i porten, *K.*; *rt. 139 50; st. 243 90;*
expeditionstid: 10—12 samt 6—7 e. m.

Föreståndare

(1,800 kr.; ej å stat).

Östlihn, E. P. N.

Tillsyningsmän

(1,300 kr.; ej å stat).

Peterson, G. F.; **Larsson, A.**; **Olsson, B. F.**; **Edmark, J. V.**; **Zilén, E.**; **Johansson, A. G.**; **Larsson, J. L.**; **Fröberg, P. A. R.**; **Spångberg, N. J.** (se ovan); **Ek, K. J. F.**; **Erikson, G. R.**; **Westin, Hj.**; **Widholm, A. J.**; **Wollin, A. W. H. W.**; **Lindblom, S. H.**; **Berglund, G.**; **Handberg, O. A. L.**; **Bonté, F. L.**; **Pettersson, K. J. G.**; **Andersson, K. J. G.**

Fattigvårdsnämndens utackorderingsbyrå.

Fleminggatan 22, K.; *rt. 40 10; st. 54 24;*
expeditionstid: 11—3; *lördagar och hel-*
dagsaftnar 11—2.

Fn.

Sedan år 1889 inom fattigvårdsnämnden väckts förslag om vidtagande av bättre åtgärder för kontrollen å de utackorderades vård än de ditills anlåtade och frågan härom hämnad till utredning av några av nämndens ledamöter, inkommo dessa med ett omfattande förslag rörande organisationen av utackorderingsväsendet. I överensstämmelse med detta förslag inrättades år 1891 den nuvarande utackorderingsbyrån. Denna har till ändamål att i lämpliga fosterhem, företrädesvis i landsorten, bereda god vård och uppföstran åt minderåriga, som av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård till byrån remitteras. Fr. o. m. år 1907 tar byrån även befattning med utackordering av vuxna sjuka, sinnesslöa och orkeslösa personer. Byrån skall även utöva tillsyn å de utackorderades vård. I förening med byrån finnes ett barnhem (Fleminggatan 22) för inhyssande av barnen, tills plats hinner åt dem anskaffas. Byråns angelägenheter handhavas av en styrelse av fem personer, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Av styrelsen tillsätts för utackorderingsbyrån en föreståndare, en biträdande föreståndare samt två barnavårdsinspektörer, den ena för besök i fosterhem i landsorten och den andra för besök i dylika hem i Stockholm och vissa delar av landsorten samt för barnhemmet en föreståndarinna. Dessutom antages annan nödig personal, varibland för varje utackorderingsområde i landsorten lokalombud, som skola uppsöka och föreslå hem, lämpliga för mottagandet av fosterbarn samt handhåva tillsynen över barnen inom distrikten. Lokalombudens verksamhet ävensom fosterhemmen inspekteras av barnavårdsinspektörerna.

Instruktion. Fattigvårdsnämndens instruktion för styrelsen över Stockholms stads fattigvårdsnämnds utackorderingsbyrå och barnhem den 10 jan. 1902. Styrelsens instruktioner för: föreståndaren för utackorderingsbyrån den 21 febr. 1902, barnavårdsinspektörerna den 21 febr. 1902 och lokalombuden den 21 febr. 1902. Styrelsens reglemente för utackorderingsbyråns barnhem den 21 febr. 1902. Instruktion för värmeledningsskötaren vid barnhemmet den 21 april 1911. Reglemente för Sättra barnkoloni å Adelsö den 26 maj 1915. Instruktion för lärarinnan vid Sättra barnkoloni den 26 maj 1915.

Stat år 1917. Utgifter: 639,700 kr.; inkomster 28,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Blumenthal, G. M., prakt. läkare; **Månsson, Gertrud K.**, handelsidkarska; **Ringholm, K. E.**, direktör, stadsfullm., vice ordf., kassavårdare; **Rossander, f. Forsgrén, H.**, Wendela, änkefru, inspektör för barnhemmen (se nedan); **Wassberg, A.**, överlärare, ordf.

Suppleanter.

Johanson, E., grosshandlare, vice kassavårdare; **Bergö, C. J.**, regementspastor.

Fn.

Utackorderingsbyrån.

Föreståndare (9).

Hård af Segerstad, A. Helmi M.

Biträdande föreståndare (8).

Pehrsson, Magnhild W. E.

Skrivbiträde (4).

Berglind, A. L. Ragnhild.

Barnavårdsinspektör i Stockholm och vissa delar av landsorten (7).

Lindhagen, Anna J. J.

Barnavårdsinspektör i landsorten (11).

Kihlqvist, J. L.

Barnhemmet.

Föreståndarinna (4).

Bonnevier, Elin M.

Barnhems- och expeditiionsbiträde (3).

Andersson, Ida J. A.

Läkare

(500 kr.; ej å stat).

Erdmann, Th. L.

Tandläkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Stene, N. S:son.

Värmeledningsskötare (4).

Nilsson, E. G., tjl., tjl. Svensson, C. B.

Dessutom åtta *kvinnliga biträden*.

Brännkyrka barnhem.

Älsjö; st. Örby 21.

Efter inkorporeringen av Brännkyrka har utackorderingsbyrån fått övertaga förvaltningen av Brännkyrka barnhem. Hemmet har plats för 28 barn.

Föreståndarinna (4).

Vedelin, Ellen B.

Läkare

(300 kr.; ej å stat).

Drougge, J. A.

Dessutom tre *kvinnliga biträden*.

Sättra barnkoloni.

Sättra, Adelsö, Sthlm 2; st. Adelsö 3.

År 1911 inrättades av fattigvårdsnämnden vid Sättra gård å Adelsö en koloni för sjukliga och klenna barn, vilka ej lämpa sig för omedelbar utackordering i enskilda hem. Kolonien omfattar 5 hem och kan mottaga 60 barn. Skolan vid kolonien lyder under folkskoleledningen.

Stat år 1917. Utgifter: 31,450 kr.; inkomster: 550 kr.

Föreståndarinna (4).

Wallin, A. W. Minny.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Berglund, F. E.

Småskollärarinna

(700 kr., bostad och kost, värme och tvätt; ej å stat).

Nyberg, Gerda L. E.

Dessutom fyra *vårdarinnor* (2) och sex *kvinnliga biträden*.

Församlingarnas fattigvårdsstyrelser.

Inom var och en av huvudstadens territorial-församlingar ävensom i förutvarande Bromma socken finnes särskild fattigvårdsstyrelse (med undantag för Jakob och Johannes, som hava gemensam fattigvårdsstyrelse enligt fattigvårdsnämndens beslut den 15 oktober 1907), bestående av församlingens kyrkoherde samt i regeln sex av fattigvårdsnämnden årligen utsedda ledamöter. Enligt fattigvårdsnämndens beslut den 17 november 1908 skall dessutom i en var av Storkyrko-, Klara, Kungsholms, Jakobs och Johannes, Katarina och Maria fattigvårdsstyrelser finnas tre suppleanter samt i en var av Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Matteus, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oscars fattigvårdsstyrelser fyra suppleanter. Genom Brännkyrka sockens inkorporering med Stockholm har från och med år 1913 tillkommit fattigvårdsstyrelsen i Brännkyrka församling. Fattigvårdsstyrelsen därstädes består för närvarande av förutom församlingens kyrkoherde nio ledamöter och tre suppleanter. Genom inkorporeringen av Bromma har fr. o. m. 1916 tillkommit fattigvårdsstyrelse därstädes, bestående utom av kyrkoherden av sju ledamöter med fyra suppleanter. Fattigvårdsinspektören och vederbörande rotämän äro berättigade att övertära styrelsens sammanträden och att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. För varje år väljer styrelse inom sig ordförande, verkställande direktör och kassavårdare; dock kunna två av dessa befattningar hos samma person förenas. Styrelse tillkommer att utöva den närmaste och omedelbara tillsynen över de fattiga inom församlingen samt, där sådant är för styrelsens medgivit, själv vidtaga eller i annat fall hos fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård föreslå de åtgärder, som av behovet påkallas.

De undersökningar, som erfordras för vinlande av tillförlitlig upplysning rörande hjälp-sökande, verkställas av vederbörande rotämän samt av särskilt anställda tillsyningsmän (se under fattigvårdsnämndens expedition). Efter eget beprövande må styrelsen meddela hjälpbehövande nödortfittigt understöd i mat och ved, så ock åt barn inom skolåldern, som i närseende till brist på kläder eller skodon för-

hindras att bevista folkskola, låta anskaffa oundgängligen nödig beklädnad. Kan nöden ej på nu angivna sätt avhjälpas eller provas den behövande lämpligare böra på annat sätt understödjas, skall styrelsen hos fattigvårdsnämndens delegerade göra hemställan om den åtgärd, som styrelsen kan finna ändamålsenligast. Är nöden trängande, må styrelse lämna tillfälligt understöd i penningar eller vidtaga annan åtgärd för tiden, intill dess delegerade hunnit i ärendet besluta. Penningunderstöd, som fattigvårdsnämndens delegerade beviljat, utdelas i närvaro av minst en bland styrelsens ledamöter samt styrelsens redogörare. Styrelsen har ordinarie sammankomst minst en gång i varje månad och sammanträder dessutom så ofta omständigheterna därtill föranleda. Verkställande direktören åligger att tillse och vaka över verkställigheten av styrelsens beslut samt att vidtaga för fattigvårdens handhavande nödiga åtgärder, som ej tåla uppskov.

Uti de år 1907 efter de gamla Adolf Fredriks och Hedvig Eleonora församlingars tredelning nybildade sex fattigvårdsstyrelserna har sedan nämnda år på grund av fattigvårdsnämndens beslut på försök tillämpats ett blandat tjänstemanna- och värdaressystem. Ifrågavarande församlingar äro i fattigvårdshänseende uppdelade i distrikt med en av fattigvårdsstyrelsens ledamöter som föreståndare. När ansökning om understöd inkommit till fattigvårdsstyrelsen, överlämnas ärendet till undersökning av såväl distriktsföreståndaren som den avlönade tillsyningsmannen, vilkas undersökningar komplettera varandra. Efter verkställd undersökning föredrages ärendet inför fattigvårdsstyrelsen i pleno, varefter detsamma, om det skall bliva föremål för delegerades för beviljande av fattigvård avgörande, genom verkställande direktören dit översändes.

Med fattigvårdsnämndens tillstånd äger fattigvårdsstyrelse att med diakonissanstalten i Stockholm träffa avtal om auställande av diakonissa till biträde. Diakonissan har till huvudsaklig verksamhet att övervaka, att tilldelat understöd behörigen användes samt i sådant syfte vara verkställande direktören behjälplig. Diakonissor äro f. n. anställda hos samtliga fattigvårdsstyrelser med undantag för Jakob och Johannes, Brännkyrka och Bromma, där i stället kvinnliga biträden, fattigvårdssysstrar, äro anställda.

Instruktion. Instruktion för församlingarnas fattigvårdsstyrelser den 30 jan. 1899. Instruktion för de biträdande tjänstemännen hos fattigvårdsstyrelserna i Stockholm, föredragen inför verkställande direktörerna den 30 mars 1903. Instruktion för diakonissor i fattigvårdens tjänst, föredragen inför verkställande direktörerna den 13 dec. 1900.

Stat år 1917. Utgifter: 1,264,800 kr.; inkomster: 68,200 kr.

Avlöningar m. m. Verkst. direktör: till skrivbiträde 250—1,000 kr. Redogörare och protokollsförare: 1,000—1,400 kr. Vaktmästare: 200—550 kr. De högsta angivna be-

loppen återfinnas i en enda församling, Katarina. Diakonissa: fattigvårdsstyrelse erlägger årligen till diakonissanstalten för varje diakonissa 500 kr. samt utbetalar till diakonissan högst 600 kr. i kostpengar, varjämte styrelse bekostar bostad och bränsle samt lämnar bidrag till spårvägsresor. Fattigvårdssysstrarna avlönas, i Jakobs och Johannes (se ovan) med 1,080 kr. jämte bostad och bränsle samt spårvägspengar och i Brännkyrka och Bromma med 1,200 kr. jämte bostad och bränsle samt högst 240 kr. för år till respengar.

Storkyrkoförsamlingens fattigvårdsstyrelse.

Stortorget 1, St., ingång Köpmangatan 26; rt. 7071; st. Brunkb. 1381; expeditionstid: tisdagar och fredagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Hähl, J. F., pastor primarius, ordf.; Bergström, J. A. T., körsnär, vice ordf. och verkst. dir.; Bernström, C. A. F., boktryckare; Eklund, J. M., målarmästare, vice verkst. dir.; Fleetwood, R. A. S., frih., riddarhuskamrerare, kassavårdare; Ohlsson, J. E., specerihandlare; Schalin, C. A., grosshandlare.

Suppleanter.

Mörner, A. K., komminister; Petersson, C. Ch. V., apotekare; Axelsson, Lilly M., fröken.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Nordfeldt, A. G.

Vaktmästare.

Andersson, f. Abrahamsson, I. Charlotta.

Diakonissa.

(Gemensam med Klara fattigvårdsstyrelse.) (Träffas Köpmangatan 26, St.: måndagar, tisdagar, torsdagar och fredagar 9—10 f. m.; Klara östra kyrkogata 3, C.: onsdagar 9—10 f. m. Skomakaregatan 30 (bostaden): lördagar 8—10 f. m.)

Hansen, Olga L. A.

Klara församlings fattigvårdsstyrelse.

Klara östra kyrkogata 3, C.; rt. Norr 164; st. Brunkb. 1890; expeditionstid: onsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Bokander, H. G. E., vice pastor; Andersson, B. John F., ingenjör, ordf.; Berg, B. A. W., handlande, verkst. dir.; Carlsson, C. A., maskinist; Laurent, f. Bergstrand, Lilly J. C., doktorinna; Rudelius, J. L., instrumentmakare; Thulin, E. L., handlande, kassavårdare.

Fn.

Suppleanter.

Linderoth, J. G., urfabrikör; Hildestrand, B. S., grosshandlare; Feychting, R. H., järnkramhandlare.

Redogörare och protokollsförare.

Nyberg, F. W. W.

Vaktmästare.

Karlson, J. W.

Diakonissor.

Hansen, Olga L. A. (gemensam med Storkyrkoförsamlingen, träffas å expeditionen på expeditionstid, se ovan); Hansson, Ingeborg (församlingsdiakonissa).

Kungsholms församlings fattigvårdsstyrelse.

Garvaregatan 2, K.; st. Kungsh. 41; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9,30—10,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Larsson, C. V.; Björkman, O. F. E., f. d. grosshandlare, verkst. dir.; Geijer, B. O., f. d. grosshandlare, kassavårdare; Göransson, A. R. W., sekreterare, vice kassavårdare; Lindqvist, G. W., disponent, ordf.; Olsson, N. M., skomakeriiddkare; Seedoff, A. M. A., fabriksförvaltare, vice verkst. dir.

Suppleanter.

Karlsson, A. F., järnarbetare; Eriksson, G. E., renhållningsarbetare; Fristedt, J. Maria, folkskollärarinna.

Redogörare och protokollsförare.

Lindeberg, C. A.

Vaktmästare.

Spångberg, O. C.

Diakonissa.

Björklund, Ida S.

Adolf Fredriks församlings fattigvårdsstyrelse.

Vallingatan 24, C.; rt. Norr 539; st. 24237; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Hasselrot, C. R.; Appelqvist, J. A., direktör; Hellgren, R. W., arkitekt, verkst. dir.; Lagergren, C. H., grosshandlare, ordf.; Malmqvist, C. P., sadelmakare, kassavårdare; Netzel, Laura, fröken, stadsfullm., vice verkst. dir.; Westerberg, C. G. A., disponent, vice kassavårdare; Carlsson, C. G., fabrikör.

Suppleanter.

Berggren, A., målarmästare; Rosengren, J. A., prakt. läkare; Gagner, H. Marie-Louise Ch., seminarieadjunkt; Kämpe, K. A., byggnads snickare.

Redogörare och protokollsförare

Ekman, A.

Skrivbiträde och diakonissa.

Schultz, Ebba.

Vaktmästare.

Strömberg, Alma C. G.

Gustav Vasa församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 63, Va.; rt. och st. 53 92; expeditionstid: måndagar och torsdagar 9—10 f. m.

Ledamöter

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Hallberg, H. E.; Carli, E. J., överlärare; Fegth, J. P., bruksägare, verkst. dir. och kassavårdare; von Friesen, F. H., revisor, ordf.; Lindberg, G. E., hamnfogdeinspektör; Månsson, Gertrud K., handelsidkarska; Sjögren, P., fabrikör, vice ordf.; Öhlin, J. G., direktör.

Suppleanter.

Hallström, K. I. F., snickare; Heimbürger, Hj., civilingenjör; Fjällbäck-Holmgren, Karin H., fru; Lindholm, E. M., disponent.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Hagberg, C. E.

Vaktmästare

Johnsson, Amanda Ch.

Diakonissor.

(Gemensamma för fattigvårdsstyrelsen och församlingen.)

Gustafsson, Alma K.; Norrbom, Karin.

Mattens församlings fattigvårdsstyrelse.

Västmannagatan 92, Va.; rt. 115 11; st. Vasa 6 78; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m. (juni—augusti 8,30—9,30 f. m.).

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Berglund, A. A. T., vice ordf.; Almström, K. W., disponent; Carlsson, H. J., föreståndare för stadsmissionens barnhem, vice kassavårdare; Hallström, f. Peterson, Anne Marie, rektorska; Hoffsten, C. F., magasinförvaltare; Sandberg, H. T., f. d. bokauktionskommissarie, ordf., verkst. dir.; Svensson, K. F. I., pannplåtslagare; Westman, K. A., disponent, kassavårdare och vice verkst. dir.; Östlund, f. Lundgren, Agda M., fru.

Suppleanter.

Ekström, Karolina Ch., fröken; Falk, C. J., järnarbetare; Wallin, H. E., tapetserare; en vakant.

Redogörare och protokollsförare.

Jacobson, T. A.

Vaktmästare.

Gunnarsson, C. E.

Diakonissa.

Svensson, Ebba O.

Jakobs och Johannes församlingars fattigvårdsstyrelse.

Regeringsgatan 74 B, 1 tr. ö. g. C.; rt. 27 29; st. 159 44; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i Jakobs förs. (självskr.) Hammarsten, F.; kyrkoherden i Johannes förs. (självskr.) Öhman, K.; Alexanderson, C. A., bruksägare, ordf.; Brandt, J. Th. I., kapten, verkst. dir.; Gilljam, f. Forsberg, Helena A., änkefru; Lindberg, A. W., kamrerare; Sifvert, A. V., järnkramhandlare, vice verkst. dir. och kassavårdare; Sjögren, J. V., telefonmontör; Wassberg, A., överlärare.

Suppleanter.

Lignell, E., komminister, vice kassavårdare; Vigren, O. R., mek. arbetare; Tersmeden, E. G. B. G., fattigvårdsnämndens ombudsman.

Redogörare protokollsförare och skrivbiträde.

Petterson, A. Bertha M.

Vaktmästare.

Ehnqvist, A. F.

Fattigvårdssyster.

Andersson, Carolina.

Engelbrekts församlings fattigvårdsstyrelse.

Valhallavägen 61, Ö.; rt. Österm. 10 16, st. 217 42; expeditionstid: måndagar och torsdagar 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Lindhagen, L. T.; Almer, N., bankkamrerare, vice verkst. dir. och kassavårdare; Branzell, A., överlärare; von Hermansson, Anna K., fröken; Johansson, Alex., förmän, vice kassavårdare; Lind, G. H., trädgårdsdirektör, stadsfullm., vice ordf.; Ringholm, K. E., direktör, stadsfullm., ordf.; Tillberg, A. Hj., kamrerare, verkst. dir.; Wickström, C. T., cementarbetare.

Suppleanter.

Reuterskiöld, Ch. E. A. (Lotten), fröken; Andersson, H. R., hammästare; Andersson, E. V., förrådsästare; Åkerman, G. A., kansli-sekreterare.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Nilson, A.

Vaktmästare.

Axell, Clara V.

Diakonissa.

Mellin, Jetty H. E.

Hedvig Eleonora församlings fattigvårdsstyrelse.

Kommendörsgatan 30, Ö., (ingång för hjälpsökande från Artillerigatan 29 & 31); rt. Österm. 7 73, st. Österm. 2 91; expeditionstid: onsdagar och lördagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Källander, A. J.; Aurell, F. O., ingenjör; Bergendahl, A., f. d. kontorschef, kassakontrollant; Boström, Clara G., fröken, vice kassavårdare; Hernmarck, C. G., kammarrättsråd, ordf.; Huldt, Ellen C., fröken, vice kassakontrollant; Johanson, E., grosshandlare, verkst. dir.; Larsson, C. F., direktör, kassavårdare; Ohlsson, A. A., civilingenjör.

Suppleanter.

Wissnell, E. F., registrator, vice verkst. dir.; Johnson, E. R., konsul; Stridsberg, W., prakt. läkare; Ohlsson, J. P., kakelugnsmakare.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Tillberg, A. Hj.

Vaktmästare.

Johansson, Elin.

Diakonissa.

Nisbeth, Amelie A.

Oscars församlings fattigvårdsstyrelse.

Banérsgatan 25, Ö. Dj.; st. 230 25; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Aurelius, B. O., vice pastor; Barthelson, f. Werner, I. J. Maria, änkefru; Didring, F. V., grosshandlare, vice ordf.; Eklund, J. L., fabrikör, stadsfullm., ordf.; Gezelius, A., apotekare; Indebetou, C. D. G., direktör; Rosengren, Karolina M., f. d. folkskollärarinna, vice verkst. dir.; Sjögren, G. M., grosshandlare, kassavårdare; Wedberg, Ebba Ch., fröken, verkst. dir.

Fn.

Suppleanter.

Konradson, A. F., arbetsförmän; Jonsson, K. J., snickeriarbetare; Sandberg, O. Th., musikdirektör; Leijonhufvud, E. Elisabeth, fröken.

Redogörare och protokollsförare.

Peterson, G. F.

Vaktmästare.

Ihrforss, Maria K. (städerska).

Diakonissa.

Wallmo, Anna K.

Katarina församlings fattigvårdsstyrelse.

Götgatan 38, Sö.; st. Söder 5; expeditionstid: tisdagar, torsdagar och lördagar (15 maj—15 sept. endast tisdagar och lördagar), 8,30—9,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Landquist, C. A. E.; Blomberg, A. W., grosshandlare; Lundahl, Fr., apotekare, ordf. och verkst. dir.; Nilsson, F. O. V., bageriidkare, stadsfullm., vice verkst. dir.; Sjöberg, G., silverarbetare; Söderström, A. F., skeppsstuvare, kassavårdare; Wahlström, Clara E., lärarinna.

Suppleanter.

Johansson, J. A., källarmästare; Piehl, C. G. F., civilingenjör; Vester, A., sjukkassettjänsteman.

Redogörare och protokollsförare.

Moëll, J. O. H. N.

Vaktmästare.

Wessberg, f. Mattsson, Ingrid.

Diakonissa.

Andersson, A. L. (Lisen).

Dessutom ett skrivbiträde.

Maria församlings fattigvårdsstyrelse.

Krukmakaregatan 22, Sö.; rt. 55 83; st. Söder 1374; expeditionstid: tisdagar och fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Eklund, K. A., ordf.; Bergstedt, C. O., ingenjör; Carlsson, J. A. C., grosshandlare; Montelius, f. Reuter-skiöld, Agda G. D. A., professorska; Simons-son, O. F., disponent, kassavårdare; Stenman, W., direktör, verkst. dir.; en vakant.

Suppleanter.

Wassén, C., disponent, stadsfullm.; Runö, J. O., folkskollärare; Wickberg, T. W., tulltjänsteman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Abrahamson, K. O. A.

Vaktmästare.

Vakant.

Diakonissa.

Wållgren, Anna K.

Brännkyrka församlings fattigvårdsstyrelse.

Kommunalhuset, Liljeholmen; rt. Liljeholmen 51; st. Liljeholmen 60; expeditionstid: tisdagar och lördagar 8,30—9,30 f. m.

Örby slott, Älvsjö; st. Örby 7; expeditionstid: torsdagar 9—9,30 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Lindskog, H. J. vice ordf.; Ekstam, A., arrendator; Flodin, J. L., verkmästare; Hinderson, L. H., ingenjör; Magnusson, E., förtroendemän, vice kassavårdare; Mild, C. A., syssloman, verkst. dir.; Sandeborg, M. O., slakthusdirektör, ordf.; Söderberg, N. E., handelsträdgårdsmästare, stadsfullm., kassavårdare; Uddin, K. J. R., pastor, vice verkst. dir.; Wallin, J. A., tf. uppbördsman.

Suppleanter.

Lundh, J. A., folkskollärare; Ericsson, A., stationsinspektör; Sandberg, C. A. J:son, förman.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Öström, J. N. H.

Vaktmästare.

Englund, Alma E. (Liljeholmen); Jonsson, f. Hagman, Hilda Ch. (Örby).

Fattigvårdssystrar.

Persson, Ingeborg (Liljeholmsdistriktet); Breden, Ingeborg Ch. (Älvsjödistriktet).

Bromma församlings fattigvårdsstyrelse.

Ulsunda slott, Kungsholms villastad; rt. Tranebergsbro 58; st. Tranebergsbro 82; expeditionstid: fredagar 9—10 f. m.

Ledamöter.

Kyrkoherden i förs. (självskr.) Svensson, M. Th. K., vice ordf.; Bergqvist, f. Nilsson, Gertrud Ch. E., lärarinna; Bergstedt, P., ingenjör, stadsfullm., verkst. dir. och kassavårdare; Eriksson, A. G., järnarbetare; Gerdelius, J., organist, ordf.; Gustafson, F. E., snickare, vice verkst. dir., vice kassavårdare; Gustafson, K. O., snickare; Ljunggren, Aug., direktör, stadsfullm.

Suppleanter.

Bergqvist, J. A., tillsyningslärare; Bergstedt, Nanny M., fröken; Ericsson, P. E., lagerchef; Bergh, Greta M., skolkökslärarinna.

Redogörare, protokollsförare och skrivbiträde.

Molin, A.

Fattigvårdssystrar.

Fredrikson, Anna (östra distr.); Klefbäck, Sigrid M. (västra distr.).

Vaktmästare.

Berggren, f. Vingvist, S. Maria.

Stockholms stads ålderdomshem.

Ålderdomshemmen ha till ändamål att till vård och underhåll emottaga sådana till Stockholms kommun hörande fattiga, som i följd av hög ålder, bräcklighet eller annan anledning äro i behov av ständig hjälp och genom hedrande vandf. gjort sig förtjänta att intagas å sådant hem. Ålderdomshemmen hava sedan 1913 års ingång gemensam styrelse, bestående av minst sju ledamöter, som av fattigvårdsnämnden årligen utses. För varje år väljer styrelsen inom sig ordförande, vice ordförande och kassavårdare. Styrelsen har till sitt biträde för vart och ett av hemmen en syssloman, tillika kamrerare och föreståndare. Styrelsen antager dessutom andra erforderliga biträden.

Intagning å hemmen sker till följd av remiss från fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Sabbatsbergs och Rosenlunds ålderdomshem den 10 dec. 1912.

Styrelsens ledamöter.

Ericsson, C. Th., handlande; Johanson, C. O., fabriksför; Lagergren, C. H., grosshandlare, ordf.; Lindqvist, G. W., disponent; Lundahl, Fr., apotekare, vice ordf.; Netzel, Sigrid H., fröken; Nilsson, F. O. V., bageriåldkare, stadsfullm.; Ohlsson, J. E., specerihandlare, kassavårdare för Sabbatsbergs ålderdomshem; Riben, K. A., vice häradsförordning, kassavårdare för Rosenlunds ålderdomshem; Rossander, f. Forsgrén, H. Wendela, professorska; Widtskiöld, J., köpman.

Protokollsförare

(500 kr.; ej å stat).

Almgren, G. E.

Sabbatsbergs ålderdomshem.

Torsgatan 32, Va.; rt. 86 06; st. 71 40; expeditionstid: 9—3.

Sedan år 1737 beslut fattats om uppförande av fattighus för de olika församlingarnas fattiga

och en fond bildats för ändamålet, inköptes år 1751 ett från Rörstrand avskendrat område, benämnt Sabbatsberg, och dit förlades till en början ett fattighus för Storkyrkoförsamlingen. Efter hand uppyggs där fattighus även för övriga församlingar. År 1859 beslöt dåvarande stadsnämnden en centralisering av anstaltsvården. De norra församlingarnas fattiga började successivt överföras till Sabbatsberg. En särskild styrelse utsågs för denna anstalt år 1865 och efter diverse nybyggnader öppnades den nya »Sabbatsbergs fattighusinrättning» den 10 juni 1872. Benämningen å anstalten ändrades 1898 till Sabbatsbergs ålderdomshem. Hemmet har f. n. 850 platser.

Vid Sabbatsberg fanns redan 1764 en brunnsinrättning, och 1807 inrättades i samband därmed ett brunnslasarett. Dessa institutioner, som emellertid icke äro av kommunal natur, finnas ännu kvar.

Instruktion. Styrelsens instruktion för sysslomannen och predikanten den 6 nov. 1865.

Stat år 1917. Utgifter: 254,000 kr.; inkomster: 4,000 kr.

Syssloman och kamrerare (12).

Weidenhielm, C. A.; träffas säkrast 10—12.

Predikant

(12; tjänstgör även vid Sabbatsbergs sjukhus, därifrån halva avlöningen utgår).

Vakant.

Organist och försångare

(250 kr.; ej å stat).

Selander, Anna Ch.

Läkare

(1,500 kr.; ej å stat).

Schager, K. V. F.

Sjukvårdsförestånderskor (4).

Lundin, Anna M.; Othberg, Emma E.

Köksförestånderska (4).

Lundstedt, Emma D.

Maskinist (6).

Ekholm, K. Hj.

Vaktmästare (6).

Olsson, K. J.

Dessutom ett kvinnligt skrivbiträde, en värmeledningsskötare (4), en portvakt (3), en dräng, fyra köksbiträden, sexton kvinnliga biträden (sköterskor) samt en baderska (2).

Rosenlunds ålderdomshem.

Skånegatan 1, Sö.; rt. 12 09; st. 311 06; expeditionstid: 8,30—3,30 (lördagar 8,30—3).

Fn.

Den år 1859 beslutade centralisationen av fattigvårdsanstalterna (se ovan under Sabbatsbergs älderdoms hem) genomfördes för de södra församlingarnas del först långt senare. Det bedrövliga tillstånd, i vilket de södra fattighusen befunno sig, föranledde väl år 1874 ett fattigvårdsnämndens beslut om upprättande av ett nytt fattighus på söder, men först 1888 kom ett dylikt till stånd i och med uppförandet i kv. Vattenpasset av Södermalms fattighus, var- efter Maria och Katarina fattighus indrogos.

Rosenlunds älderdoms hem, som anstalten år 1898 började benämnas, har efter en större tillbyggnad, avslutad år 1906, numera plats för omkring 1,200 personer.

Instruktioner. Styrrelsens instruktion för sysslomannen den 1 mars 1889. Instruktion för predikanten den 14 juni 1888. Instruktion för läkaren den 13 nov. 1901.

Stat år 1917. Utgifter: 390,800 kr.; inkomster: 2,500 kr.

Syssloman och kamrerare (12).

Broman, H. V.; träffas säkrast 8,30—10,30.

Skrivbiträde (4).

Löfroth, A. Elisabet.

Predikant

(1,400 kr.; ej å stat).

Lindeberg, E. W.

Organist och försångare

(250 kr.; ej å stat).

Runö, J. O.

Läkare

(1,800 kr.; ej å stat).

Nylin, E. W. A.

Sjukvårdsförestånderskor (4).

Frykholm, Emma; Sättergren, Erika Ch.; Rosén, Hildur A. M.

Köksförestånderska (4).

Jansson, Ch. Charlotta.

Maskinist (7).

Hjertqvist, A. N:son.

Vaktmästare.

Löw, B. J. (6); Jansson, I. G. (4).

Dessutom två värmeledningsskötare (4), en portvakt (3), en baderska (2), åtta köksbiträden, sexton kvinnliga biträden (sköterskor).

Oscars och Sofias guldbrällöps hem för äldriga makar (»Guldbrällöps hemmet»).

Skånegatan 1, Sö.; st. Söder 73 09.

Med anledning av den förestående femtioårsdagen av konung Oscar II:s och drottning Sofias förmälning beslöt stadsfullmäktige den

1 juni 1907 att till beredande av ett hem för fattiga, äldriga makar anslå ett belopp av 200,000 kr., att anhålla hos deras majestäter, att ifrågavarande hem finge bära namnet »Oscar och Sofias guldbrällöps hem för äldriga makar», ävensom att uppdraga åt fattigvårdsnämnden att uppgöra närmare förslag till hemmets ästadkommande. Framställningen i namnfrågan bifölls och under åren 1909 och 1910 framlade fattigvårdsnämnden flera olika förslag för hemmets förläggande, dels till trakten av Sabbatsbergs älderdoms hem, dels till trakten av Rosenlunds älderdoms hem. Den 20 februari 1911 beslöt stadsfullmäktige hemmets förläggande till kv. Vinkeln i omedelbar närhet av Rosenlunds älderdoms hem och anslogo samtidigt utöver de förut fonderade medel, vad som behöfves att utfylla den till 410,500 kr. beräknade byggnadskostnaden. Hemmet, som har plats för 80 par äldringar, öppnades den 1 oktober 1913.

Reglemente. Reglemente för »Oscars och Sofias guldbrällöps hem för äldriga makar», fastställt av fattigvårdsnämnden den 12 maj 1914.

Stat år 1917. Se ovan under Rosenlunds älderdoms hem.

Syssloman och kamrerare.

Se ovan under Rosenlunds älderdoms hem.

Läkare

Se ovan under Rosenlunds älderdoms hem.

Sjukvårdsförestånderska (4).

Ericson, Elin M.

Dessutom tre kvinnliga biträden och en värmeledningsskötare (4).

Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning.

Fleminggatan 22, K.; rt. 56 03, 56 67, 89 56 (östra sjukhuset), *25 75* (västra sjukhuset), *96 91* (sinnessjukavdelningen), *49 92* (kroppssjuk- avd. i försörjningshuset); *st. 69 72, 98 35* (östra sjukhuset), *64 84* (västra sjukhuset), *96 91* (sinnessjukavdelningen); *expeditionstid: 8—5, ang. särskilda avdelningar och filialer se nedan.*

Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning daterar sin uppkomst från tiden närmast efter den nya kommunalordningens införande. Vid denna tid hade huvudstaden två s. k. arbets- och försörjningsinrättningar, den ena å Norr (»Grubbens gårde» å Kungsholmen), den andra å Söder (den s. k. »Dillströmska inrättningen»). Redan år 1864 ombildades dessa, den förra till försörjningsinrättning, den senare till arbetsinrättning. Till försörjningsinrättningen överflyttades 1878 de militärhjon, som efter upp- lösningen av den provisoriska militärförsörjnings- inrättningen i Stockholm 1851 övertagits och dittills vårdats i en särskild anstalt Stock- holms stads militärförsörjningsinrätt-

ning. De överflyttades sedermera till arbetsinrättningen.

Försörjningsinrättningen har till ändamål att emottaga och vårda fattiga, som i följd av särskilda olycksfall, anhörigas frånfälle eller andra dylika omständigheter äro i behov av hjälp och icke böra å fattighus (älderdomshem) intagas. Å anstalten tillredas dessutom de matportioner, som av kommunen genom fattigvårdsstyrelserna utdelas till behövande å Kungsholmen, Norr- och Östermalm. Inrättningens vård är anförtrodd åt en styrelse bestående av sju ledamöter, som av fattigvårdsnämnden årligen utses. Styrelsen väljer inom sig för varje år en ordförande och en vice ordförande samt antager syssloman och övrig nödig personal; överläkarna antagas dock av fattigvårdsnämnden. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt äger att utöfa den styrelsen tillkommande hushållsrätten öfver de å inrättningen intagna. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård; dessutom äger överståthållarämbetet för polisärenden rätt att direkt till inrättningen remittera kvinnor, som böra intagas å den där befintliga arbetsavdelningen för kvinnor (särskild arbetsinrättning för sådana saknas).

Försörjningsinrättningens *huvudavdelning* är belägen å Kungsholmen, Flemingsgatan 22, och upptager med tillhörande gårdar och planteringar större delen av kvarteret Tegelslagaren mellan nämnda gata och Klaraviken. Antalet platser å inrättningen uppgår till omkring 1,600. Huvudavdelningen är fördelad i tvenne underavdelningar, vanligen benämnda *försörjningsavdelningen* och *sjukavdelningen*. Den förra har 205 platser. Sjukavdelningen har återigen tvenne underavdelningar, nämligen avdelningen för kroppssjuka och avdelningen för sinnessjuka. Sängplatserna å dessa sjukavdelningar utgöra resp. 1,039 och 387. Försörjningsinrättningens sjukavdelning är huvudstadens största sjukvårdsinrättning.

Utom huvudavdelningen har försörjningsinrättningen åtta *filialer*, nämligen filial I vid Kungsholmsgatan 39 (140 platser för kvinnor), filial II vid Lilla Gråbergsgatan 1 & 3 (150 platser), filial III Bondegatan 40 (125 platser), filial IV Bondegatan 23 (204 platser), filial V Tjärhovsgatan 28 (120 platser för män), filial VI Årsta (90 platser), filial VII Älvsjö (30 platser) samt filial VIII Bromma (40 platser). Filialen vid Tjärhovsgatan, som förut varit nattasyl för husvilla, och filialerna vid Bondegatan 40 och Lilla Gråbergsgatan äro nya, daterade sig från åren 1906 och 1907. Filialerna vid Årsta och Älvsjö datera sig från Brännkyrka kommuns införlivande med Stockholms stad fr. o. m. år 1913 och filialen i Bromma från kommunens inkorporerande med 1916 års ingång. Å filialen Bondegatan 23 intagas nu, sedan asylen Brännkyrkagatan 11 upphört, även husvilla kvinnor, som remitterats till försörjningsinrättningen.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads allmänna försörjningsinrättning den 16 sept. 1878, med ändringar den 17 dec. 1907, 15 dec. 1908, 14 dec. 1909 och 12 dec. 1911. Instruktion och ordningsregler för tjänstemän och betjånte den 16 nov. 1898.
Stat år 1917. Utgifter: 1,226,000 kr.; inkomster: 128,000 kr.

Styrelsens ledamöter.

Hirsch, O. S., ingenjör, ordf.; af Klintberg, Gert-rud M. K., fröken, föreståndarinna; Lindqvist, F. L., snickare, stadsfullm.; Lybeck, J. A., kammarrättsråd, kassavårdare; Wellin, Bertha, sjuksköterska, stadsfullm.; Yngström, P., advokat, vice ordf. och vice kassavårdare; en vakant.

Protokollsförare

(600 kr.; ej å stat).

Heijne, E. W.

Syssloman och föreståndare

(13, nuv. innehavaren kvarstår å övergångsstat).

Zetterlund, A. V.; rt. 99 19; st. 69 79; mottagningstid: 9—11.

Predikant (12).

Johnsson-Etzler, C. L.

Organist och försångare

(350 kr.; ej å stat).

Nordqvist, G. L.

Bokhållare (9).

Rydberg, O. J.; Malmström, A.; Holst, K. F.; Valdén, G. F.

Extra bokhållare

(2,400 kr.; ej å stat).

Grill, C.; Boman, G. S.

Kontorsbiträden

(avlöning som i lönegrupp 5; ej å stat).

Löfroth, Edith L. C.; Isaksson, Judit R.

Trvätt- och arbetsförestånderska (4).

Svanström, Vendla M.

Köksförestånderskor (4).

Anderson, Elin A.; en vakant, tf. Lind, Hilma C.

Maskinist (9).

Larsson, V.

Biträdande maskinister (7).

Brokvist, A. G.; Carlsson, G. V.; Johnsson, S. A.; Hallström, O. H.

Vaktmästare (6).

Weber, P. O.; Olsson, E.; Engström, G. H.; Nordin, F. A.; Falk, A. L.; Allard, A. G.; Svedberg, A.; Svensson, J. A.; Lindström, L.

En.

Johansson, K. R.; Eriksson, A. G. E.; Lindquist, K. Dorotea; Vasteson, Magda S. (extra, tf. vaktmästare, se nedan).

Dessutom två *underförestånderskor* (3), fem *arbetsförestånderskebiträden*, fyra *eldarbiträden*, femton *köksbiträden* och två *drängar*.

**Allmänna försörjningsinrättningens
avdelning för kroppssjuka.**

Fleminggatan 22, K.; rt. 25 75, 49 92, 89 56; st. 64 84, 98 35.

Besökstid:

Vardagar 1—2 och söndagar 1—3 e. m.
Avdelningen rymmer f. n. 1,039 platser.

Överläkare (0).

Wilkens, G. D.; Hedenius, P. A. I.

Underläkare

(5 st. 2,800 kr., möblerad bostad, värme och städning samt eventuellt ett ålderstillägg å 500 kr.; ej å stat).

Hellsten, M. V. T.; Thorell, E. T.; Leffler, J. K. F.; Turesson, K. O.; Ericsson, V. A.

Extra läkare

(3,000 kr. vardera; ej å stat).

Wikner, R. P. E.; Edholm, E.*

Läkare vid röntgenavdelningen

(1,200 kr.; ej å stat).

Simon, M. H. J.

Översköterskor (4).

Lagerman, Alma K. S.; Nilson, Elsa.

Operations- och röntgensköterska (4).

Brander, Agnes E.

Sjuksköterskor (3).

Antal: 43.

Dessutom åttiofyra *sjuksköterskebiträden*, två *laboratoriestäderskor* (2) och en *baderska* (2).

**Allmänna försörjningsinrättningens
avdelning för sinnessjuka.**

Fleminggatan 22, K.; rt. och st. 96 91, 123 80.

Besökstid:

Onsdagar och söndagar 1—2 e. m.
Avdelningen rymmer f. n. 387 platser (jfr Stockholms stads vårdanstalter för sinnessjuka sid. 79).

Överläkare (0).

Bystedt, I.

Biträdande läkare

(3,500 kr., möblerad bostad, eldning och städning).

Markström, E. U. E.

Översköterskor

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Björlingsson, Alfrida K. W.; Persson, Betty K.

Sjuksköterskor

(avlöning som i lönegrupp 3; ej å stat).

Antal: 3.

Dessutom nio *skötare* och fyrtiofem *sköterskor*.

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial I vid Kungsholmsgatan 39, K.**

St. Kungsh. 21.

Filialen rymmer 140 platser för kvinnor.

Vaktmästare

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Karlsson, Anna.

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial II vid Lilla Gråbergsgatan 1 & 3, Va.**

Rt. 120 31.

Filialen rymmer 150 platser för kvinnor.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Svensson, F. L.

Vaktmästare

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Vakant, *tj.f. Vasteson, Magda S.*

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial III vid Bondegatan 40, Sö.**

St. 18 40.

Filialen rymmer 125 platser.

Läkare.

Se nedan filialen IV.

Vaktmästare

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Dahl, Wilhelmina, tjf. (se nedan), tj.f. Vasteson, Maria E.

Dessutom fyra *biträden*.

**Allmänna försörjningsinrättningens
filial IV vid Bondegatan 23, Sö.**

Rt. 113 30.

Filialen rymmer 204 platser.

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat).

Olson, E. (se ovan).

Arbetsförestånderska

(avlöning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Dahl, Wilhelmina.

Sjuksköterskor

(avlönning som i lönegrupp 3; ej å stat).
Antal: 2.

Vaktmästare (6).

Johansson, L. E.

Dessutom tre *arbetsförestånderskebiträden*, sju *sjuksköterskebiträden* och en *dräng*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial V Tjärhovsgatan 28 (f. d. 12), Sö.

Rt. 55 92; st. 33 40.

Filialen rymmer 120 platser för män.

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat).

Klingberg, A. F.

Förestånderska

(avlönning som i grupp 4; ej å stat).

Jonsson, Gerda M.

Sjuksköterskor

(avlönas som i lönegrupp 3; ej å stat).
Antal: 2.

Köksförestånderska

(avlönas som i grupp 4; ej å stat).

Pettersson, Anna.

Dessutom fyra *sjuksköterskebiträden*, en *dräng*, en *extra vaktmästare* och två *köksbiträden*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial VI vid Årsta, Liljeholmen.

Rt. Liljeholmen 20; st. Liljeholmen 62.

Filialen rymmer 90 platser.

Förestånderska

(avlönning som i lönegrupp 4; ej å stat).

Widmark, Ellen.

Dessutom ett *biträde* åt förestånderskan, en *kokerska* och två *drängar*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial VII vid Älvsjö.

Rt. Älvsjö 45; st. Långbrodal 26.

Filialen rymmer 30 platser.

Förestånderska

(600 kr., möblerad bostad, värme och kost; ej å stat).

Spångström, Agnes C.

Dessutom en *kokerska* och ett *biträde*.

Allmänna försörjningsinrättningens filial VIII i Bromma, Sundbyberg.

St. Bromma 11.

Filialen rymmer 40 platser.

Förestånderska

(600 kr., möblerad bostad, värme och kost; ej å stat).

Törn, Adèle I. E.

Dessutom ett *biträde*.

Stockholms stads arbetsinrättning. Fn.

Maria ban- och Volmar Yxkullsgatorna, Sö.; rt. 37 30; st. 32 57 och 137 25; expeditionstid: 9—5.

Stockholms stads arbetsinrättning daterar sig från tiden närmast efter den nya kommunalförordningens tillkomst. Det år 1773 upprättade »södra frivilliga arbetshuset» (se ovan sid. 96) övergick år 1844 i »Stockholms stads allmänna arbetshus». Redan år 1864 ombildades detta till arbetsinrättning. Det nuvarande reglementet är av fattigvårdsnämnden fastställt den 15 februari 1886. Sedan den 1 augusti 1905 disponerar arbetsinrättningen nya, ändamålsenliga lokaler vid Maria ban- och Volmar Yxkullsgatorna å Södermalm, rymmande 1,432 personer.

Å arbetsinrättningen må intagas dels personer, som stå under fattigvårdsstyrelsens i Stockholm husbondevälde och vilkas arbetskraft styrelsen vill å inrättningen använda (för avtjänande av skuld till fattigvården), dels nödställda, Stockholms fattigvårdssamhälle tillhörande personer, som sakna stadigt hemvist och önska att intagas å inrättningen eller vilka, efter det de blivit å försörjningsinrättningen intagna, av denna inrättnings styrelse prövas böra till arbetsinrättningen överflyttas. Samtliga å inrättningen intagna personer remitteras från fattigvårdsnämndens delegerade. Efter inrättnings förflyttning till de nya lokalerna intagas också mindre arbetsföra fattiga och från den 1 juli 1911, enligt fattigvårdsnämndens beslut, lindrigt sjuka, som ej behöva sjukhusvård. Från upptagningsanstalterna utskrivna alkoholister remitteras till arbetsinrättningen, för så vitt icke särskilt komplicerade fall nödvändiggöra erhållande av sjukhusvård. De förstnämnda intagas genom fattigvårdsnämndens ombudsmans försorg efter remiss från fattigvårdsnämndens delegerade, och äger ombudsmannen härför anlita polishandräkning. Intagen person får ej kvarhållas längre, än tills hans skuld till fattigvården blivit gottgjord. Med övriga personer åter skola skriftliga avtal upprättas.

En annan sida av arbetsinrättningens verksamhet var den, att fattiga, som hade bostad men ej kunde där förrätta arbete, å söken-dagar mot tillgodonjutande av skälig betalning verkställde arbete å inrättningen. Slutligen tillhandahöll arbetsinrättningen förr fattiga, som ville förrätta arbete i sina hem, där så ske kunde, tjänliga råmmen, dock endast i mindre partier, ävensom erforderliga verktyg. Denna verksamhet är emellertid tillsvidare nedlagd.

Det vid inrättningen utförda arbetet är av mångahanda slag, förnämligast vedsågning, utearbeten, bakning, tvätt, mangling, skomakeri, skrädderi, snickeri m. m. Även tillredes mat för de av allmänna fattigvården bespise inom Storkyrko-, Maria, Katarina och Brännkyrka församlingar samt bröd för samtliga församlingars fattiga.

Endast män mottagas å inrättningen.

Fn.

Inrättningens vård är anförtrodd åt en styrelse med sju ledamöter, som av fattigvårdsnämnden årligen utses. Styrelsen väljer inom sig varje år en ordförande och en vice ordförande samt antager syssloman samt övrig nödig personal utom erforderliga tjänstebiträden för köks- och tvättavdelningarna samt för stallet, vilka antagas av sysslomannen. Sysslomannen är inrättningens föreståndare samt utövar den styrelsen tillkommande husbonderätten över de å inrättningen intagna, vilka icke få avlägsna sig utan hans tillstånd.

Reglemente m. m. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads arbetsinrättning den 15 febr. 1886 med ändringar den 21 nov. 1898 och 29 jan. 1900. Instruktion för tjänstemän och betjänte den 14 dec. 1905.

Stat år 1917. Utgifter: 762,000 kr.; inkomster: 485,700 kr.

Styrelsens ledamöter.

Andrén, J. C., specerihandlare, stadsfullm.; **Blomdahl, P. A.**, byggmästare; **Lundahl, Fr.**, apotekare, ordf.; **Lybeck, J. A.**, kammarrättsråd; **Nilson, A. G.**, direktör, vice ordf.; **Simonsson, S. A.**, ekonomichef, stadsfullm.; **Wassén, C.**, disponent, stadsfullm.

Protokollsförare

(400 kr.; ej å stat).

Moureau, N. C.

Syssloman och föreståndare (14).

Petri, H. M.; rt. 37 30; st. 32 57; mottagnings-tid: 8—9,30, 11—12.

Biträdande syssloman (11).

Brusén, N. G.

Predikant

(1,200 kr.; ej å stat).

Welinder, N. J.

Organist och försångare

(250 kr.; ej å stat).

Eklblom, H. M.

Bokhållare (9).

Kullberg, O.; **Alvén, E. G. R.**, tjl., t.jf. **Lindeberg, A. A. R.** (se nedan); **Lindblom, C. A.**; **Pettersson, A.**

Extra bokhållare

(2,000 kr.; ej å stat).

Lindeberg, A. A. R., tjl., tf. bokhållare (se ovan), t.jf. **Malm, J. A. F.** (se nedan).

Läkare

(2,000 kr.; ej å stat).

Åkerström, K. D.

Sjukvårdsförestånderska (3).

Eriksson, Selma M., tjl., t.jf. **Cethrén, Ester E.**

Arbetsföreståndare (8).

Björkgren, G. E.; **Berg, E. A.**; **Larsson, J. A.**

Köksförestånderska (4).

Lundal, Rosa M. L.

Tvättförestånderska (4).

Wallberg, Amanda Ch.

Maskinist

(9, dessutom arvode som verkmästare: 500 kr.).

Melander, S. F.

Biträdande maskinister (7).

Pettersson, J. A.; **Malmberg, K. L.**, tjl., t.jf. **Forsslund, K. A.**; **Forslund, E. E.**

Vaktmästare (6).

Ekenberg, I.; **Berggren, K. T.**; **Johansson, V. E.**; **Stark, J. A.**; **Malm, J. A. F.**, tjl., tf. extra bokhållare (se ovan), t.jf. **Nordgren, I. G. E.**; **Ekström, J. O.**; **Lilja, L. A. J.** J:son; **Wigstrand, J. R. L.**; **Lindell, K. A.**; **Uddén, A. E.**; **Ahlner, K. G.**; **Sjöberg, K. J:son**; **Eklblom, G. E. G.**; **Örnlund, O. H.**; **Gustafsson, K. J.**; **Johansson, G. H.**, tjl.; **Schöneman, J. A.**

Dessutom två kvinnliga biträden för sjukvården, en sjuksköterska (3), tre drängar, en underförestånderska vid köksavdelningen (3), fyra köksbiträden och fyra tvättbiträden.

Stockholms stads uppfostringsanstalt vid Skrubba.

Skrubba, Stockholm 4; st. Skarpnäck 3.

Uppfostringsanstalten vid Skrubba daterar sig i sitt nuvarande skick från år 1896, då den vid Tjärhovsgatan förut befintliga uppfostringsanstalten för gossar genomgick en fullständig omorganisation, i det att, sedan alla icke vanartiga blivit utackorderade eller återlämnade till sina föräldrar, de återstående blevo flyttade till den för detta ändamål för ett pris av 55,000 kr. inköpta egendomen Skrubba i Brännkyrka församling.

Denna anstalts ändamål är att uppfostra i mindre grad vanartade gossar i åldern 9—18 år, som det åligger Stockholms kommun att taga vård om. Anstaltens styrelse utgöres av ordförande och två andra ledamöter med tre suppleanter. De utses årligen av fattigvårdsnämnden. Anstalten förestås av en utav anstaltens styrelse antagen föreståndare, som har ledningen så väl av gårdens och anstaltens förvaltning som av gossarnas undervisning och uppfostran och som för detta ändamål bör dels själv kunna undervisa i något ämne, dels besitta sådan praktisk erfarenhet i lantmannagöromål, att han kan förestå egendomens jordbruk. Undervisningen i övrigt, densamma som meddelas i folkskolan,

Fn. *Reglemente.* Reglemente för Stockholms stads barnhärbarge den 7 mars 1904.

Stat år 1917. Utgifter: 11,300 kr.; inkomster: 500 kr.

Styrelsens ledamöter.

Appelqvist, J. A., direktör, kassavårdare; **Lagergren, C. H.**, grosshandlare, ordf.; **Rosander, f. Forsgrén, H. Wendela**, professorska.

Suppleanter.

Fürstenberg, A., prakt. läkare; **Persson, P. E.**, överlärare; **Salén, f. af Klintberg, S. A. M.** (Signe), prakt. läkare.

Redogörare

(250 kr.; ej å stat).

Bäckström, Anna Ch.

Föreståndarinna (4).

Andersson, Stina.

Läkare

(400 kr.; ej å stat).

Nordenson, A. G.

Första sköterska (2).

Arnhult, Astrid. V.

Dessutom en sköterska och en tjänarinna.

Stockholms stads asyler för husvilla samt spädbarnshem.

Barnasylen vid Sabbatsbergsvägen, Va.;
rt. 54 85; st. 81 25; expeditionstid:
9—11.

En ny form för fattigvårdens utövande inträdde från år 1899 med inrättandet av asyler för husvilla. Dessa asyler hava till ändamål att bereda tillfälligt skydd åt medellösa eller mindre bemedlade familjefäder, kvinnor och barn, som (särskilt vid flyttningstider) äro i saknad av bostad, företrädesvis sådana, som tillhöra Stockholms kommun. Intagning sker efter remiss av fattigvårdsnämndens delegerade för beviljande av fattigvård eller, å deras vägnar, av fattigvårdsinspektören. För ett sedan november 1905 existerande natthärbarge (se nedan) gälla särskilda bestämmelser. Tiden för husvill persons vistelse å asyl må i regel icke överstiga fyra veckor. I allmänhet må ingen ånyo intagas, förrän tre månader förflutit, sedan den behöfvande från asylens utskrivits.

För asylerna utses fattigvårdsnämnden årligen en styrelse, bestående av fem ledamöter jämte två suppleanter. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och kassavårdare samt antager till biträde vid vården av asylerna en redogörare, som tillika är protokollsförare (och inspektör); för varje asyl antages dessutom dels

en föreståndare eller föreståndarinna, dels ock i övrigt erforderligt antal manliga och kvinnliga biträden, vilken personal bör, liksom föreståndare eller föreståndarinna, vara boende inom asylens.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för Stockholms stads asyler för husvilla den 10 mars 1908.

Stat år 1917. För asylerna: utgifter: 92,300 kr.; inkomster: 6,000 kr. För spädbarnshemmet, se nedan.

Styrelsens ledamöter.

Fürstenberg, A., prakt. läkare; **Hirsch, O. S.**, ingenjör, ordf.; **Lundahl, Fr.**, apotekare, vice ordf.; **prakt. läkare; Willers, E. W.**, notarie i överståthållarämbetet, kassavårdare; en vakant.

Suppleanter.

af Klintberg, Gertrud, M. K., förestånderska; **Rosenberg, Signe S.**, fröken.

Redogörare, protokollsförare och inspektör

(800 + 1,400 kr.; ej å stat).

Hagberg, C. E.; rt. 54 85; st. 81 25.

Läkare

(Arvode 1,950 kr.).

Granström, K. A. (för de södra asylerna); **Lagergren, J. E.** (för barnasylen vid Sabbatsbergsvägen).

Nattasylen för män, Östgötagatan

61 & 63, Sö.

Rt. 54 08; st. Söder 15 41.

Asylen rymmer 32 personer.

Föreståndare (6).

Müller, L.

Köksförestånderska

(360 kr.; ej å stat).

Pegel, f. Ekström, Hilma Ch.

Vaktmästare (4).

Mineur, C. O. B.

Natthärbarget vid Östgötagatan

61 & 63, Sö.

Rt. 54 08; st. Söder 15 41.

Härbarget rymmer 80 personer.

Sedan styrelsen över asylerna för husvilla från och med år 1905 indragit ett förut till frälsningsarméns härbargesverksamhet utgående anslag å 3,000 kr., gick styrelsen samma år i författning om inrättande av ett härbarge i samband med dåvarande asylens vid Tjörhovsgatan, numera vid Östgötagatan. Inträde för

natten vinnes, utan särskild remiss och utan avgift, av husvilliga ogifta män, dock för en tid av högst fem nätter i månaden. I ersättning för logi och frukost åligger det arbetsför logerare att i en med härbärgat förenad vedgård såga och hugga ett visst mått ved eller att inom härbärgat utföra annat motsvarande arbete.

Personal.

Densamma som för nattasylen vid Östgötagatan 61 & 63.

Barnasylen vid Sabbatsbergsvägen, Va.

Rt. 57 02; st. Vasa 18 35.

Asylen rymmer 112 personer.

Föreståndarinna (4).

Nilson, Ester A. K., diakonissa.

Biträdande föreståndarinna (3).

Olsson, Anna S.

Köksförestånderska

(420 kr.; ej å stat).

Johnson, Selma O.

Vaktmästare (4).

Ferlin, J.

Dessutom en eldare samt fem kvinnliga biträden.

Barnasylen vid Åsögatan, Sö.

Rt. 58 66; st. Söder 17 04.

Asylen rymmer 86 personer. (Se nedan »Landsasylen».)

Föreståndarinna (4).

Hanson, B. Charlotte.

Biträdande föreståndarinna (3).

Andersson, E. W. (Mina).

Köksförestånderska

(420 kr.; ej å stat).

Pettersson, Emma M.

Vaktmästare (4).

Skoglund, V. E.

Dessutom en eldare samt sex kvinnliga biträden.

Asylen vid Åsögatan, Sö., för fattiga barnaföderskor, ej tillhörande Stockholms kommun. (Landsasylen.)

Rt. 58 66; st. Söder 17 04.

Asylen, som den 1 oktober 1906 flyttats till den under styrelsen för Stockholms stads asyl för husvilliga lydande barnasylen vid Åsögatan (från Prästgårdsgatan), rymmer 13 mödrar med barn och har till ändamål att lämna fattigvård åt sådana behövande barnaföderskor, vilka efter utskrivning från barnbördshuset äro ur stånd att genast försörja sig och sina barn.

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för asyl för fattiga barnaföderskor och deras späda barn den 18 jan. 1886.

Personal.

Densamma som för barnasylen vid Åsögatan.

Stockholms stads spädbarnshem.

Folkungagatan 119, Sö.; rt. 54 07; st.

Söder 15 42.

Stadsfullmäktige beslöt den 6 juni 1910 bemyndiga fattigvårdsnämnden att inrätta en spädbarnsanstalt med plats för 33 mödrar och 40 barn. Arbetet inom hemmet utföres av mödrarna, som få lära sig både att sköta sina barn samt att sköta alla i ett hem förekommande sysslor.

Stat år 1917. Utgifter: 28,000 kr.; inkomster: 1,000 kr.

Styrelse.

Styrelsen över asylerna för husvilliga.

Föreståndarinna (4).

Söderberg, Kerstin J.

Arbetsförestånderska

(420 kr.; ej å stat).

Bergman, Olivia E.

Köksförestånderska

(420 kr.; ej å stat.)

Pettersson, K. M. (Stina).

Läkare

(600 kr.; ej å stat).

Belfrage, C. E.

Jacques och Galathée Lamms hem för behövande blinda.

Nybrogatan 23, Ö.; st. Östern. 35 09.

I enlighet med bestämmelserna i änkefru Galathée Lamms testamente av den 23 juli 1913 överlämnades till staden ett belopp av 100,000 kr. att användas till ett hem för behövande blinda mot villkor bl. a. att staden upplåte för ändamålet lämpad lokal och omhändertog bestyret med förvaltningen av såväl hemmet som penningmedlen. Stadsfullmäktige uppdrog den 18 okt. 1915 förvaltningen av medlen åt drätselnämndens första avdelning med skyldighet för avdelningen att årligen ställa disponibel avkastning till fattigvårdsnämndens förfogande för åtgärder i testamentets syfte.

Sedan fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916 utsett styrelse för hemmet och lokal förhyrts, började verksamheten i december månad s. å.

Hemmets angelägenheter handhavas av en styrelse, bestående av en ordförande och två andra ledamöter jämte tvenne suppleanter, årligen utsedda av fattigvårdsnämnden. Ansökan om in-

En. träde i hemmet inlämnas till anstaltens styrelse och skall vara åtföljd av läkareintyg, rotmansintyg om medellöshet samt prästbevis. Den å hemmet åtnjutna vården är ej att hänföra till fattigvårdsunderstöd.

Hemmet är t. v. avsett uteslutande för män och har 8 platser.

Reglemente. Reglemente för Jaques och Galathée Lammis hem för behövande blinda, fastställt av fattigvårdsnämnden den 20 juni 1916.

Stat år 1917. Utgifter: 7,500 kr.; inkomster: 5,000 kr. (ränta å donationsmedel).

Styrelsens ledamöter.

Lamm, C. R., ingenjör; **Wassberg, A.,** överlärare, ordf.; **Wedberg, Ebba Ch.,** fröken, kassavårdare.

Suppleanter.

Nordfeldt, A. G., inspektörsassistent; **Johanson, E.,** grosshandlare.

Protokollsförare

(Arvode ännu, april 1917, ej bestämt; ej å stat).
Moureaux, N. C.

Föreståndarinna

(avlöning som i grupp 4; ej å stat).

Linck, Karin Ch.

Dessutom en *tjänarinna*.

Sinnesslöanstalten Åkeshov.

Åkeshov. Postadress Fleminggatan 22, K.

I skrivelse till stadsfullmäktige den 18 jan. 1916 framhöll fattigvårdsnämnden på förslag av styrelsen för allmänna försörjningsinrättningen behovet av en särskild anstalt för de å inrättningens olika sinnessjukavdelningar vårdade sinnesslöa, varigenom också en synnerligen önskvärd ökning av utrymmet å dessa avdelningar kunde vinnas. Nämnden föreslog därför anordnande av en anstalt för vård av obildbara sinnesslöa uti huvudbyggnaden å den staden tillhöriga egendomen Åkeshov i Bromma, där tidigare en vårdanstalt för epileptiska, sinnesslöa barn, det s. k. Margaretahemmet, varit inrymt. Anstalten skulle anordnas enligt de grunder, som finnas angivna i kungl. kungörelsen den 8 okt. 1915 om statsbidrag åt anstalter för obildbara sinnesslöa. Förslaget bifölls av stadsfullmäktige den 17 april 1916. Efter en del reparationsarbeten å egendomen öppnades anstalten i januari 1917.

Anstalten, som är av kungl. maj:t för sitt ändamål godkänd, står under medicinalstyrelsens överinseende. Statsbidrag utgår halvårsvis med högst 125 kr. för en var av det antal obildbara sinnesslöa, som i meddeltal för dag under näst-föregående halvår vårdats å anstalten.

Styrelsen för anstalten består av tre ledamöter med två suppleanter och utses av fattigvårdsnämnden årligen. Anstalten har 50 platser för män.

Reglemente m. m. Reglemente för sinnesslöanstalten Åkeshov, fastställt av fattigvårdsnämnden den 27 febr. 1917.

Stat år 1917. Utgifter: 30,000 kr.; inkomster: 12,500 kr. (statsbidrag).

Styrelsens ledamöter.

Hirsch, O. S., ingenjör, ordf.; **Lindquist, F. L.,** snickare, stadsfullm.; **Zetterlund, A. V.,** sysselman (se nedan).

Suppleanter

Johanson, E., grosshandlare; **Wellin, Bertha,** sjuksköterska, stadsfullm.

Protokollsförare

(200 kr.; ej å stat).

Heijne, E. W.

Styrelsens verkställande ledamot.

Zetterlund, A. V. (se ovan).

Läkare

(1,200 kr.; ej å stat).

Bystedt, I.

Redogörare

(500 kr.; ej å stat).

Malmström, A.

Förestånderska

(660 kr., bostad och kost; ej å stat).

Vakant.

Dessutom fyra *sköterskor*, en *skötare*, en *kokerska* och en *köksa*.

Arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853.

Denna fond bildades av bidrag, som nämnda år, i anledning av konung Oscar I:s återställande till hälsan efter en långvarig sjukdom samt födelsen av kronprins Carls son Carl, subskriberades för att användas till uppförande av sunda och tjänliga bostäder åt arbetare. Fonden förvaltas på sätt här nedan bestämmes av en styrelse bestående av sex personer, vilka utses av Stockholms stads fattigvårdsnämnd.

Dessa bostäder böra i allmänhet utgöras av ett rum och kök eller ett rum med kakelugns spis jämte till varje bostad hörande särskild köllare, vedbod, vindskontor och avträde.

Styrelsen åligger att till förverkligande av det med fondens bildande avsedda ändamål använda de medel, som nu redan finnas och framdeles komma att till fonden inflytta samt i sådant avseende vidtagna alla erforderliga åtgärder.

Styrelsen skall senast den 15 maj varje år till fattigvårdsnämnden avgiva berättelse över fondens förvaltning under det sist förflutna året.

Fondens värdehandlingar och medel skola överlämnas till samt förvaras hos och vårdas av fattigvårdsnämnden med skyldighet för dess redogörare att senast den 15 april varje år till styrelsen lämna uppgift på de fonden tillhöriga, under nämndens vård ställda värdehandlingar och medel samt å den behållna avkastningen därav under sist förflutna året.

Styrelsen, vilkens ledamöter utses för livstid, väljer inom sig ordförande.

Fondens kapital, som vid början av dess verksamhet var 16,668 rdr banco hade vid 1916 års slut växt till 624,718: 66 kr.

Fondens fastigheter äro taxerade till 1,225,000 kr. och belägna i kvarteren Hösten (adress: Folkungagatan 82), Apelträdet (adress: Luntmakaregatan 95 och Markvardsgatan 14) samt

Lampan (5 st., adresser: Ploggatan 3, Bondegatan 71 och Duvnäsgratan 16, Duvnäsgratan 14, Duvnäsgratan 12, Duvnäsgratan 8, 10 och Åsögatan 100, 102).

Reglemente. Fattigvårdsnämndens reglemente för styrelsen för arbetarbostadsfonden till minne av den 9 februari 1853, fastställt den 7 mars 1904.

Styrelsens ledamöter.

Backman, C. A., direktör; **Funch**, J., grosshandlare; **Hammarberg**, J. F., rådman, ordf.; **Lindqvist**, F. L., snickare, stadsfullm.; **Lundbergh**, G. H., grosshandlare; **Magnusson**, A. E., byggmästare, stadsfullm.

Redogörare och protokollsförare.

Kellin, N. A.

Hsn.

Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd jämte i samband därmed stående institutioner.

Handels- och sjöfartsnämnden.

Börshuset, St.; rt. 56 38; st. 13 51; expeditionstid: 12—2. Sessionstid ej bestämd.

Stadsfullmäktige beslöt den 1 augusti 1866 att tillsätta en särskild nämnd med kännedom om handel och skeppsrederi samt med uppdrag att fullgöra de i kungl. kommerskollegii kungörelse den 27 mars 1866 omförmälda stadens handelsförening eller deras fullmäktige förut tillhörande åligganden. Instruktion för nämnden fastställdes den 24 sept. 1867; ny instruktion utfärdades den 8 febr. 1901; ändrad lydelse av §§ 1 och 12 den 8 maj 1908.

Nämnden består av tolv ledamöter, som stadsfullmäktige inom eller utom sig utse för två år i sänder. Nämnden utser inom sig för ett år ordförande och vice ordförande.

Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd har att bl. a. pröva behov av och antaga mäkklare, skeppsklarerare och notarii publici, anmäla vikarie för dem, återkalla mäklares och skeppsklarerares uppdrag samt uppgöra förslag å personer att verkställa besiktning enligt sjölagen, vid tillsättande av dispasschör och dispasschörs-assistent yttra sig om sökandes lämplighet, avgiva yttrande, där sådant av kungl. maj:t eller annan offentlig myndighet från nämnden infordras, ej mindre i frågor angående handel och sjöfart, än även i frågor angående handelsbruk, hos stadsfullmäktige och beredningsutskottet samt stadens vederbörande förvaltningsmyndigheter göra framställningar, som i dylika frågor kunna av nämnden finnas behöfliga, meddela de föreskrifter, som erfordras för ordningens upprätthållande inom Stockholms börs, bestämma tid, ställe och sätt för hållande av fondbörsauktioner i Stockholm samt vaka över gällande författningars efterlevnad i avseende å mäklares, skeppsklarerares, notarii publici och dispasschörs tjänstutövning samt i övrigt ägna sin uppmärksamhet åt frågor, som hava sammanhang med stadens handel och sjöfart och göra de framställningar, som kunna därav föranledas.

Instruktion. Instruktion för Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd, fastställd av kungl. maj:t den 8 febr. 1901 med ändringar den 8 maj 1908.

Stat år 1917. Utgifter: 1,950 kr

Nämndens ledamöter.

Ordförande.

*Höglund, O. M., fil. d.r., grosshandlare.

Vice ordförande.

*Langenskiöld, B. K. J., frih., f. d. bankofullmäktig.

Övriga ledamöter.

Blomberg, A. Hj., sjökapt. direktör.
*Bohman, K. O. A., konsul.
Josephson, J., grosshandlare.
Magnusson, G. G. bankdirektör, stadsfullm.
*Palmstierna, E. K., frih., riksgäldsfullmäktig, stadsfullm.
*Rabe, P. R., bankdirektör.
*Roberg, Th., konsul, stadsfullm.
Rosengrén, C. O. L., grosshandlare.
Rundquist, C. A., rådmän.
Stendahl, S., grosshandlare, stadsfullm.

Sekreterare

(500 kr.; ej å stat).

Belfrage, J. K. E.

Vaktmästare

(400 kr.; ej å stat).

Wendborg, J.

Börskommitterade.

Börshuset, St.; rt. 15 68, 17 11; st. 26 68, 27 40.

Handels- och sjöfartsnämnden utser tre kommitterade för börsärenden att i enlighet med de föreskrifter, som av nämnden meddelas, utöva den närmare tillsynen med avseende på Stockholms börs, tillse att personer, av vilka börsens anseende kan lida, där ej få tillträde, vidtaga åtgärder, som kunna anses lända till de börsbesökandes gagn och bekvämlighet m. m.

Ledamöter.

Bohman, K. O. A., konsul; Höglund, O. M., fil. d.r., grosshandlare; Langenskiöld, B. K. J., frih., f. d. bankofullmäktig.

Fondbörskommitterade.

Börshuset, St.; rt. 56 38, 177 76; st. 13 51; expeditionstid: 10—4; börschefen säkrast 12,50—1,50.

Fondbörskommitterade skola årligen i första veckan av december månad för det följande året utses av handels- och sjöfartsnämnden till ett antal av sex, av vilka minst tre böra vara ledamöter av nämnden. Nämnden utser även, om så anses nödigt, suppleanter.

Fondbörskommitterade hava den närmaste tillsynen över fondbörsen. En var av fondbörskommitterade åligger att under två månader av det år, för vilket de blivit valda, personligen övervaka ordningen å fondbörsen. Handel med och notering av värdepapper försiggår å fondbörsen efter upprop av listor, fastställda av fondbörskommitterade, en upptagande de värdepapper, som skola upppropas dagligen samt en upptagande de värdepapper, som upppropas efter därom gjord framställning. För att ett värdepapper skall bliva uppfört (inregistrerat) å kurslista, bör skriftlig ansökan därom ingivas till fondbörskommitterade genom medlem av fondbörsen. Fondbörskommitterade äga att i varje särskilt fall infordra alla upplysningar, som de kunna anse nödiga för avgörande, huruvida till inregistrering anmält värdepapper är så klart, att det kan antagas till handel och notering å fondbörs.

Fondmäklare, som önskar hålla auktion å börsen för försäljning av obligationer eller aktier, skall därom senast tredje dagen före auktionen göra skriftlig anmälan hos fondbörskommitterade och därvid tillika intyga, att de värdepapper, som äro ifråga, på grund av föreskrift i lag eller författning icke må annorlunda än genom offentlig auktion försälas.

Instruktioner m. m. Handels- och sjöfartsnämndens reglemente för fondbörskommitterade i Stockholm den 14 aug. 1901. Handels- och sjöfartsnämndens ordningsregler för fondbörsen i Stockholm den 30 okt. 1912 med däri av fondbörskommitterade enligt bemyndigande vidtagna provisoriska ändringar den 5 juni, 17 okt., 17 nov. 1916 och 27 febr. 1917. Instruktion för den vid fondbörsen anställde börschefen; antagen av fondbörskommitterade den 27 februari 1917.

Ordförande.

Langenskiöld, B. K. J., frih., f. d. bankofullmäktig.

Vice ordförande.

Palme, J. H., bankdirektör.

Övriga ledamöter.

Bohman, K. O. A., konsul; **Höglund, O. M.**, fil. d.r., grosshandlare; **Kjellberg, J. H. R.**, C:son, bankdirektör; **Strandberg, K. G.**, bankir.

Suppleanter.

Billing, J. O. M., stadsmäklare; **Grönwall, F. A. A.**, fil. d.r., bankdirektör; **Pripp, G. L.**, bankdirektör; **Reuterskiöld, K. L.**, bankdirektör; **Swartling, J. A.**, direktör; **Wallenberg, M. L.**, bankdirektör.

Börschef

(12,000 kr.).

Belfrage, J. K. E.; rt. 177 76; träffas säkrast 12,30—1,30.

Börschefens biträde

(5,400 kr.).

Borell, E. M. V. N.

Förste protokollsförare, tillika biträdande fondbörsledare

(5,400 kr.).

Trägårdh, S. G.

Andre protokollsförare

(4,800 kr.).

Hultman, P. G.

Tredje protokollsförare

(2,400 kr.).

Fredin, G. E.

Övriga tjänstemän

(2,400—3,000 kr.).

Tottie, H. K. H. (för fondbörsnoteringarna till landsorten); **Björkman, L.** (för fondbörsnoteringarna i Stockholm).

Skrivbiträden

(2,100—2,700 kr.).

Spilhammar, Märta K.; **Brenner, Gertrud.**

Vaktmästare

(900 kr.).

Wendborg, J.

Anm. Avlöningarna till fondbörsens tjänstemän utgå *icke* av stadens medel utan bestridas med avgifter från fondhandlarna.

Stads- och fondmäklare.

De officiella mäklarna antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter förordnande utfärdas av magistraten, som också på mäklares begäran förordnar vikarie att vid förfall för mäklaren bestrida dennes göromål.

Mäklare (stadsmäklare) må i städerna antagas för att, när de varda därom anlitade, biträda vid köp och försäljning av varor, fastigheter, fartyg eller andelar däri, växlar och andra värdepapper samt vid uppgörande av avtal om försträckning, hyra, arrende och försäkring ävensom av andra likartade avtal. Det åligger mäklare att över alla av honom slutade avtal med undantag av dem, som angå penningförsträck-

Hsn.

Hsn. ningar, upprätta och med sitt namn underteckna slutsedel, noggrant upptagande kontrahenternas namn, avtalets beskaffenhet och föremål jämte belopp och pris m. m. Alla av honom avslutade avtal skall han för varje dag införa i en särskild med magistratens sigill försedd bok. Mäklare vare förbjudet att idka handel med växlar eller andra värdepapper, varor eller annat, ej heller må han vara sysselman (prokurist), handelsombud eller handelsbiträde åt köpman.

Mäklare i Stockholm, som i sådan egenskap vill biträda vid köp och försäljning av obligationer, aktier och andra dylika värdepapper, skall vara av handels- och sjöfartsnämnden särskilt antagen till fondmäklare. Fondmäklare skall i sin verksamhet å fondbörs ställa sig till efterrättelse de av handels- och sjöfartsnämnden eller fondbörskommittéerna givna föreskrifter rörande fondbörsen. Anmälan om oriktigt förfarande av fondmäklare göres hos fondbörskommittéerna. Innan handels- och sjöfartsnämnden antager fondmäklare, skola fondbörskommittéerna afgiva yttrande angående de sökandes lämplighet.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.

Instruktioner m. m. K. mäklareordningen den 9 juni 1893 med ändring den 20 nov. 1908. K. kungörelse den 8 febr. 1901 ang. fondmäklare i Stockholm.

Mäklare.

Berg, C. M. (spannmål, mjöl m. m.), Bredgränd 2 A, *St.*; rt. 72 50; st. 142 74.

Billing, J. O. M. (fondmäklare), Fredsgatan 4, *C.*; rt. 97 93; st. 97 94 (vikarie: **Vinqvist, J. E.**).

Blixén, J. O. (fondmäklare), Drottninggatan 9, *C.*; rt. 98 60; st. 98 60 (vikarie: **Holmström, O. G.**).

Jonsson, A. V. (spannmål), Brunnsgård 6, *St.*; rt. 87 99; st. 11 85.

Klingbom, J. A. (spannmål, mjöl m. m.), Skeppsbron 4, *St.*; rt. 13 86; st. 12 11.

Kollberg, M. (spannmål, frö och foderämnen), Skeppsbron 6, *St.*; rt. 4 96, 12 99; st. 23 79.

Lüning, G. Th. (fondmäklare), Börshuset (ingång fr. Trångsund), *St.*; rt. 44 26; st. 13 14 (vikarie: **Lüning, B.**).

Winge, J. E. (spannmål, frö och foderämnen), Brunnsgård 2, *St.*; rt. 85 00, 107 00; st. 142 25.

Skeppsklarerare.

Skeppsklarerare antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter magistraten utfärdar förordnande. Skeppsklarerarna ombesörja, då de därom anmodas, fartygs klarering och vad därmed äger sammanhang, förmedla avtal om befraktningar, om försäljning av fartyg eller andelar däri, ombyggnad, reparation och utrustning av fartyg samt om sjöförsäkringar och biträda vid haveriuppgörelser. Skeppsklarerare, som därom av vederbörande anmodas, åligger att underrätta skeppare

om vad i avseende å fartyg, besättning, passagerare och last bör iakttagas enligt gällande författningar och de till efterrättelse för sjöfarande utfärdade tillkännagivanden, att besörja om ingivande till tullkammaren av de för fartygsvisitation och inklerering erforderliga handlingar, om föreskrivna avgifternas erläggande och om fartygs uppmätning, då sådan bör äga rum, att söka anskaffa laster och avsluta befraktningar, att, när fartyg skall avgå, föranstalta, dels att detsamma förses med alla de handlingar, som för lastens intagande och fartygets utklarering äro av nöden, ävensom med sådana handlingar, som för resan och för fartygets inklerering å destinationsorten skola från avgångsorten medföras, dels ock att påbudna umgälder betalas och lots, då sådan erfordras, varder anskaffad, samt att i öfrigt noggrant och redligt meddela redare, ägare av gods och skeppare de råd och det biträde, som kan lända till bevarande av deras rätt och fördel.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.

Instruktion. Kungl. skeppsklarerareordningen den 9 juni 1893.

Skeppsklarerare.

Roberg, Th. (firma: **AB. Olsson & Wright**), Skeppsbron 18, *St.*; rt. 11 09; expeditionstid: 9—5.

de Perre, O. J. B. P. (firma: **Boman, E. R.**), Skeppsbron 30, *St.*; rt. 6 74; st. 26 18; expeditionstid: 9—5.

Thulin, C. G. (firma: **Nordström & Thulin**), Skeppsbron 34, *St.*; rt. 3 50; st. 23 69; expeditionstid: 9—8.

Notarii publici.

Notarii publici antagas av handels- och sjöfartsnämnden, varefter förordnande utfärdas av magistraten. Notarius publicus verkställer, då han därom anlitas, sådana inom hans tjänstgöringsområde förekommande protester och andra förrättningar, vilka enligt allmän lag eller särskilda författningar kunna eller böra av notarius publicus utföras; dock är han icke pliktig åtaga sig delgivande av stämning eller annan handling. Notarius publicus åligger ock att, då han ej har hinder av andra ämbetsgöromål, på anmodan bevitna underskrifter, bestyrka riktigheten av översättningar och avskrifter samt övertaga utlottningar av obligationer ävensom besiktningar, varom i sjölagen säges. I öfrigt äger han att efter anmodan övertaga jämväl andra förrättningar samt att lämna allmänheten biträde med upprättande av handlingar, som det icke enligt lag eller författningar tillkommer annan myndighet att utfärda.

Ersättning för förrättningar utgår enligt taxa.

Stadga. K. stadga angående notarii publicibefattningen den 6 okt. 1882 med ändring den 10 juli 1899.

Notarii publici.

Millar, J. T., Storkyrkobrinken 11, *St.*; rt. 16 81; st. 11 68; expeditionstid: 9—3.
Oldenburg, U., Skeppsbron 8, *St.*; rt. 14 06; st. 29 36; personlig mottagningstid: 9—10 f. m.; expeditionstid: 9—3.
Fürstenberg, O. L., Storkyrkobrinken 11, *St.*; rt. 16 81; st. 11 68; expeditionstid: 9—3.
Svensson, U. E., Skeppsbron 8, *St.*; rt. 66; st. 20 09; expeditionstid: 9—3.

Stockholms skiljenämnd för handel, industri och sjöfart (även innefattande Stockholms skiljenämnd för spannmålshandeln, se nedan).

Skiljenämndens ändamål är att avgöra sådana tvister inom handels-, industriens och sjöfartens områden, som vederbörande parter enats att överlämna till nämndens avgörande. Skiljenämndens ledamöter, vilka skola vara till antalet minst 48, högst 96, allmänt aktade, dugliga fackmän inom handels-, industriens och sjöfartens olika grenar, utses för en tid av tre år av handels- och sjöfartsnämnden i december månad. Skiljenämndens löpande göromål handhas av en styrelse, bestående av ordförande, en förste och en andre vice ordförande, valda på allmänt ordinarie möte.

Stadgar. Stadgar för Stockholms skiljenämnd för handel, industri och sjöfart, den 26 april 1901 med senare ändringar.

Skiljenämndens styrelse.

Ramstedt, R. V., grosshandlare, ordf.; **Blomberg**, A. H., direktör, vice ordf.; **Öberg**, J. E. F., direktör.

Styrelsesuppleanter.

Thulin, C. G., generalkonsul; **von Schmalensée**, K., direktör; **Wennberg**, H. A., direktör.

Skiljenämndens övriga ledamöter.

Almgren, E. H., B., direktör; **Almström**, K. W., disponent; **Althin**, N. P., byggmästare; **Ameln**, Chr. G., grosshandlare; **Backman**, C. A., direktör; **Ballé**, O. S. S., grosshandlare; **Björklöf**, J. E., handlande; **von Björnmarck**, A. E. A., sjökaptän; **Blomberg**, A. W., grosshandlare; **Bohman**, K. O. A., grosshandlare; **Bohman**, R. A., direktör; **Boims**, G. J. E., grosshandlare; **Broman**, J. W., direktör; **Clason**, I. G., förste intendent; **Dahlström**, O. F., grosshandlare; **Decker**, A., överingenjör; **Drakenberg**, J. A., ingenjör; **Du Rietz**, G., grosshandlare; **Engström**, C. S., direktör; **Feychting**, R. H., järnkramhandlare; **Fries**, M. A. R., grosshandlare; **Grumme**, C. A., grosshandlare; **Hagström**, G. T., arkitekt; **Hallberg**, J. M., grosshandlare; **Hedborg**, O. F., sjökaptän; **Heiss**, F. P. G., disponent; **Hylander**, S., konsul; **Högelin**, A. E., grosshandlare; **Höglund**, C. H., grosshandlare; **Isakson**, C. J. A., skeppsbyggerinspektör,

stadsfullm.; **Jansson**, J., direktör, v. konsul; **Lamm**, C. R., ingenjör; **Lamm**, H. F., grosshandlare, stadsfullm.; **Lamm**, O. L., direktör; **Laurentz**, W., grosshandlare; **Lindroth**, B. A., grosshandlare; **Lövén**, E. A., grosshandlare; **Lundberg**, K. A., major; **Lundberg**, K. L., direktör; **Lundström**, K. B., grosshandlare; **Lübeck**, S. E. J., civilingenjör; **Magnusson**, A. E., byggmästare, stadsfullm.; **Malmros**, F., direktör; **Nycander**, O. J. T., direktör; **Olsson**, J., grosshandlare; **Rabe**, P. R., bankdirektör; **Ramström**, C. O., sjökaptän; **Richert**, J. G., f. d. professor; **Rosendahl**, G. Th., ingenjör; **Rossander**, C. A. J., civilingenjör; **Sachs**, J. E., generalkonsul; **Schnell**, C. J., f. d. grosshandlare; **Schröder**, C. G. C., bageriäldre; **Schönthal**, A. R., ingenjör; **Sellergren**, G. A., professor; **Seymer**, M. A., grosshandlare; **Simonsson**, C. N., grosshandlare; **Simonsson**, N. M., disponent; **Sjögren**, A. C. P., disponent; **Sondén**, K. G. A., ingenjör; **Stafsing**, F. B., överstelöjtnant; **Ström**, A. M., grosshandlare; **Swartling**, A. I., disponent; **Swartz**, P. J. J., grosshandlare; **Svedberg**, O. J., grosshandlare; **Söderbergh**, F. E. A., civilingenjör; **Söderman**, H. W., grosshandlare; **Ternström**, S. E., sjökaptän; **Thelander**, C. Th. F., ingenjör, stadsfullm.; **Tidblad**, A. E., ingenjör; **Wahlén**, C. A., grosshandlare; **Waldenström**, C. G., överingenjör; **Wallin**, K. G., professor; **Wennberg**, F. J. A., grosshandlare; **Westin**, O. E., f. d. professor; **Westrell**, G. F. U., grosshandlare; **Wicander**, C., direktör; **Widell**, A. Th., överingenjör; **Willborg**, W. R., sjökaptän; **Winborg**, J. Th., fabrikör; **Åberg**, G., konsul; **Åkerlindh**, J. G., direktör, stadsfullm.; **Öhman**, E. J., or, bankir; **Österlind**, E. A., grosshandlare.

Sekreterare.

Lettström, H., advokat; rt. 123 05; st. 241 61.

Stockholms skiljenämnd för spannmålshandeln.

Denna nämnd har numera upphört. De ärenden, som tidigare handlagts av densamma, upptagas numera av Stockholms skiljenämnd för handel, industri och sjöfart.

Kompromissrätten.

Skiljaktiga meningar i avseende å tillämpningen av handelsbruk samt andra tvister, grundande sig å merkantila förhållanden, må handskjutas till avgörande av en kompromissrätt, bestående av fem ojäviga och sakkunniga män varav en lagkunnig. Denne sistnämnde jämte tvenne andra ledamöter och trenne suppleanter utses för varje år av Stockholms stads handels- och sjöfartsnämnd samt Stockholms stads köpmannaförenings styrelse. Parterna utse för varje mål var sin kompromissarie.

Kompromissrätten har ännu icke behövt sammanträda. Handels- och sjöfartsnämnden beslöt därför år 1912 att t. v. icke utse några ledamöter i kompromissrätten.

Hsn.

Dispaschör.

Dispaschör har att på begäran verkställa ntredning och fördelning av gemensamt haveri, varmed enligt § 187 sjölagen förstås skada, som till räddning ur en fartyg och last gemensamt hotande fara med avsikt tillfogas fartyg eller last, ävensom all annan uppoffring, som göres för sådant ändamål, samt skada och kostnad, som vållas eller uppkommer till följd af dylik åtgärd. Gemensamt haveri skall enligt vissa i sjölagen närmare angivna grunder gäldas av fartyg, frakt och last i förhållande till varderas värde. Enligt sjölagens § 218 skall även utredning och fördelning av i nämnda lagrum omnämnt s. k. enskilt haveri verkställas av dispaschör, om någon, som har del i haveriet, påfordrar detta. Slutligen har dispaschör att, om tvist uppstår angående ersättningsskyldighet, som på grund av försäkringsavtal enligt sjölagens bestämmelser må åligga försäkringsgivare, härom avgiva yttrande. Dispaschörens å tjänstens vägnar avgivna utlåtande kallas dispasch, och, om detta utlåtande ej inom viss tid överklagas, vinner det laga kraft och blir för parterna bindande.

Enligt stadgan angående dispaschörsväsendet den 10 november 1911 skall i vardera av städerna Stockholm och Göteborg finnas anställd en dispaschör med visst bestämt tjänst-

göringsområde. Dock äger den nuvarande dispaschören i Malmö att fortfarande, så länge han kvarstår i tjänsten, utöva densamma i enlighet med de grunder, som blivit bestämda vid hans tillsättning. Enligt berörda stadga skall till biträde åt vardera av dispaschörerna i Stockholm och Göteborg anställas en dispaschörsassistent. Dispaschör tillsättes av konungen och dispaschörsassistent förordnas för en tid av två år i sänder av magistraten i staden. För behörighet att söka dispaschörs- eller dispaschörsassistentbefattning erfordras bl. a. att hava fullgjort vad för behörighet att utöva domarämbetet är föreskrivet. Magistraten i staden är den myndighet, under vilken dispaschör och dispaschörsassistent lyda i och för tjänsten, varjämte handels- och sjöfartsnämnden äger att övervaka dispaschörs tjänsteutövning. Dispaschör åtnjuter arvode för de av honom upprättade dispascher enligt kungl. maj:ts den 19 jan. 1883 utfärdade taxa. Dispaschörsassistenten åtnjuter arvode (2,000 kr. om året) av statsmedel.

Dispaschör.

Hasselrot, P. A.; träffas å ämbetsrummet, Stads-gården 10, Sö., 10—2; rt. 10 76.

Dispaschörsassistent.

Odhelius, S. K. N.

Stockholms stads byggnadsnämnd.

Byggnadsnämnden.

Slottsbacken 6 (ingång från Bollhusgränd), St.; rt. 55 95, 82 25, 82 45, 82 49 och 92 72; st. 21 16, 23 91, 25 64, 25 68, 28 46 och 45 21; sessionstid varje onsdag; expeditionstid: 11—2.

Byggnadsordningarna av 1725, 1736 och 1763 med flera år hava blivit avlösta med nya författningar i enlighet med utvecklingens krav. Huvudstadens nuvarande privata byggnadsverksamhet regleras genom byggnadsstadgan för rikets städer av den 8 maj 1874 (en kungl. kommitté har utarbetat ett förslag till ny byggnadsstadga för riket, över vilket förslag stadsfullmäktige den 7 febr. 1910 avgivit yttrande), Stockholms stads byggnadsordning av den 13 dec. 1890 (jfr ang. byggnadsordningskommittén, sid. 191) samt lagen ang. stadsplan och tomtindelning av den 31 aug. 1907. Dessa författningar avse dels genomförandet av den antagna stadsplanen, dels tillgodoseende av den enskilde byggherrens rätt och den enskilde invånarens säkerhet i sanitärt avseende m. m.

Närmaste inseendet över Stockholms stads bebyggande utövas numera av byggnadsnämnden, vars verksamhet började år 1875 och som avgör alla ärenden, vilka skola enligt byggnadsstadgan, stadsplanelagen och byggnadsordningen bedömas och ej tillhöra annan myndighets prövning. Nämnden äger att genom föreläggande av vite göra sig hörsamrad. Den består av fem ledamöter, valda för fyra år, två av magistraten och tre av stadsfullmäktige, med lika många suppleanter, jämväl utsedda för fyra år. Stadsfullmäktiges senaste val skedde den 7 december 1914 för perioden 1915—1918; kompletteringsval skedde den 4 dec. 1916. För ett år i sänder väljer nämnden sin ordförande.

Byggnadsnämnden bör ägna synnerlig uppmärksamhet åt, att i avseende å stadsplanen vidtagas alla de förbättringar, som kunna åstadkommas, att i byggnadsordningen införas sådana bestämmelser, som kunna leda till stadens ändamålsenliga bebyggande m. m. I alla till byggnadsnämndens omvårdnad hörande frågor av sådan beskaffenhet, att de skola av stadsfullmäktige prövas, äger nämnden att hos fullmäktige väcka förslag och göra andra framställningar. Nämnden äger och, där den finner omständigheterna därtill föranleda, göra framställningar hos överståthållarämbetet. Innan stadsfullmäktige avgöra förslag till stadsplan eller ändring därav, till stadgande i byggnadsordningen eller till tomtreglering, där sådan bör av stads-

fullmäktige prövas, skall, såvida ej byggnadsnämnden själv väckt förslaget, dess yttrande inhämtas. Nämnden har till sitt biträde en stadsarkitekt, en vice stadsarkitekt och en stadsingenjör samt i övrigt åtskilliga tjänstemän (se nedan). Alla dessa med undantag av stadsingenjören, som även lyder under drätsel-nämnden, tillsättas och entledigas av byggnadsnämnden (ang. stadsingenjörens tillsättning och skyldigheter se ovan sid. 46).

Stadsarkitekten skall vara tillstådes vid nämndens sammanträden med rättighet att deltaga i överläggningarna men ej i besluten och att få sin mening antecknad till protokollet, därest han det äskar. Detsamma gäller om stadsingenjören i avseende å de frågor, som höra till hans befattning.

För att å nämndens vägnar verkställa inspektion av de under nämndens prövning hörande byggnadsföretag tillsätter nämnden tre byggnadsinspektörer.

Till biträde vid behandlingen av ärenden rörande hissar äger nämnden jämväl anlita av överståthållarämbetet förordnade hissinspektörer (se sid. 20).

Instruktion m. m. K. byggnadsstadgan för rikets städer den 8 maj 1874 med ändringar den 30 dec. 1876, 18 april 1884, 30 nov. 1888, 20 juni 1890 och 26 maj 1899. Lag ang. stadsplan och tomtindelning den 31 aug. 1907. Byggnadsordningen för Stockholms stad den 13 dec. 1890, med ändringar den 18 febr. 1892, 18 febr. 1893, 30 maj och 24 aug. 1896, 7 jan., 7 april och 29 dec. 1898, 4 jan. 1900, 19 mars och 20 dec. 1906, 21 mars och 21 sept. 1910, 13 juni 1912, 2 jan., 14 febr., 20 maj, 16 juli och 29 okt. 1914 samt 7 april, 10 och 16 juli samt 18 sept. 1915. Särskilda byggnadsföreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande inom viss del av Brännkyrkaområdet i Stockholm, fastställda av kungl. maj:t den 24 jan. 1914. Instruktion för de hos byggnadsnämnden anställda byggnadsinspektörer den 19 jan. 1910. Taxa å avgifter till Stockholms stad av de byggande i staden, fastställd av kungl. maj:t den 31 jan. 1913.

Stat år 1917. Utgifter: 122,200 kr.; inkomster: 20,000 kr.

Byggnadsnämndens ledamöter.

Ordförande
(Arvode 2,500 kr.).

Hammarberg, J. F., rådman (som led. vald av magistraten).

Bn.

Ledamöter

(Arvode 2,000 kr.).

Klintberg, C. T., rådman (vald av magistraten).
 Lallerstedt, E. J., arkitekt, professor (vald av stadsfullm.).

Magnusson, A. E., bygmästare, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Tengdahl, K. A., tjänsteman, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

Suppleanter.

Flensburg, E. G., rådman (vald av magistraten).
 Kinberg, A. G. H., överstelöjtnant, stadens byggnadschef (vald av stadsfullm.).

Kreüger, H., civilingenjör, professor (vald av stadsfullm.).

Strahl, A. A. F., rådman (vald av magistraten).
 Tengbom, I. J., arkitekt, professor (vald av stadsfullm.).

Sekreterare (14).

(Nuv. innehavaren ersättning för mistade sportler 1,000 kr.)

Lagerwall, S. B. G.; rt. 82 25, st. 25 64; mottagningstid: 11—2.

Delegerad för inspektion av stadsingenjörskontoret.

(Byggnadsnämnden utser härför en delegerad och drätselnämnden två, se sid. 42.)

Magnusson, A. E., bygmästare, stadsfullm.

Stadsarkitekt (0).

Westholm, J. S.; rt. 92 72; st. 25 68; mottagningstid: 1—3 (utom onsdagar och fredagar).

Stadsingenjör (0).

Påhlman, A. E.; träffas å stadsingenjörskontoret, se sid. 46.

Vice stadsarkitekt (17).

Hallman, P. O., tjl. under 1917 (jfr sid. 47),
 t.f. Bagger, J. A. (se nedan); rt. 82 49; st. 21 16; mottagningstid: 1—3 (utom onsdagar och torsdagar).

Extra arkitekter

(till en av dessa utgår arvode, beräknat efter en årsavlöning av 4,200 kr.; ej å stat).

Bagger, J. A., tf. vice stadsarkitekt (se ovan);
 Linden, A. G.; Sjöqvist, J. A.; Asplund, E. G.;

Norborg, J.; Nordenskjöld, K.; Lindström, C. R.;
 Johansson, L. C.; Kjellin, E. R. I.; Andersson,
 G. A.; Wallander, S. A.

Byggnadsinspektörer

(5,500 kr.; ej å stat).

Landewall, G. E. (Norrmalm och Östermalm);
 Brandel, J. G. G. (Kungsholmen, Staden in
 om broarna, Södermalm och Bromma); Sjö-
 steen, B. F. O. (Brännkyrka); st. 45 21.

Ingenjör

(8,000 kr.; ej å stat).

Chatillon-Winberg, G.; rt. 82 45; mottagnings-
 tid: alla dagar utom fredagar 1—3.

Amanuens

(2,400 kr.; ej å stat).

Seth, J. K. J.

Biträdande tjänsteman å kansliet

(1,800 kr.; ej å stat).

Lundgren, O. A.

Kontorsbiträde (5).

Uddquist, Elin M.

Extra skribebiträde

(1,500 kr.; ej å stat).

Björk, Anna M. E.

Förste vaktmästare (6).

Uddquist, A. O.; rt. 55 95; st. 28 46.

Vaktmästare (4).

Kelén, N. J. V.

Extra vaktmästare

(1,200 kr.; ej å stat).

Ahlberg, S. Fr.; Bauer, C. A.

Ansvariga bygmästare i Stockholm, godkända av byggnadsnämnden.

Då den i äldre årgångar av kalendern under denna rubrik intagna förteckningen ej med ledning av för statistiska kontoret tillgängliga källor kunnat göras fullt korrekt och då byggnadsnämnden på förfrågan förklarat sig sakna möjlighet att lämna uppgift om, vilka sådana av nämnden godkända bygmästare i Stockholm faktiskt utöva byggnadsyrket, uteslutes sagda förteckning i årets kalender såsom tilläventyrs missvisande.

Stockholms stads mantalsnämnd

jämte i samband därmed stående institutioner.

Mantalsnämnden.

Börshuset, St.; expeditionstid: 3—4 (under juni, juli och augusti 11—12 f. m.). Inga telefoner. Sessionstid växlande.

I ett år 1865 avgivet utlåtande ang. föreslagen folkräkning i huvudstaden hemställde stadsfullmäktige hos kungl. maj:t om utredning ang. ändring i sättet för mantalsskrivningsförrättningar i Stockholm, varefter överståthållarämbetet anmodades inkomma med utredning i ärendet. En av ämbetet tillsatt kommitté avgav sedermera förslag, över vilket stadsfullmäktige hördes. Därvid avstyrkte dessa förslaget, men antogo i stället för sin del grunder för mantals- och skattskrivningen i Stockholm, innefattande bl. a. inrättande av en mantalsnämnd med underlydande rotemän. Detta förslag, som tillstyrktes av överståthållarämbetet, godkändes i huvudsak av kungl. maj:t den 10 november 1876, varefter mantalsnämnden i juni 1877 började sin verksamhet.

Mantalsnämnden åligger att hava inseende över mantals- och skattskrivningen i Stockholm samt tillse, att såväl till grundval och rättesnöre för denna som till ledning för fattigvården, hälsovården och undervisningsväsendet därstädes en så vitt möjligt fullständig och tillförlitlig fortlöpande bokföring över huvudstadens invånare verkställes. Nämnden äger att själv eller genom ombud så inför som utom domstol utföra och bevaka stadens talan i dessa ärenden. Nämnden består av överståthållaren eller i hans frånvaro underståthållaren såsom ordförande, med rätt att deltaga i besluten, och dessutom av polismästaren eller i hans frånvaro förste polisintendenten, förste stadsläkaren eller i hans frånvaro andre stadsläkaren, två av stadsfullmäktige för två år valda ledamöter, ordförandena i hälso- och fattigvårdsnämnderna samt förste folkskoleinspektören. Stadsfullmäktige, hälso- och fattigvårdsnämnderna samt folkskoleinspektionen äga att för två år utse, stadsfullmäktige två och en var av de övriga en suppleant att inträda i nämnden vid förfall för motsvarande ordinarie ledamot. Stadsfullmäktiges senaste val ägde rum den 6 dec. 1915 för åren 1916—1917.

Mantalsnämnden biträdes av en kontrollant och protokollsförare samt rotemän, efter 1 maj 1917 till antalet 35 (se nedan).

Lagar m. m. Kungl. brev till överståthållarämbetet den 10 nov. 1876 ang. fastställande av grunder för ordnande av mantals- och

skattskrivningen i Stockholm. Kungl. förordning den 28 maj 1897 ang. mantalsskrivning i Stockholm med ändringar den 23 dec. 1908 och 26 nov. 1909. Kungl. instruktion för Stockholms stads mantalsnämnd den 24 maj 1878 med ändring den 10 april 1895.

Stat år 1917. Utgifter: 320,637:33 kr.

Avlöningar. Kontrollant och protokollsförare: arvode 3,000 kr. Vaktmästare: arvode 200 kr.

Mantalsnämndens ledamöter.

Ordförande (självskr.).

Ramstedt, J. O., överståthållare.

Ordförandens suppleant (självskr.).

Hintze, T., underståthållare.

Ledamöter.

Tamm, W. A., polismästare (självskr.).

Andersson, L. I., förste stadsläkare (självskr.).

Norström, Cl. G., civilingenjör (självskr. som ordf. i hälsovårdsnämnden).

Lagergren, C. H., grosshandlare (självskr. som ordf. i fattigvårdsnämnden).

von Schéele, F. A., förste folkskoleinspektör (självskr.).

*Barthelson, C. G., stadsfullmäktiges sekreterare (vald av stadsfullm.).

*Söderberg, J. E., f. d. förste aktuarie (vald av stadsfullm.).

Suppleanter.

Frick, H. O., förste polisintendent (självskr.).

Hultkvist, G. E., andre stadsläkare (självskr.).

*Klefbeck, E. A., komminister, stadsfullm. (vald av stadsfullm.).

*Friedholm, J. A., rådman (vald av hälsovårdsnämnden).

*Lindblom, F. G. A., fattigvårdsinspektör (vald av fattigvårdsnämnden).

*Jonsson, J. A., andre folkskoleinspektör, stadsfullm. (vald av folkskoleinspektionen).

*Rundquist, C. A., rådman (vald av stadsfullm.).

Kontrollant och protokollsförare.

von Friesen, F. Hj.

Vaktmästare.

Ericsson, A. G.

Dessutom växlande antal *extra tjänstemän* med varierande tjänstgöring å de olika rotemanskontoren.

Mn.**Rotemän.**

*Expeditionstider: 8—11 f. m. (under juni, juli och augusti 9—11 f. m.).
Adresser, se nedan.*

Bokföringen av stadens invånare ombesörjes av särskilda, av kommunen avlönade personer, vilka kallas rotamän och hava att var för sig utöva sin verksamhet för ett särskilt område av huvudstaden, kallat rote. Rotemännen lyda i avseende å mantalsskrivningen under mantalsnämnden.

Allt efter som mantalsuppgifterna för roten komma rotemannen tillhanda, skall denne under en av överståthållarämbetet utsedd kontrollants inseende granska dessa uppgifter och tillhörande huvudförteckningar. Mantalslängden skall tillika med de till längden hörande mantalsuppgifter och register före mars månads utgång inlämnas till överståthållarämbetet, genom vars försorg längden granskas. Inom samma tid skall mantalsskrivningskontrollanten till ämbetet ingiwa rapport över den av honom verkställda granskningen.

Roteman skall med skyndsamhet besvara förfrågningar, som av överståthållarämbetet, någon stadens myndighet, pastorsämbete m. fl. framställas angående personers bostad, mantalskrivningsort eller dylikt, varom mantalsboken lämnar upplysning.

Om rotamännens ålliganden i avseende å den allmänna fattigvården, se under rubr. församlingarnas fattigvårdsstyrelser, sid. 100.

Rotarnas antal var ursprungligen 16. År 1885 tillkom ytterligare en, 1887 två, 1890 en, 1893 en, 1898 två, 1899 två, under vartdera av åren 1905—1908 en, 1911 två, 1913 två i Brännkyrka och fr. o. m. 1914 ytterligare en i denna församling samt fr. o. m. 1916 en i Bromma. Fr. o. m. 1 aug. 1916 sammanslogos 2. och 3. roten till en. Däremot beslöto stadsfullmäktige den 18 dec. 1916 inrättande fr. o. m. den 1 maj 1917 av ytterligare en rote i nuvarande Katarina församling. Rotarnas antal blir således fr. o. m. den 1 maj 1917 inalles 35.

Instruktioner m. m. Kungl. förordningen den 28 maj 1897 ang. mantalsskrivning i Stockholm med ändringar den 23 dec. 1908, 26 nov. 1909, samt den 8 okt. och 12 nov. 1915. Instruktion för rotemännen i Stockholms stad, fastställd av mantalsnämnden den 12 juni 1888 med ändringar den 14 okt. 1892 och 14 mars 1908. Föreskrifter, fastställda av fattigvårdsnämnden den 15 okt. 1877, att för rotamännens verksamhet i fattigvårdshänseende tillsvidare gälla. Ang. stadens indelning i rotar, se vidare statistiska avdelningen.

Avlöningar m. m. Mantalsnämnden undantogs vid 1911 års lönereglering. Trettiofyra rotamän (därav en från den 1 maj 1917): 3,000 kr., därav lön 2,100 kr., tjipgr 900 kr., två ålderstillsätt, vartdera å 500 kr. efter 5 o. 10 år, dessutom bostad (600 kr.). En roteman (å

övergångsstat): 2,800 kr., därav lön 1,960 kr., tjipgr 840 kr., två ålderstillsätt, vartdera å 500 kr. efter 5 o. 10 år, dessutom bostad (400 kr.). Tillfällig löneförbättring åt rotamän, som under tre kalenderår med goda vitsord tjänstgjort såsom ordinarie eller för ett år i sänder tillförordnad roteman, med 400 kr. åt var och en. Skrivarehjälp till trettio tre rotamän: 1,000 kr. till var och en. Skrivarehjälp till en roteman å övergångsstat: 600 kr. Skrivarehjälp till en roteman efter den 1 maj 1917: 300 kr. Till förordnande av biträden i de större rotarna: högst 6,000 kr. Trettioen vaktmästare hos rotamännen (därav en fr. o. m. 1 maj 1917): arvode 575 kr., fyra vaktmästare hos rotamännen i Brännkyrka och Bromma: arvode 700 kr. Dessutom tillkommer ersättning åt vaktmästarna för mantalsuppgifters insamlande: högst 4,500 kr.

1. Storkyrkoroten.

Svartmangatan 21 & 23, St.

*Roteman.*Johansson, B. G., *tf.**Vaktmästare.*

Uppgren, J. V.

2. och 3. Klararoten.

Slöjdgatan 9, C.

*Roteman.*Öström, G. F. H., *tf.**Vaktmästare.*

Bröderman, A. G.

4. Kungsbrorotten.

Hantverkaregatan 32, K.

*Roteman.*Molin, A. R., *tf.**Vaktmästare.*

Hallman, C. O.

5. Tegnérsloten.

Vallingatan 42 (f. d. 30), C.

Roteman.

Giertha, J. B. S., frih.

Vaktmästare.

Wellander, A.

6. Observatorieroten.

Vegagatan 18, Va.

Roteman.

Lennartson, A. G. C.

Vaktmästare.

Cäsar, C. G.

7. Jakobsroten.

Jakobsgatan 4, n. b.

Roteman.

Alm, C. S.

Stockholms gas- och elektricitetsverk

jämte i samband därmed stående institutioner.

Gas- och elektricitetsverken.

Stockholms stads gasverk och elektricitetsverk förvaltas av en gemensam styrelse, benämnd styrelsen över Stockholms gas- och elektricitetsverk och bestående av fem ledamöter, vilka av stadsfullmäktige väljas för två kalenderår vid det tillfälle, då de i kommunalförordningen omförordnade nämnder väljas. Vid val av styrelseledamöter utses även två suppleanter. Styrelsen väljer vid början av varje tjänstgöringsår inom sig en ordförande samt äger att i övrigt fördela göromålen på sätt lämpligast synes. Stadsfullmäktiges prövning underställas de styrelsens beslut, som angå priset å gas och elektrisk ström såväl för den allmänna gatubelysningen (enligt stadsfullmäktiges beslut den 17 juni 1912 må dock styrelsen och drätselnämndens andra afdelning överenskomma om debiteringen för olika slag av lyktor och lampor för den offentliga belysningen) som för övrig förbrukning, leverans av resp. gas och elektrisk ström till platser utanför staden, gasens lyskraft, reglemente för begagnande av gas från gasverket och elektrisk ström från elektricitetsverket samt upptagande av lån på längre betalningstid eller större belopp, än att det kan med det löpande årets inkomster täckas. Över verkens förvaltning och rörelse skola föras fullständiga räkenskaper, vilka, avslutade för kalenderår, skola tillika med de hos styrelsen förda protokoll samt en särskild redogörelse för förvaltningen av verkens angelägenheter senast den 1 därpå följande april tillhandahållas revisorerna, vilka till ett antal av tre utses av stadsfullmäktige. Revisionsförrättningen bör vara avslutad och berättelse däröver till styrelsen avlämnad inom den 1 juli. I början av varje år avlämnar styrelsen till drätselnämndens andra afdelning uppgift å de rörelsenings- och kabellägningsarbeten, som skola under året utföras.

Stadsfullmäktiges senaste val ägde rum den 6 dec. 1915 och 4 dec. 1916.

Direktören är ensam föredragande inför styrelsen (befattningen inrättades genom stadsfullmäktiges beslut den 23 mars 1908).

Instruktioner m. m. Kungl. instruktion för styrelsen över Stockholms gas- och elektricitetsverk den 8 maj 1908. Arbetsordning för styrelsen över Stockholms gas- och elektricitetsverk jämte instruktion för direktören, överingenjörerna och sekreteraren den 7 maj 1909. Stadsfullmäktiges reglemente för begagnande av gas från Stockholms gasverk den 16 dec.

1912 och stadsfullmäktiges reglemente för begagnande av elektrisk ström från Stockholms elektricitetsverk den 16 dec. 1912. Taxa för gas, levererad från Stockholms gasverk, av stadsfullmäktige fastställd den 21 dec. 1911. Taxa för elektrisk energi, levererad från Stockholms elektricitetsverk, av stadsfullmäktige fastställd den 13 mars 1911. I dessa taxor har av stadsfullmäktige den 29 december 1915 sådan ändring beslutats för år 1916, att beträffande gastaxan priset för kbm. höjts till 12 öre samt beträffande strömtaxan priset för kwt. för belysning till 35 öre och för motorström till 18 öre ävensom för ackordsabonnement till 39 kr. pr 100 watt och år med bemyndigande för styrelsen över Stockholms gas- och elektricitetsverk att besluta i fråga om de detaljändringar i avseende på nu befintliga taxor, som i övrigt kunna befinnas erforderliga på grund av taxeförhöjningarna och hava stadsfullmäktige den 19 dec. 1916 beslutat, att dessa förändringar i taxorna skola tillämpas även för år 1917. Stadsfullmäktige hava fastställt bestämmelser rörande leverans av gas till Sundbyberg (d. 29 april 1912), till Råsunda (d. 16 juni 1913) och till Nya Hagalund (d. 29 juni 1914). För inkorporerade områden bestämmas taxorna i varje fall av stadsfullmäktige.

Stat år 1917. Utgifter: 23,070,100 kr. (därav för utvidgningar 3,245,000 kr.); inkomster: 22,258,200 kr. Odisponerad vinst för år 1915 att inbetalas till drätselnämndens första afdelning 1,805,164: 11 kr.

Styrelsen över Stockholms gas- och elektricitetsverk.

Torgsgatan 22, Va.; rt. 91 61; st. 90 03; sammanträder minst en gång varje månad.

Ordförande.

Lagerbjelke, J. G., greve, byråchef, stadsfullm.

Övriga ledamöter.

Hjorth, J. E., direktör.

*Lundström, C. J., ingenjör, stadsfullm.

Thelander, C. Th. F., ingenjör, stadsfullm.

*Wickman, C. G. T., partikassör, stadsfullm.

Suppleanter.

Ramström, C. A., civilingenjör, direktör.

*Lange, E., kassör, stadsfullm.

Ges.

Revisorer.

(Utsedda av stadsfullmäktige för granskning av 1916 års förvaltning.)

Axelsson, H. A., direktör, stadsfullm.

Karlsson, W. E., modellsnickare, stadsfullm.

Nycander, O. J. T., direktör.

Direktör och föredragande.

Dahlander, R. (se under huvudkontoret).

Sekreterare och juridiskt biträde (2,400 kr.; ej å stat).

Hildebrand, E.

Huvudkontoret.

(Gemensamt för båda verken.)

Torsgatan 22, Va.; rt. 91 61, 136 17; st. 14 40, 90 03; expeditionstid: 9—5; lördagar och helgdagsaftnar 9—2.

Direktör (0).

Dahlander, R., mottagningstid: 2—3; lördagar och helgdagsaftnar 1—1,30.

Kontorschef (15).

Kihlström, O., mottagningstid: 2—3; lördagar och helgdagsaftnar 1—1,30.

Korrespondent och föreståndare för biproduktförsäljningen

(12; personligt lönetillägg 1,400 kr.).

Edberg, F. O.; träffas säkrast 2—3; lördagar och helgdagsaftnar 1—1,30.

Kanslist (10).

Larsson, C. J.

Amanuens

(3,600 kr.; ej å stat).

Axelsson, C. H.

Förste bokförare (12).

Winge, F. G. E.; Pettersson, G. E.

Kassör (13).

Roggen, H. A.; rt. 103 82; st. 64 22.

Biträdande kassör (11).

Ankert, A. G.; rt. 103 82; st. 64 22.

Bokhållare.

Hagberg, J. Th. F. (11); Södersten, K. O. S.,
Widfond, S. A., Nylén, A. E. (10), tjl. (se sid. 133).

Materialförvaltare (13).

Pihlgren, O. V.; mottagningstid: 2—3; lördagar och helgdagsaftnar 1—1,30; rt. 91 63; st. 65 86.

Förrådsbokhållare (10).

Nyström, J. D.; rt. 91 63; st. 65 86.

Förste vaktmästare (6).

Johansson, F. A. O.

Dessutom fem expeditionsvakter.

Gasverken.

Adresser, telefoner m. m. se nedan.

Först år 1846 enades de olika församlingarnas husägare om lämpligheten av att göra gatubelysningen till en för hela staden gemensam angelägenhet. Något formligt beslut därom fattades likväl icke förrän den 9 oktober 1850, då beslutande rätten hade övergått till sockenstämmonämnden. Den 18 december 1853 tändes gasen första gången i Stockholm. I januari året därpå var gasbelysningen införd i Klara, Jakobs och Storkyrkans församlingar. Belysningen hade staden på vissa koncessionsvillkor tills vidare överlåtit på ett gasbelysningsbolag. Det dröjde till hösten 1860, innan gasbelysningen utsträcktes till stadens övriga församlingar. Tio år därefter hade en utvidgning av gasverket blivit en nödvändighet. Stockholms stad hade bland de nämnda koncessionsvillkoren förbehållit sig rätt att efter trettio års förlopp inlösa gasverket, och stadsfullmäktige beslöt nu att begagna denna rätt. Vid koncessionstidens utgång den 1 juni 1884 övergick till följd härav gasverket i stadens ägo, och gas-tillverkningen började med sagda dag att drivas för stadens räkning. Inlösningssumman för gaslysningsaktiebolagets verk med rörnät och inventarier utgjorde 3,003,333 kr. Genom utvidgningsarbeten, som i det närmaste voro färdiga hösten 1885, ökades det inlösta gasverket. Klaragasverket, till dubbla storleken. När tidpunkten för gasverkets ytterligare utvidgning var inne, beslöt att anlägga ett nytt gasverk. Plats för det nya gasverket erhöles i dåvarande Hjorthagen inom kungl. Djurgården med strand vid Lilla Värtan, varjämte besittningsrätten till lägenheterna Mariedal och Ropsten förvärfvades för vinnande av ökat strandutrymme. Planen till det nya verket, Värtagasverket, uppgjordes med hänsyn till såväl Klaragasverkets framtida nedläggande som behovet av utvidgning under de närmaste 20 å 25 åren. Byggnadsarbetena togo sin början den 1 april 1890 och fortgingo oavbrutet till hösten 1893, då anläggningen började tagas i användning och för första gången tillförde staden gas. Verket har sedermera utvidgats med flera nybyggnader, bl. a. med en större administrationsbyggnad vid Torsgatan, som togs i bruk år 1906.

Stat år 1917. Utgifter: 13,175,700 kr. (däraf för utvidgning 1,185,000 kr.); inkomster: 12,952,100 kr. Odisponerad vinst för år 1915 att inbetalas till drötsel-nämndens första avdelning 509,081:09 kr.

Förvaltningen.

Torsgatan 22, Va.; expeditionstid: 9—5; lördagar och helgdagsaftnar 9—2.

Överingenjör (0).

Blomqvist, E. R.; rt. 91 61; st. 90 03; mottagningstid: 2—3; lördagar och helgdagsaftnar 1—1,30.